

Erlend Hagan

**Trykkplasseringen i russiske substantiver
innlånt fra engelsk**

Hovedoppgave i russisk, Russisk institutt,
Universitetet i Tromsø, våren 2003

Forord

Jeg vil først og fremst takke min veileder, førsteamanuensis Tore Nettet, som tålmodig har bistått meg, når jeg i tide og utide har banket på kontordøren hans. Han har en sjelden kombinasjon av faglig dyktighet og pedagogisk sans. Dernest vil jeg takke mine informanter, som tok seg bryet med å hjelpe meg, spesielt Dmitrij Sidorovitsj, som satte meg i kontakt med informanter i Kirovsk. Jeg vil også takke IT-konsulent Holger Hagan for teknisk bistand. Takk også til mine medstudenter, som har holdt ut med meg i de tre semestrene jeg har jobbet med oppgaven. Til slutt vil jeg takke Master of Arts Kirsti Solveig Thorsen og cand. philol. Yngvar Bordewich Steinholt for psykisk bistand og nyttige tips.

Jeg er selvsagt alene ansvarlig for eventuelle feil og unøyaktigheter.

Tromsø, 10/03/2003

EH

Innhold

Forord	i
Innhold	iii
Forkortelser, symboler, tall og translitterasjon	vii
1: Innledning.....	1
1.1: Vilkår for innlån av ord	1
1.2: Grunner til innlån av ord.....	2
1.3: Hovedperioder for innlån av ord i russisk	3
1.4: Ulike typer lå nord.....	4
1.5: Translitterasjonslån vs. transkripsjonslån.....	5
1.6: Lånord vs. fremmedord.....	6
1.7: Lån av ord vs. etymologisk opphav	6
1.8: Lånord og semantikk	7
1.9: Trykksystemet for russiske substantiver.....	8
1.10: Metode i feltarbeidet.....	10
1.11: Observasjoner på veien	11
1.11.1: Fra lå ngiverspråkets aksentuering til russisk aksentuering	11
1.11.2: Fransk på virkning	11
1.11.3: Trykket går sjelden mot venstre.....	11
1.11.4: Jakten på et default-mønster i russisk	12
1.11.4.1: 0,711 – det magiske tallet	14
1.11.5: Trykkplasseringen – bestemt av ordets siste del	15
1.12: Mine hovedhypoteser	15
2: Sammensetninger.....	17
2.1: Hva er en sammensetning?	17
2.1.1: Definisjon	17
2.1.2: Hva med prefiks?.....	19
2.1.3: Hvordan gjenkjennes en sammensetning?.....	20
2.1.4: Flere regler som drar i samme retning	23
2.2: Sammensetninger med monosyllabisk sisteledd	23
2.2.1: Hypotese og materiale	24
2.2.2: Unntak.....	34
2.2.3: Konklusjon om monosyllabisk sisteledd	37
2.2.4: Det monosyllabiske sisteleddet – <i>мен</i>	38
2.2.4.1: – <i>мен</i> : Suffiks eller sammensetningsledd?.....	38
2.2.4.2: Aksentueringen i ord som ender på – <i>мен</i>	38
2.2.4.3: Konklusjon om – <i>мен</i>	42

2.3: Sammensetninger med polysyllabisk sisteledd.....	42
2.3.1: Hypotese og materiale	42
2.3.2: Unntak.....	46
2.3.3: Konklusjon om polysyllabisk sisteledd.....	46
2.4: Konklusjon om sammensetninger	46
3: Ord som ender på konsonant.....	48
3.1: 'Vokalelementhypotesen' (VEH)	48
3.1.1: VEH og ord som er aksentuert på ultimo i långiverspråket.....	49
3.1.2: VEH og uaksentuerbare stavelser	49
3.1.3: Vokalenes distinktive trekk.....	49
3.1.4: Vokalenes sonoritet	51
3.1.5: Diftonger i VEH.....	52
3.1.6: Oppsummering	52
3.2: Presentasjon av materialet.....	53
3.2.1: Ord som ender på 'vokalelement + -z'	53
3.2.2: Ord som ender på 'vokalelement + -нз'.....	54
3.2.2.1: Ord som ender på -иңз.....	54
3.2.2.2: Suffikset -иңз.....	55
3.2.2.3: Sammensetninger må behandles separat	58
3.2.2.4: Andre vokaler + -нз i slutten av et ord.....	59
3.2.2.5: Unntak	61
3.2.2.6: Konklusjon (for mitt materiale)	62
3.2.3: Ord som ender på 'vokalelement + -ð'	63
3.2.4: Ord som ender på 'vokalelement + -нд'	63
3.2.5: Ord som ender på 'vokalelement + -рð'	64
3.2.6: Ord som ender på 'vokalelement + -дж'.....	65
3.2.7: Ord som ender på 'vokalelement + -з'	67
3.2.8: Ord som ender på 'vokalelement + -иңз'	68
3.2.9: Ord som ender på 'vokal + -й'	69
3.2.10: Ord som ender på 'vokalelement + -к'	72
3.2.11: Ord som ender på 'vokalelement + -л(ь)'	73
3.2.12: Ord som ender på 'vokalelement + -бл/-бль'	78
3.2.13: Ord som ender på 'vokalelement + -кл'	79
3.2.14: Ord som ender på 'vokalelement + -м'.....	79
3.2.15: Ord som ender på -изм.....	81
3.2.16: Ord som ender på 'vokalelement + -лм'	81
3.2.17: Ord som ender på 'vokalelement + -н'	82

3.2.18: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-ин</i> '	87
3.2.19: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-рн</i> '	87
3.2.20: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-н</i> '	88
3.2.21: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-р</i> '	88
3.2.22: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-с</i> '	100
3.2.23: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-нзс</i> '	101
3.2.24: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-кс</i> '	101
3.2.25: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-нс</i> '	102
3.2.26: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-рс</i> '	103
3.2.27: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-льс</i> '	104
3.2.28: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-т</i> '	105
3.2.29: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-кт</i> '	107
3.2.30: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-лт</i> '	107
3.2.31: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-нт</i> '	107
3.2.32: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-рт</i> '	110
3.2.33: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-ст</i> '	112
3.2.34: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-ф</i> '	112
3.2.35: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-ч</i> '	113
3.2.36: Ord som ender på 'vokalelement + <i>-ш</i> '	114
3.3: Test av VEH: Sammenfattende diskusjon	114
3.3.1: V1 i ultimoposisjon	116
3.3.2: V2 i ultimoposisjon	118
3.4: Konklusjon	121
4: Ord som ender på vokal	124
4.1: Hypotese og materiale	124
4.2: Unntak	128
4.2.1: Ord som ender på <i>-ю</i>	128
4.2.2: Ord som ender på <i>-ити/-иты</i>	129
4.2.3: Ord som ender på <i>-ези</i>	129
4.2.4: Ord som ender på <i>-ия/-иа</i>	130
4.2.5: Ord som ender på diftong	133
4.3: Konklusjon	134
5: Regelinteraksjon og konklusjon	136
5.1: Regelordning	136
5.2: Et forsøk på regelordning av mine regler	137
5.2.1 Regelhierarki	138
5.2.2 Sammensetninger	139

5.2.3: Hovedregler.....	141
5.2.3.1: Ord som ender på konsonant	141
5.2.3.2: Ord som ender på vokal.....	144
5.3: Konklusjon	145
Appendiks: Feltarbeidsresultater.....	147
Bibliografi.....	171
Diskografi	173

Forkortelser, symboler, tall og translitterasjon

1. Forkortelser

- Longman: *Longman dictionary of contemporary English*, Summers, D. (1995), Harlow.
- NRL: *Novyj russkij leksikon*, Benjukh/Benjukh/Verkina (1999), Moskva.
- NSISIV: *Novejšij slovar inostrannykh slov i vyraženij*, Khackevič, Ju. G. (2001), Moskva.
- Oxford: *The Oxford English dictionary, second edition*, Simpson, J. A./Weiner, E. S. C. (1989), Oxford.
- REDCS: *Russian-English Dictionary of Contemporary Slang*, Nikolski, Valery (1997), Nottingham.
- SISIV: *Slovar' inostrannykh slov i vyraženij*, Zenovič, E. S. (2000), Moskva.
- TGM: *Tak govorit molodež'*, Nikitina, T. G. (1998), St. Petersburg.
- Webster: *The new lexicon – Webster's dictionary of the English Language*, Cayne, Bernard (1987), New York.

2. Symboler

- : Blir til
- σ: Stavelse
- [: Starten på et sammensetningsledd eller ord
-] : Slutten på et sammensetningsledd eller ord
- ' : Primærtrykk
- # : Ordgrense
- V : Vokal
- C : Konsonant

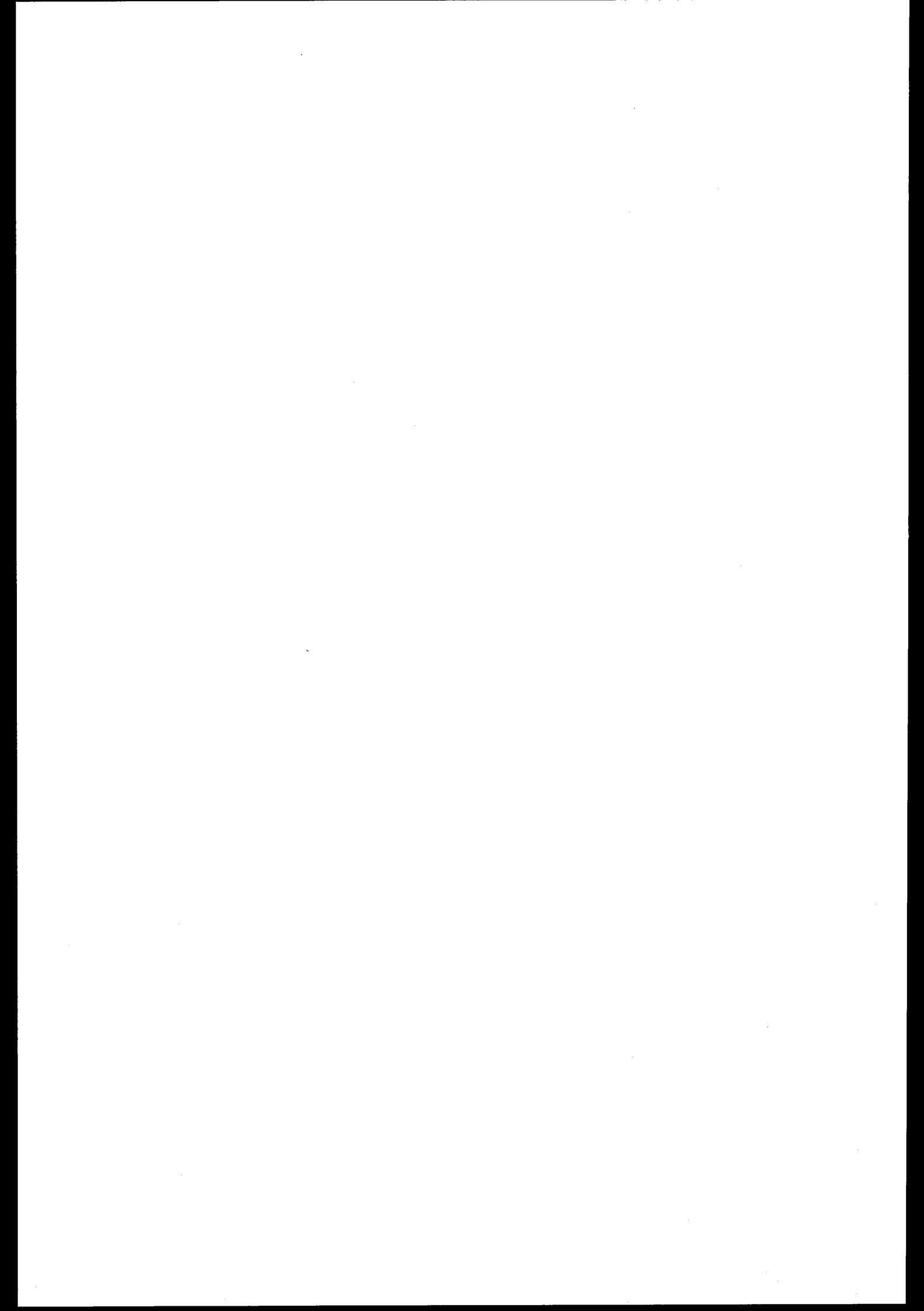
Jeg har benyttet enkle anførselstegn ved termer og navngiving av hypoteser. Ellers har jeg benyttet meg av doble anførselstegn.

3. Tall

I hovedteksten skriver jeg tallene fra en til tolv med bokstaver, mens jeg skriver tallene fra 13 og oppover med tallsymbol, jf. Lunde (2002). Prosenter, avsnitt og kapitler skrives med tallsymbol. Tallsymbol benyttes også i tabeller.

4. Translitterasjon

Jeg translittererer kyrilliske bokstaver med det vitenskapelige systemet, jf. Lunde (2002). I forordet benytter jeg derimot Norsk Språkråds system, for å gjøre teksten mest mulig tilgjengelig.

1: Innledning

Idéen til denne oppgaven kom under et studieopphold i St. Petersburg en vinter for noen år siden. Skifasilitetene var ikke de helt store, så mine medstudenter og jeg fikk ta til takke med å se på en snøbrettkonkurranse på en russisk fjernsynskanal. Det ble brukt to ord om hverandre når det ble referert til snøbrettet, *доска́* og *сноубóрд*. Det siste ordet kommer naturligvis fra det engelske *snowboard*. Hver gang ordet *сноубóрд* ble nevnt, måtte vi le: Ordet ble nemlig konsekvent uttalt med trykket på siste stavelse, og ikke på første, slik vi er vant til. Etter hvert begynte jeg å fatte interesse for dette spørsmålet utover den underholdningsverdien dette fenomenet hadde for oss. Jeg bestemte meg så for å skrive hovedfagsoppgave om trykkplasseringen i russiske substantiver innlånt fra engelsk. Jeg vil i denne oppgaven ikke ta for meg de etiske aspektene ved innlån, altså om det er negativt eller ikke at engelske ord "fortrenger" russiske ord. Jeg vil i stedet konsentrere meg om hvordan lånordene oppfører seg med hensyn til trykk. For å si det mer konkret, vil jeg forsøke å belyse spørsmålet "Hvordan aksentueres innlånte engelske substantiver i russisk?"

I kapittel 1 vil jeg fortelle litt om lånord generelt. Jeg skal også beskrive hvordan jeg gjennomførte feltarbeidet mitt. Dernest skal jeg fortelle om hvilke observasjoner jeg gjorde under letingen etter hypoteser. Til slutt skal jeg kort nevne mine arbeidshypoteser. Disse vil deretter gjøres grundig rede for i hvert enkelt kapittel. Appendixen inneholder de engelske motsvarighetene til de russiske substantivene.

Denne oppgaven vil kun ta for seg primærtrykk. Sekundærtrykk vil ikke bli behandlet.

1.1: Vilkår for innlån av ord

Det kan på et tidlig stadium være nyttig å ha en viss oversikt over hvordan lånordene får innpass i det russiske språk. Krysin (1996:43) skriver at *kontakt mellom långiverspråket og låntagerspråket* og, som en følge av dette, *tospråklighet blant de som bruker språket* regnes for å være de viktigste vilkårene for innlån av ord. Men man kan ikke forstå tospråklighet, som er en forutsetning og en betingelse for innlån, bare som et resultat av *geografisk kontakt* mellom to nabofolk (eller folk som bor vekselvis hos hverandre). Spesielt ikke hvis man tenker på nåtidens innlånsprosesser, når ord først og fremst finner sin vei inn i språket via *skriftspråket*, mener Krysin. Språkaktivitet som lesing, oversettelse og kommentering av utenlandsk presse, journalistisk virksomhet, deltakelse på internasjonale konferanser, kongresser, symposier, samkvem i forbindelse med utarbeidelse av internasjonale tekniske og vitenskapelige prosjekter og så videre skaper en gunstig grobunn for innlån av internasjonale ord og internasjonal terminologi.

Men dette er bare én side av saken. Et annet moment er låntagerspråkets samfunn sin innstilling til å benytte seg av utenlandske ord i sitt vokabular, altså samfunnets tilbøyelighet til innlån. Dersom samfunnet er generelt lite mottagelig for utenlandske ord, kan disse ordene lenge være forbeholdt en begrenset brukerkrets, slik som vitenskapsmenn, oversettere og diplomater. Et samfunn kan, med de mer innflytelsesrike samfunnssjikt i spissen, stille seg meget avvisende til innlån av ord. Dette kan være på grunnlag av sosiale, politiske eller ideologiske spørsmål. Island er et godt eksempel på et land som har vist motvilje mot innlån av ord fra engelsk.

I slutten av 1940-årene, da Stalin satt med makten, var det i forbindelse med "kampen mot spyttlikkeri overfor Vesten" ikke bare å spore en fiendtlighet mot nye innlån av ord, men også en tendens til å fortrenge bruken av allerede etablerte utenlandske ord til fordel for russiske synonymmer. Bruk av utenlandske ord syntes å ikke være i tråd med den daværende patriotismeølgen som landets ledelse ønsket å bygge opp. Først på 1960-tallet kunne man ane en økt overbærenhet overfor utenlandske ord. På slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet fikk man en stor økning i bruken av utenlandske ord. Grunnen til dette var den økte kontakten med Vesten, blant annet via politiske, økonomiske og kulturelle kanaler.

1.2: Grunner til innlån av ord

Det burde ikke være noen særlig tvil om at Sovjetunionens fall har ført til et oppsving av ordlån inn i russisk, fra engelsk så vel som fra andre språk. Flere hindringer for samkvem med den vestlige verden ble nå delvis forminsket, delvis borte. Man fikk shoppingturer, såkalte *шоппинг-туры*, til utlandet, det oppsto russisk-utenlandske forretningsforetak, russiske spesialister begynte å arbeide i utenlandske institusjoner og så videre. Med den økte kontakten med utlandet oppsto det også et økt behov for nye ord. Dette er forståelig, ettersom Russland av andre land ble påvirket på kulturelle, sportslige, tekniske, politiske og mange andre områder. Når det gjelder idrett, er en stor del av vokabularet engelske ord, og flere av de relativt nye idrettene bærer også engelske betegnelser. Eksempler på slike ord er *ски-стрим*, *фристайл*, *кикбоксер*, *овертайм*, *плэй-офф* med flere.

Også dataverdenens terminologi er nesten utelukkende basert på engelsk: *Интернет*, *габайт*, *дисплей*, *принтер* og så videre. I det økonomiske liv finner man også en mengde eksempler på innlån: *Инвестор*, *фьючерс*, *маркетинг*, *брокер*, *клиринг* med flere. På engelsk kalles ofte slike innlån for *gap fillings*, det vil si at et tomrom fylles opp ved hjelp av et innlånt ord. Videre vil det virke unaturlig å referere til viktige begivenheter, for eksempel

politiske eller historiske sådanne, med andre navn enn disse i utgangspunktet har fått. Å kalle en hendelse som *Watergate* for noe annet enn *Вомергеѳт*, ville nok kunne bidra til klarhet.

I noen tilfeller er det ikke strengt tatt påkrevd å låne inn nye ord. Uppstad (1996:13) bruker termen 'luksuslån' for lånord som ikke er nødvendige. Krysin (1996:150) nevner ordet *киллер*, som kommer fra det engelske *killer*. Hvorfor ikke bare bruke det allerede eksisterende ordet *убийца*? *Киллер* har blitt tillagt betydningen 'profesjonell drapsmann', og ikke bare 'drapsmann', som *убийца* betyr. For å bruke en russisk betegnelse i stedet for *киллер*, måtte man ha benyttet seg av det litt lengre ordet *убийца-наёмник*, som vi på norsk kan oversette med 'leiemorder'. Selv om slike luksuslån ikke er nødvendige, kan de gjøre språket mindre tungvint.

Lånord kan altså konkurrere med allerede eksisterende ord, og ikke bare fylle tomrom i låntagerspråket. Årsakene til dette er snarere sosiokulturelle enn lingvistiske. Jeg skal som sagt kun beskjefte meg med et rent lingvistisk spørsmål; aksentuering. Men først skal jeg gi en kort historikk, og gjøre rede for ulike typer lånord.

1.3: Hovedperioder for innlån av ord i russisk

Opp i gjennom historien kan man se ulike hovedperioder for innlån av engelske ord. Aristova (1978:43-44) regner med tre slike perioder:

Den første perioden (1553-1649) ble innledet ved at kaptein Richard Chancellor i 1553 hadde fått i oppdrag å lede en engelsk ekspedisjon for å utvide Englands handelsarena. Målet med ekspedisjonen var å kartlegge en nordøstlig sjøvei fra Kina til Kvitsjøen. Englenderne fattet raskt interesse for handel med russerne, og i 1555, ved ekspedisjonens tilbakevenden, ble selskapet "Moskvas selskap av engelske kjøpmenn" stiftet. Russerne fikk sin første ambassadør i England i 1556, og de russiske utsendingene benyttet seg blant annet av engelske ord i transkribert utgave.¹ Slutten på denne perioden markeres av at tsar Aleksej Mikhailovič i 1649 befaler at alle engelske kjøpmenn skal sendes ut av Russland, for bare å få adgang til Arkhangelsk.

Den andre perioden er Peter den Stores regjeringstid (1696-1725). Peter forsto nok at Vesten lå langt foran Russland, både teknisk, politisk og økonomisk. Dette var antageligvis grunnen til at

¹ Aristova (1978:17) skriver at man sett både fra et lingvistisk og et historisk synspunkt må si at ordene er blitt transkribert og ikke translitterert, i den forstand at ordene er skrevet med utgangspunkt i engelsk *uttale*, og ikke skrivemåte.

han søkte økt kontakt med det vestlige samfunnet. Dette oppsvinget i kontakt førte naturlig nok også med seg en språklig påvirkning. Likevel var påvirkningen fra tysk og hollandsk større enn fra engelsk.

Den tredje perioden kan sees i sammenheng med den industrielle revolusjonen i Europa, og strakte seg fra slutten av 1700-tallet fram til midten av 1800-tallet. En rekke nye, engelske oppfinnelser dukket opp: Dampmaskinen, spinnemaskinen og damplokomotivet. Mye av handelen foregikk på denne tiden via St. Petersburg. Flere lærte seg i denne perioden engelsk for å kunne lese forfattere som Byron og Dickens på originalspråket.

I tillegg til disse tre periodene, regner Uppstad (1996:8) med ytterligere to perioder:

Den fjerde perioden Uppstad nevner, er årene før *perestrojka*. Hun skriver:

Etter hvert som ungdomsgenerasjonen i årene før *perestrojka* fikk økt tilgang til informasjon om den vestlige og ikke minst amerikanske levemåten ble det et mål å etterligne denne i størst mulig grad. [...] Det ble vanlig å bruke engelske ord og uttrykk i samtale med jevnaldrende, spesielt når det var snakk om musikk og moter.

Den femte perioden startet med Gorbačëvs *perestrojka*, og Uppstad spår at denne innflytelsen vil få vare i lang tid framover, en gjetning man også i dag kan si seg enig i.

1.4: Ulike typer lånord

Hva er et lånord? Er det hensiktsmessig å lage undergrupperinger? I et klassisk arbeid skiller Haugen (1950:214-220) mellom tre ulike typer lånord:

I) '*Loanwords*': Ord som lånes inn uten morfologisk substitusjon, altså ord som ikke har gjennomgått morfologiske forandringer fra avsenderspråket til låntagerspråket. Dette er den typen lånord som er mest frekvent i mitt materiale. Eksempler på slike ord: *Айсберг* (*iceberg*), *лаптон* (*laptop*), *лайнер* (*liner*), *таймшит* (*time sheet*).

II) '*Loanblends*': Ord som delvis består av innlånte utenlandske elementer, og har morfologisk substitusjon. *Hybrider* er en annen betegnelse som har blitt brukt for å betegne slike tilfeller, der bare en del av ordets fonemiske form er innlånt, eller der hele formen er innlånt, og noe er lagt til. Disse ordene er ikke frekvente i mitt materiale. Eksempler på slike ord: *Баксы* (*bucks*), *американизация* (*americanisation*), *герла* (*girl*), *секс-бомба* (*sex-bomb*).

III) 'Loanshifts': Denne kategorien omfatter ikke *morfologiske innlån*, men såkalte *oversettelselån*, eller *semantiske lån*. Det vil si at et ord fra långiverspråket blir oversatt til låntagerspråket. Her gir Haugen eksempler i form av det greske *sympátheia*, som legemliggjøres via oversatte lån i flere språk: *Compassiō* (latin), *Mitleid* (tysk), *medlidenhed* (dansk) og *соболезнование* (russisk). Denne oppgaven vil ikke ta for seg ord av denne typen.

Krysin (1968:13–14) sier følgende om hvilke ordklasser som hører til disse gruppene:

В русском языке к первому типу могут быть отнесены только имена, главным образом существительные и неизменяемые, поскольку заимствование слов, принадлежащих ко всем другим классам, сопряжено с необходимостью грамматического оформления и, следовательно, с заменой иноязычных аффиксов своими – ср. заимствование глаголов. Во втором и третьем типах могут быть представлены все грамматические классы слов.

I denne oppgaven inneholder flest ord av type I), av Haugen kalt 'loanwords'. Som tittelen på oppgaven tilsier, vil det også rettes søkelys kun mot *substantiver*. Ord av type II), 'loanblends', er ikke like vanlige, men forekommer også i mitt materiale. Bare ved å betrakte ord som er forholdsvis like i långiverspråket og låntagerspråket, kan man si noe om hvordan trykket i nettopp disse ordene oppfører seg i ulike omgivelser. Har et ord gjennomgått morfologiske forandringer, for eksempel gjennom affigering, kan et prefiks eller suffiks påvirke trykkplasseringen i ordet.

Videre vil denne oppgaven kun omfatte ord som har mer enn én stavelse. Dette er naturlig ettersom det vil være lite å si om trykkplasseringen i enstavelsesord, annet enn at den eneste stavelsen i ordet får trykket. (Det finnes imidlertid enstavelsesord som er *trykklette*, uten at dette får noen konsekvenser for mitt arbeide.)

1.5: Translitterasjonslån vs. transkripsjonslån

Jeg har valgt å trekke et skille mellom to innlånstyper, som jeg har kalt henholdsvis *translitterasjonslån* og *transkripsjonslån*. Et translitterasjonslån er et lån som er *translitterert* fra långiverspråket. Det er altså ordets *skrivemåte* som danner grunnlaget for innlånet, mens *uttalen* spiller en mindre rolle. I et transkripsjonslån, derimot, er det motsatt. Her er det ordets uttale som bestemmer hvordan ordet blir seende ut, skrevet med kyrilliske bokstaver. Man kan, rent teoretisk, tenke seg at ordet blir lånt inn via muntlige kanaler, for derpå å skrives ned. Og hva er vel mer naturlig enn å skrive ordet slik det uttales? Eksempler på translitterasjonslån, er: *Блювал* (*blue whale*) og *вебклиент* (*web client*). Eksempler på transkripsjonslån er: *Мерчандайзер* (*merchandiser*) og *айлайнер* (*eyeliner*). Grunnen til at jeg trekker dette skillet mellom *translitterasjonslån* og *transkripsjonslån*, er at disse kan skape problemer når det gjelder

Haugens ovennevnte definisjoner. Kan både translitterasjonslån og transkripsjonslån behandles som Haugens type I), 'Loanwords'? Det finnes ganske sikkert delte meninger om dette, men jeg har i alle tilfelle valgt å behandle disse ordene likt, ettersom antall stavelser i ordet forblir uforandret i de aller fleste tilfeller, uavhengig av om det er tale om et translitterasjonslån eller et transkripsjonslån. Dessuten er det i mange tilfeller vanskelig å klassifisere hvilken av disse typene vi har med å gjøre.

1.6: Lånord vs. fremmedord

Man kan også trekke et skille mellom *lånord* og *fremmedord*. Tyske lingvister var tidlig ute med denne sorteringen av ord fra et långiverspråk i 'Lehnwörter und Fremdwörter' (Krysin 1968:14). Lånord er en betegnelse som *omfatter* fremmedord. Her er det imidlertid ikke tale om en *strukturdistinksjon*, som i forrige avsnitt. Det som her er interessant, er hvordan morsmålsbrukerne av et språk *oppfatter* de ulike ordene. En mulig definisjon på fremmedord, kan være: "Fremmedord er en undergruppering av lånord, som er såpass nye og/eller uvanlige at de oppfattes som fremmede." Her bør det imidlertid påpekes at ikke alle nylig innlånte ord virker fremmede på brukerne. Grensen mellom lånord og fremmedord er litt utflytende, men størsteparten av ordene i mitt materiale er såpass nye at de må kunne betegnes som fremmedord. Denne distinksjonen er ikke direkte relevant for mitt emne, og jeg velger derfor å bruke den mest inkluderende termen 'lånord'.

1.7: Lån av ord vs. etymologisk opphav

En annen distinksjon som bør gjøres, er den mellom *lån av ord* og *etymologisk opphav*. Selv om et ord er lånt inn i russisk, eller hvilket som helst annet språk, fra for eksempel tysk, betyr ikke dette at ordet har sitt etymologiske opphav i det tyske språk. Ordet kan ha blitt lånt inn i tysk, helt eller delvis, fra et tredje språk, som kan ha lånt ordet, helt eller delvis, fra et fjerde språk. Ofte vil et språk forsøke å gjøre et lånord til "sitt" i så stor grad som mulig, noe som igjen kan medføre at suffikser forsvinner eller legges til, konsonanter avstemmes og så videre. Når ord blir lånt inn i russisk, kan det for eksempel skje forandringer når avsenderspråket bruker fonemet /h/ i ordet, og russisk må "velge" mellom sine fonemer /r/ eller /x/. Slike forandringer gjør det ikke noe enklere å ved første øyekast skulle avgjøre hvor et ord er lånt fra, eller hvilket etymologiske opphav det har.

I denne oppgaven vil søkelyset i liten grad rettes mot hvor lånord har sitt etymologiske opphav. Jeg skal derimot konsentrere meg om ferdige produkter av ord, som mer eller mindre uforandret er lånt inn i det russiske språk. Hva mener jeg så med "ferdige produkter av ord"? Ta for

eksempel det engelske ordet *compact disc*, på russisk *компакт-диск*. Ordet har sitt etymologiske opphav i det latinske *compactus* og det greske *diskos*. Likevel ville det ikke være plausibelt å behandle *compact disc* som et lånnord fra noen av disse språkene, men som et lånnord fra engelsk. Vi kan si at *compact disc* er et engelsk lånnord som i sin tur er sammensatt av ord som har sitt utspring i latin og gresk. Det samme kan man si om ord som *интернет*, som også er hentet fra engelsk (*internet*). Riktignok er *inter* et latinsk morfem, men *internet* må likevel betraktes som et lånnord fra engelsk.

Det ble også nevnt at enkelte ord kunne lånes inn fra et avsenderspråk (A) til et mottagerspråk (B), og så lånes videre til enda et mottagerspråk (C). Resultatet blir at ordet kommer inn i språk (C) fra språk (B). Det originale avsenderspråket (A) er altså ikke det direkte avsenderspråket for ordet som språk (C) har lånt inn. Hvorfor nevne dette fenomenet? Først og fremst fordi det kan skape problemer med å avgjøre hvilket språk mottagerspråket har hentet ordet fra. Det russiske *чемпион* kommer fra det engelske *champion*, som i sin tid lånt fra det franske *champion* (Vasmer 1996). Ordet skal følgelig behandles som et *engelsk* lånnord, siden det er lånt inn i russisk fra engelsk og ikke fra fransk. Grunnen til at jeg nevner disse tingene, er for på et tidlig tidspunkt å gi leseren innblikk i hvordan utvelgelsen av materialet som oppgaven bygger på, er gjort.

1.8: Lånnord og semantikk

Når det gjelder de semantiske aspektene ved substantiver, kunne man med utgangspunkt i dette temaet ha skrevet en egen oppgave. Denne oppgaven vil ikke ta for seg *semantiske* forskjeller mellom engelsk og russisk innenfor ett og samme ord, ettersom dette, i hvert fall så langt jeg har kunnet registrere, ikke er av betydning for trykkplasseringen. Det viktigste er at lånnordene i russisk tilhører ordklassen *substantiver*. Jeg skal likevel kort bare nevne at forskjeller i betydning kan forekomme. Crowley (1998:152) beskriver blant annet fenomener som *broadening*, der ord som i utgangspunktet har en begrenset betydning, får en videre og mer omfattende betydning, og *narrowing*, der et ord som har en videre betydning får en mer innskrenket betydning. Ordet *киллер*, som jeg nevnte i avsnitt 1.2, er et eksempel på *narrowing*. Som et eksempel på *broadening*, nevner Crowley ordet *dog*, som kommer fra den tidligere formen *dogge*. Dette ordet betegnet opprinnelig en spesielt kraftig hunderase som hadde sitt utspring i England, men betegner i dag alle hunder.

1.9: Trykksystemet for russiske substantiver

For å kunne si noe om trykkplasseringen i innlånte substantiver i russisk, vil det være hensiktsmessig å ha en viss oversikt over hvilke trykkplasseringsmønstre som finnes for russiske substantiver. Zaliznjak (1985:15) nevner to hovedvarianter for trykkplasseringen for samtlige ordklasser i russisk:

Type *a*: Har alltid trykk på stammen.

Eksempel:

N:	тигр	ти́гры
A:	ти́гра	ти́гров
G:	ти́гра	ти́гров
D:	ти́гру	ти́грам
I:	ти́гром	ти́грами
N:	ти́гре	ти́грах

Type *b*: Har alltid trykk på endelsen (, såfremt endelsen er stavelsesbærende).

Eksempel:

N:	стол	сто́лы
A:	стол	сто́лы
G:	стола́	столо́в
D:	столу́	столо́ам
I:	столо́м	столо́ами
N:	столé	столо́ах

I tillegg til disse to hovedgruppene oppgir han følgende aksentueringsmønstre:¹

Type *c*: Har trykk på stammen i entall, og på endelsen i flertall.

Eksempel:

N:	ме́сто	места́
A:	ме́сто	места́
G:	ме́ста	мест
D:	ме́сту	места́ам
I:	ме́стом	места́ами
N:	ме́сте	места́ах

¹ Zaliznjak (1985:15) nevner ytterligere 4 marginale varianter, men her har jeg bare inkludert de vanligste.

Type *d*: Har trykk på endelsen i entall, og på stammen i flertall.

Eksempel:

N:	селó	сѣла
A:	селó	сѣла
G:	селá	сѣл
D:	селý	сѣлам
I:	селóм	сѣлами
N:	селé	сѣлах

Type *e*: Har trykk på stammen i entall og i nominativ flertall, og på endelsen i de oblike kasus i flertall.

Eksempel:

N:	зуб	зúбы
A:	зуб	зúбы
G:	зúба	зубóв
D:	зúбу	зубáм
I:	зúбом	зубáми
N:	зúбе	зубáх

Type *f*: Har trykk på endelsen overalt, bortsett fra nominativ flertall.

Eksempel:

N:	слезá	слѣзы
A:	слезý	слѣзы
G:	слезы́	слѣз
D:	слезé	слезáм
I:	слезóй	слезáми
N:	слезé	слезáх

Av Zaliznjaks inndeling ser man at man har med et mangfold trykkmønstre å gjøre. (Zaliznjak setter opp egne regler for trykket i preposisjonalis 2, men disse skal vi ikke komme inn på her.) Det store flertall av engelske substantiver i russisk tilhører Zaliznjaks type *a*, og har altså fast trykk på stammen. Et lite antall unntak finnes likevel. Voroncova (1996:321) gir oss eksempelet *xит* (*hit*), som bøyes *xитá*, *xитóм*, *xиты́* og så videre. Dette ordet ser ut til å sammenfalle med trykkmønsteret av type *b*. REDCS oppgir ordet *пáрент* (*párent*) til å ha flertallsformen *пáренты́* eller *пáрентá*. Dette ordet ser ut til å sammenfalle med trykkmønsteret av type *c*.

Det at de fleste substantivene fra engelsk blir aksentuert etter modell *a*, forteller oss at trykket faller på stammen og ikke på bøyningssuffixet. Modell *a* forteller oss derimot ingenting om *hvor* i stammen trykket faller, ettersom stammen kan ha mer enn én stavelse. Det er nettopp dette spørsmålet jeg ønsker å belyse.

1.10: Metode i feltarbeidet

Etter å ha studert andres arbeider om trykkplasseringen i engelske substantiver i russisk, blant andre Superanskaja (1968), Ogienko (1914), Bulakhovskij (1956), Voroncova (1996) og Grabowska (1973), bestemte jeg meg for å gjennomføre mitt eget feltarbeid. Tanken var at jeg ville se hvordan et knippe informanter aksentuerte et utvalg innlånte engelske substantiver i russisk, dersom disse ordene var oppgitt uten trykkmarkeringer. Resultatene ville jeg sammenligne med tidligere forskning. Superanskaja er den som har skrevet det mest omfattende verket om aksentueringen av lånord i russisk, og det falt derfor naturlig i stor grad å basere seg på hennes forskning som sammenligningsgrunnlag.

Jeg samlet omkring 2500 innlånte engelske substantiver fra russiske ordbøker, og valgte ut ca. 700 av disse til bruk i feltarbeidet. Jeg laget en liste over disse ordene, og lot ti informanter lese dem inn på minidisc. Det betyr at mine undersøkelser er gjort med utgangspunkt i ca. 7000 trykkplasseringer. Ordene ble valgt ut med tanke på at de skulle representere et bredt spekter av finaler, slik at man kunne se hvordan ord med ulike finaler ble aksentuert. Jeg vil forklare bruken av ordet 'finale' i avsnitt 1.11.5. Mange av ordene jeg valgte ut, er relativt lite brukt i russisk. Disse ble tatt med for at jeg skulle ha mulighet til å se i hvilken grad et ukjent ord ble aksentuert likt av de ulike informantene.

Informantene ble ikke gitt anledning til å studere ordlisten i vesentlig grad før opptakene skulle gjøres, så alle trykkplasseringene er gjort på første intuisjon. Opptakene ble gjort delvis i Russland, delvis i Norge, men alle informantene har russisk som morsmål. Alle mine informanter er unge mennesker (19-26 år), ettersom det har vært lettest og mest naturlig for meg å komme i kontakt med disse. På et tidlig tidspunkt vurderte jeg muligheten for å undersøke om det eventuelt fantes forskjeller mellom ungdommers og eldre menneskers aksentuering, men jeg forsto snart at dette ville bli et for omfattende prosjekt, som ville kreve langt flere informanter. Noen av informantene snakket godt engelsk, mens andre bare kunne noen enkle ord. Seks av informantene var kvinner, men de resterende fire var menn.

Dataene satte jeg inn i en tabell (se appendiks) der jeg fylte inn hvilken aksentuering hver enkelt informant ga hvert enkelt ord. Jeg beskrev ultimo med tallet 1, penult med tallet 2, antepenult med tallet 3, og preantepenult med tallet 4. Deretter studerte jeg dataene nøye, for å se om det fantes tendenser.

1.11: Observasjoner på veien

Jeg skal i dette avsnittet gjengi noen viktige observasjoner jeg gjorde før jeg utformet eksplisitte arbeidshypoteser.

1.11.1: Fra långiverspråkets aksentuering til russisk aksentuering

Engelske ord lånes ofte inn i russisk med långiverspråkets aksentuering, for så gradvis å tilpasse seg det russiske aksentueringsmønsteret. Dette påpeker Bulakhovskij (1956:15). Også Reinton (1975:36) nevner dette fenomenet. Han skriver:

Et ord blir ofte lånt inn med sin opprinnelige betoning, men forandrer senere betoning under påvirkning fra beslektede ord på russisk. Et godt eksempel på dette er *нейлón*, som ble lånt i slutten av 1940-årene i formen *на́йлон*, der betoningen stemmer med den engelske: *nylon*. Men etter hvert begynte altså formen *нейлón* (med endebetoning) å overta, og den er nå blitt enerådende.

Ordparet *хэндбол/гандбóл* er også et eksempel på dette. Her har vi to ord som betyr det samme, og er et innlån av det engelske *håndball*. *Хэндбол* må betraktes som en foreldet variant, mens *гандбóл* er den utgaven det er mest sannsynlig å støte på i dagens russisk.

1.11.2: Fransk påvirkning

Et annet fenomen man må være oppmerksom på, er at det franske aksentueringsmønsteret kan ha innvirkning på trykkplasseringen i engelske lånord. Ogienko (1914:105) skriver:

Нужно заметить, что многия английския слова пришли къ намъ черезъ языкъ французский (такъ, английские романы въ XVIII веке очень часто переводились у насъ съ французских переводовъ), почему имеютъ ударение на конце[...].

Også Bulakhovskij (1956:14) nevner denne innflytelsen:

Что касается других германских языков, то для а н г л и з м о в надо учесть роль при прохождении их в русский язык влиятельного французского посредства и вместе с ним отклонения в сторону конечного ударения вместо обычного начоренного (начального).

Engelske ord kan altså være aksentuert på ultimo under fransk påvirkning.

1.11.3: Trykket går sjelden mot venstre

I mitt materiale har jeg ikke i nevneverdig grad funnet eksempler på at trykket har beveget seg fra høyre mot venstre etter at et ord er lånt fra engelsk til russisk. Det vil si at dersom et ord er aksentuert på ultimo i engelsk, er det liten sjanse for at trykket flytter på seg. Trykkplasseringen i den russiske varianten av ordet står altså sjelden lengre til venstre enn i den engelske varianten.

Det er derimot vanlig at trykket flytter seg mot høyre i ordet. Dette ser ut til også å gjelde ord fra andre språk enn engelsk.

1.11.4: Jakten på et default-mønster i russisk

I løpet av prosessen med å skrive denne oppgaven har jeg hatt samtaler med flere lingvister som ikke har noe forhold til russisk grammatikk, og langt mindre til russisk aksentuering. En fellesnevner for disse samtalene har vært at spørsmålet om default i russisk har blitt reist. "Har du tenkt på muligheten for at alle lånord kanskje faller inn i default-mønsteret i russisk?", eller "Hvilken aksentuering er default for russiske substantiver?" Før vi går videre med disse spørsmålene kan det være nyttig å se på hva *default* egentlig er. Pionerverk innenfor forskningen på default er Koutsodas et al. (1974) og Kiparsky (1982). Default er også beskrevet som *elsewhere condition*. Dette er et prinsipp som går ut på at den mer spesifikke regelen vinner over en mindre spesifikk, dersom to regler stilles opp mot hverandre. Crystal (1992:120) gir følgende definisjon på begrepet *elsewhere condition*:

A principle used in lexical phonology which states that, when two principles of operation are in conflict at a certain point in a derivation, the one whose domain of operation is more restricted has priority of action. For example, if all obstruents are voiceless in a language, and all affricates are voiced, the latter statement will have priority over the former, in the case of a particular alveo-palatal affricate. The second statement, being more specific, has priority over the more general statement, which thus applies only in contexts where the specific statements do not obtain – in other words, 'elsewhere'.

La oss se på følgende utsagn:

- A) Fugler kan fly.
- B) Fugler uten vinger kan ikke fly.

Av disse to påstandene, er det A som er den minst spesifikke, mens B tar for seg en spesiell gruppe fugler. Figuren nedenfor illustrerer forholdet mellom A og B:

I situasjoner som dette har den spesifikke regel B forrang. Den generelle regel A virker bare i de tilfeller der B er irrelevant, det vil si for fugler med vinger. Regel A representerer default-mønsteret for fuglers flyvedyktighet.

Finnes det noe slikt som et trykkmønster som er *default* i russisk? Finnes det altså et trykkmønster som er det underliggende mønsteret for de fleste ord, et hovedmønster man kan ta jobbe ut i fra når man skal snakke om trykk? La oss se på hypotesen: "*Engelske substantiv*

innlånt til russisk faller inn i det russiske default-mønsteret.” For å bekrefte eller avkrefte en slik hypotese, må man først avgjøre om det finnes et slikt mønster i russisk. Det later ikke til å finnes noe fasitsvar på dette spørsmålet. Hadde vi vært så heldige at vi jobbet med et språk som for eksempel polsk, hadde vi hatt en langt lettere oppgave, ettersom nesten alle ord i polsk har trykk på nest siste stavelse. Vi har dessverre ingen slik soleklar tendens å støtte oss til når det gjelder jakten på et default-mønster for russiske substantiver. Men flere forsøk har vært gjort:

Die grundlegende Hypothese geht dabei auf L.L. VASIL'EV zurück, der schon Anfang des 20. Jh.s als "Gesetz der russischen Betonung" die Behauptung aufstellte, die Akzentstelle tendiere zur Wortmitte. (Kempgen 1995:32).

Denne Vasil'ev, hvis arbeide jeg dessverre ikke har hatt tilgang til, konkluderte altså med det finnes en tendens til at den aksentuerte stavelsen befinner seg i midten av ordet. Kempgen (1995:32) fortsetter:

MOISEEV (1969) führt die Fragestellung weiter und kommt zu einer Präzisierung der Antwort, führt aber auch Differenzierungen in das Material ein, die künstlich und irrelevant sind (gerade/ungerade Zahl vob Silben) und die Suche nach Regeln in eine falsche Richtung lenken. Immerhin kommt er zu einigen empirischen Verallgemeinerungen, die er ihrerseits auf die Wirkung zweier Grundtendenzen zurückführt, 1) auf die Bevorzugung der zweiten Worthälfte gegenüber der Peripherie, 2) auf die Bevorzugung der zweiten Worthälfte gegenüber den ersten. Von beiden hält er die erste für grundlegender, obwohl ihr ein Teil der Daten widerspricht.

Utilfredsstilt av andres arbeider utførte Kempgen en undersøkelse med i underkant av 50 000 ord, med den hensikt å kunne si noe om trykkdistribusjonen i forhold til antall stavelser i ordene. Han oppgir følgende resultater (1995:33-34), der understreket sum angir høyeste antall ord:

antall ord												
lengde	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Σ
2	3834	<u>5183</u>										9017
3	3138	<u>8224</u>	6189									17551
4	447	5241	<u>6139</u>	1440								13627
5	50	340	<u>3685</u>	1970	324							6369
6	2	59	332	<u>1592</u>	388	55						2428
7	-	1	24	199	<u>405</u>	66	6					701
8	-	-	1	7	50	<u>63</u>	3	-				124
9	-	-	-	-	3	<u>7</u>	<u>7</u>	-	-			17
10	-	-	-	-	1	1	2	4	-	-		8
11	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Σ	7471	19048	16370	5208	1171	192	18	5	-	-	-	49483

Av tabellen ser vi hvilke stavelser som oftest er aksentuert i ord med ulike stavelser, men samtidig ser man at unntakene er vel så tallrike som disse gruppene. Dette gjør oss altså ikke så mye klokere, da resultatene er såpass lite entydige. Generaliseringen om at ordene tenderer mot å få trykket "i midten", er også nokså diffus. Likevel ser vi at trykket som regel faller på antepenult, penult eller ultimo.

1.11.4.1: 0,711 – det magiske tallet

Som et hjelpemiddel har Kempgen (1995:33) regnet ut det gjennomsnittlige forholdet mellom den hyppigst betonte stavelse og antall stavelser i ordet. Hans konklusjon er at man i syv av ti tilfeller kan regne seg ut til hvor trykket faller i et tilfeldig valgt ord. Framgangsmåten er at man simpelthen multipliserer antall stavelser i ordet med tallet **0,711**, for derpå å runde av til nærmeste hele stavelse. Han understreker imidlertid at denne formelen ikke kan brukes på ord med to stavelser. La oss gjøre et forsøk. Vi vet at trykket i det russiske ordet *достопримечательность* kommer på antepenult, eller på femte stavelsen fra begynnelsen av ordet. Ordet har totalt syv stavelser, så regnestykket blir seende slik ut:

$$0,711 \times 7 = 4,977 \approx 5$$

Trykket skal altså plasseres på ordets femte stavelse, noe som stemmer overens med den faktiske aksentueringen av ordet. I dette tilfellet fikk jeg det riktige trykket i et helt tilfeldig valgt ord ved å bruke denne formelen. Ifølge Kempgen selv, vil man som sagt i syv av ti tilfeller komme fram til det riktige trykket når man benytter seg av denne regelen. Dette er interessant, men gir meg likevel ikke svar på hva som er, eller for den saks skyld om *noe* er, default for substantiver i russisk. Bruker man denne formelen på engelske lånord, vil man raskt finne ut at den fungerer på noen, og på andre ikke. Jeg skal derfor ikke konsentrere meg om dette "magiske tallet" i noen vesentlig grad.

Med utgangspunkt i Kiparskys teorier om hva default egentlig er, må jeg konkludere med at dersom det finnes et trykk som er default i russisk, så er det ennå ikke tilstrekkelig kartlagt. Dette betyr imidlertid ikke at det er umulig å finne et default-mønster for engelske lånord i russisk, bare at det ikke foreligger kunnskap nok om et eventuelt default-mønster for *russiske* substantiver, og at det derfor ikke lar seg gjøre å lage generaliseringer ut i fra dette. Jeg vil argumentere for flere *lokale* defaultmønstre for engelske lånord i russisk, men ikke for *ett globalt* defaultmønster, altså et mønster for alle engelske substantiver i russisk. Kempgens framgangsmåte, med en rent *statistisk* tilnærming, er ikke så veldig nyttig for mitt prosjekt.

1.11.5: Trykkplasseringen – bestemt av ordets siste del

Jeg vil i denne oppgaven bruke ordet *finale*, og ikke *endelse* om ordets siste del, ettersom den siste termen kan misforstås som *bøyningsendelse*. Tradisjonelt sett vært vanlig for språkforskere å ta utgangspunkt i at lånnord tatt inn i russisk beholder det samme trykket som i avsenderspråkene, jf. Ogienko (1914:105) og Bulakhovskij (1956:14). Men i språkforskning av nyere dato næres det ingen tvil om at det ofte er uoverensstemmelse mellom trykkplasseringen i russisk og avsenderspråket. Bulakhovskij (1956:10-11) fant etter en omfattende undersøkelse ut at antallet ord med uoverensstemmelse i trykkplasseringen i långiverspråket og låntagerspråket kanskje til og med oversteg antall tilfeller der trykket var uforandret. Superanskaja (1968:23) skriver: “[...] ударение в заимствованных словах далеко не всегда ставится по правилам языка-источника.” Videre sier hun:

Знание языка-источника в настоящее время может лишь объяснить непонятное ударение, оправдать странное с точки зрения русского языка произхождение слова, но оно отнюдь не служит обязательным руководством при произнесении того или иного слова (1968:24).

Dersom låntagerspråket ikke automatisk adopterer långiverspråkets trykk, hvordan dannes så trykket i de innlånte ordene? Ogienko (1914:22-23) var tidlig ute med teorien om en såkalt *analogilov*. Denne loven går ut på at ord med samme finale eller lignende struktur, har en tendens til å få identisk aksentuering. Hvorvidt det er tale om et suffiks fra långiverspråket, låntagerspråket eller simpelthen elementer som låter likt, betyr ingenting for analogiloven. Ordene deles uansett inn i grupper, uten noen form for morfologisk inndeling. Ordets opphav skal være uviktig, da ord fra flere ulike språk kan falle inn i samme analogimønster. Ogienko understreker at dette først og fremst gjør seg gjeldende når det er tale om usikkerhet omkring ordets uttale.

Videre lanserer han teorien om at ordenes suffikser alltid gir en henvisning til ordenes riktige trykk i russisk (1914:27-39 og 109-112). Superanskaja er enig med Ogienko også her, og konkluderer med at kjennskap til långiverspråket ikke er en avgjørende faktor for trykkplasseringen i lånnord i russisk; det er ordets *finale* som bør vies oppmerksomhet. Ifølge Superanskaja (1968:26-28) påvirkes trykket i lånnord i russisk nesten ikke i det hele tatt av elementene i *begynnelsen* av ordet. Heller ikke *antall stavelser* skal ha noen nevneverdig innvirkning på hvilket trykk ordet får.

1.12: Mine hovedhypoteser

Etter å ha sammenlignet resultatene fra feltarbeidet mitt, ble jeg overbevist om at ordenes finaler er en utslagsgivende faktor for trykkdistribusjonen i engelske substantiver i russisk. Jeg har delt

ordene i feltarbeidet mitt inn i tre ulike kategorier, ettersom hver og en av disse kategoriene ser ut til å oppføre seg forskjellig med hensyn til trykkdistribusjon. De tre kategoriene er, litt forenklet, som følger:

- 1) Sammensetninger
- 2) Usammensatte ord som ender på konsonant
- 3) Usammensatte ord som ender på vokal

Hypotesene vil som sagt gjøres nøye rede for i hvert kapittel. Jeg vil nå gi en kort og forenklet oversikt over de mine tre hypoteser. Jeg gjør oppmerksom på at det her er tale om hovedtrekk, og ikke absolutte regler.

1) Sammensetninger

Disse ordene får som oftest trykk på siste sammensetningsledd. Dersom dette leddet har bare én stavelse, blir ordet følgelig aksentuert på ultimo.

2) Usammensatte ord som ender på konsonant

Disse ordene får som oftest aksentuert ultimo hvis ultimo inneholder /a/, /o/ eller en diftong (det jeg senere vil kalle vokalgruppe 1), og at de som oftest får aksentuert penult dersom ultimo inneholder /e/, /i/ eller /u/ (det jeg senere vil kalle vokalgruppe 2).

3) Usammensatte ord som ender på vokal

Disse ordene får som oftest aksentuert penult.

I kapittel 2 skal jeg se på sammensetninger, i kapittel 3 skal jeg se på usammensatte ord som ender på konsonant og i kapittel 4 skal jeg se på usammensatte ord som ender på vokal. Kapittel 3 og 4 vil også omfatte sammensetninger med polysyllabisk sisteledd, noe jeg vil forklare grundig i kapittel 2. I kapittel 5 vil jeg presentere et regelhierarki som forklarer hvordan de ulike reglene interagerer.

2: Sammensetninger

I dette kapitlet skal vi se på trykkdistribusjonen i sammensetninger. Jeg vil argumentere for at man må gjøre et skille mellom sammensetninger med *monosyllabisk* og *polysyllabisk sisteledd*, altså et skille mellom sammensetninger med *én stavelse* og *flere stavelser* i siste ledd. Sammensatte ord får som regel aksentuert ordets siste ledd. Dette betyr at sammensetninger med monosyllabisk sisteledd som oftest får aksentuert ultimo. Sammensetninger med polysyllabisk sisteledd, derimot, oppfører seg som usammensatte ord, og får trykk på penult eller ultimo etter de regler som gjelder for disse ordene. Men først må vi se på hva en sammensetning egentlig er.

2.1: Hva er en sammensetning?

2.1.1: Definisjon

I germanske språk er sammensatte ord svært vanlige, mens slike ord ikke er like frekvente i russisk. På norsk har vi for eksempel ordet *bilselger*, mens man på russisk benytter seg av en genitivkonstruksjon; *продавец машин*. Når det gjelder engelske lånord, derimot, er det et meget høyt antall sammensatte ord, eller *sammensetninger*, i russisk. Men hva er en sammensetning? La oss se på noen ulike definisjoner:

- A) *En sammensetning er et ord som består av flere ord.*
- B) *En sammensetning er et ord med en stamme som består av flere stammer.*

Bauer (1988:33), Matthews (1991:82) og Spencer (1991:14) later til å foretrekke A. Endresen og Simonsen (2000:113) argumenterer også for variant A, men nevner muligheten for variant B (2000:118-119). Zemskaja (1973:269-270) inntar en slags mellomposisjon, fritt gjengitt i C:

- C) *En sammensetning er et sammensatt ord der siste ledd er et selvstendig substantiv.*

Jeg har valgt en formulering D, som er mindre spesifikk enn A, B og C. Dette er fordi jeg ikke finner det nødvendig å ta stilling til problemer som *ikke påvirker trykkdistribusjonen*. Hvorvidt komponentene i sammensetninger oppfattes som *ord* eller *stammer*, er nettopp et slikt problem.

- D) *En sammensetning er et ord der stammen inneholder to eller flere morfemer som ikke er bøyings- eller avledningsaffiks.*

Affiks kan som kjent deles inn i *prefiks*, *infiks* og *suffiks*. De affiksene som er aktuelle i russisk, er prefiks og suffiks. La oss se på noen eksempler fra norsk og russisk (R=rot,

BA=bøyningsaffiks¹, AA=avledningsaffiks):

Ordet *kopper* kan analyseres på minst to måter:

1) *kopp_R+er_{BA}*. Her har vi to morfemer; en rot og ett bøyningsmorfem. Betydningen er *pluralis, ubestemt* av ordet *kopp*.

2) *kopper_R*. Her har vi bare en rot, og ikke noe affiks. Betydningen er *metallet kopper/kobber*.

Ordet *kaffekopp* kan analyseres på følgende måte: *kaffe_R+kopp_R*. Her har vi med to morfemer å gjøre, som begge er røtter. Dette ordet er utvilsomt en sammensetning.

Ordet *зrаdуcоv* kan analyseres på følgende måte: *зrаdуc_R+оv_{BA}*. Vi har to morfemer, men det ene morfemet er et bøyningsmorfem. Dette er altså ikke en sammensetning.

Ordet *миpовоззpeниe* kan analyseres på følgende måte: *миp_R+о+воz_{AA}+зp_R ени/ј/AA+/о/*. Her har vi flere morfemer, hvorav minst to ikke er bøynings- eller avledningssuffiks. Ordet oppfyller kravene i D, og er dermed en sammensetning.

For at man skal kunne bruke definisjonen på lånord, er det på sin plass å klargjøre hva som ligger i 'avledningsaffiks' og 'bøyningsaffiks'. Avledningssuffikser skiller *ulike leksemer* fra hverandre, mens bøyningsaffikser skiller bøyningsformer av *samme leksem* fra hverandre. I ordet *skjønnheten*, regner man *en* som et bøyningsaffiks, mens *het* regnes som et avledningsaffiks. Bøyningsaffikset forteller oss her hvilken numerus og bestemthet vi har med å gjøre, mens avledningsaffikset forteller oss hvilken type leksem vi har med å gjøre; i dette tilfellet et abstrakt egenskapssubstantiv dannet av et adjektiv *skjønn*. Ordet kan analyseres slik:

skjønn_R+het_{AA}+en_{BA}

For å skille mellom rot og affiks, vil jeg ta utgangspunkt i distinksjonen mellom *grammatisk* og *leksikalsk betydning*. Endresen og Simonsen (2000:99) skriver: "En rot er en morf med leksikalsk betydning. En **formativ** er en morf med grammatisk betydning. [...] **Affikser** er formativer som kan segmenteres fra rota." Affikser har altså grammatisk betydning, mens røtter har leksikalsk betydning. Det siste *leddet* i en sammensetning, kan ikke utgjøres av et suffiks

¹ I russisk lingvistikk skiller man tradisjonelt mellom *суффикс* (avledning) og *окончание* (bøying), som kan gjengis som henholdsvis 'suffiks' og 'endelse' på norsk. Jeg følger imidlertid den mer vanlige tradisjonen i Norge, og bruker termen *suffiks/affiks* om både *avledning* og *bøying*.

alene, men et suffiks kan være en del av dette leddet. Grammatisk betydning tar utgangspunkt i grammatiske begreper som *ordklasser*, og inneholder ofte mer abstrakt informasjon enn leksikalsk betydning. Det er viktig å påpeke at det ikke er noe glassklart skille mellom grammatisk og leksikalsk betydning, men distinksjonen jeg gjør her, er tilstrekkelig presis for mitt formål.¹

Se på følgende analyser:

уинд-серфинг (*wind-surfing*): $уинд_R - серф_R + инг_{AA}$

грейдер (*grader*): $грейд_R + ер_{AA}$

бойфренд (*boyfriend*): $бой_R + френд_R$

Hovedpoenget i de to første ordene er ikke at røttene oppfattes som røtter. Vi kan ikke fastslå med stor sikkerhet at dette er tilfelle. Det man med større trygghet derimot *kan* anta, er at *avledningssuffiksene oppfattes som avledningssuffikser*. Om begge komponentene i det siste ordet, *бойфренд*, oppfattes som røtter eller ikke, vet vi ikke. Men vi kan være ganske sikre på at *френд* ikke oppfattes som en morf med grammatisk betydning. Det faktum at man finner morfemet *бой* i sammensetninger som *плейбой*, er et argument for ikke å kalle det for et prefiks. Kort sagt kan verken *бой* eller *френд* analyseres som affikser. *Бойфренд* består av to morfemer som ikke er bøyings- eller avledningssuffikser. Scalise (1984:75) foreslår som et kriterium for affikser at deres posisjon i forhold til roten i ordet må være spesifisert, altså som prefiks eller suffiks. Booij (2000:351) skriver: “[...] if we find *anthropo* both in *anthropology* and *philanthropy* it is not an affix.” Vi kan altså, i tråd med definisjon D, kalle *бойфренд* for en sammensetning, ettersom ordet inneholder to morfemer som ikke er affikser.

Det siste leddet i *бойфренд* har *leksikalsk* betydning, men det har ikke *-ер* i *грейдер*, eller *-инг* i *уинд-серфинг*. Dette betyr at *-ер* og *-инг* ikke kan betraktes som monosyllabiske sisteledd i sammensetninger, men må betraktes som avledningssuffiks. Begge suffiksene brukes til *substantivering* av andre ordklasser, fortrinnsvis verb.

2.1.2: Hva med prefiks?

Disse observasjonene bringer oss et stykke på vei, men hva med *prefiks*? Prefiks later til aldri å bli aksentuert i engelske substantiver i russisk:

¹ Man støter imidlertid på et problem dersom man velger å kalle *-мен* for et suffiks. Jeg vil i avsnitt 2.2.4.1 argumentere for at *-мен* ikke er et suffiks på lik linje med *-ер* og *-инг*.

интернет (*internet*): *интер*_{AA}+*нет*_R

Trykket faller her på siste ledd, og dette ser ut til å være en universell regel for ord med slike morfemer. Ord av denne typen oppfører seg altså på samme måte som sammensetninger av typen *унд-сёрфинг*, som får trykket på siste ledd. Spørsmålet blir: Er *интернет* en *sammensetning*, eller er det en *avledning* med et prefiks *интер-*? Dette kan diskuteres. Dersom man regner med at dette morfemet har grammatisk betydning, kan man kalle *интернет* for en avledning. Regner man derimot med at morfemet *интер-* har leksikalsk betydning, vil det være mer korrekt å kalle det for en sammensetning.

Imidlertid er det et underordnet problem *hva* vi velger å kalle *интернет*; sammensetning eller avledning. Vi trenger ikke ta stilling til dette spørsmålet, ettersom resultatet for trykkdistribusjonen blir den samme. Se på følgende trykkanalyser:

Prefiksregel: *prefiks+'rot*

Prefiks pluss rot gir aksentuert rot.

Rotregel: *rot+'rot*

Rot pluss rot gir aksentuert final rot.

Her er poenget bare å vise at statusen til det første leddet blir ikke så viktig for resultatet i mitt arbeide, fordi prefigerte ord og sammensetninger oppfører seg likt med hensyn til trykkplasseringen. Evidens for disse analysene vil bli gitt senere i kapitlet. Jeg vil derfor ikke beskjefte meg med spørsmålet om hvorvidt *интернет* er en sammensetning eller en avledning. Men ettersom disse typene oppfører seg likt, vil jeg heretter for enkelhets skyld bruke termen 'sammensetning' også om ord av typen *prefiks+rot*.

2.1.3: Hvordan gjenkjennes en sammensetning?

Russisk har, som jeg var inne på i avsnitt 1.12, en tendens til å få aksentuert andre sammensetningsledd i sammensatte ord. Hvis vi vender blikket mot vårt eget språk, norsk, vil vi se at også vi har våre regler for trykkdistribusjonen i sammensetninger. Se for eksempel på ordene *fjéllheis*, *skrivestue*, *universitétsenter*, *rómkamerat*, *bókhylle* og så videre. Disse ordene er alle gode eksempler på trykkdistribusjonen i sammensetninger i norsk; trykket blir plassert i *første sammensetningsledd*, mens det i russisk er helt motsatt; der blir trykket plassert i *siste sammensetningsledd*. Men vi er nødt til å *oppfatte* ordet som en sammensetning for at vi skal vite hvor trykket skal falle.

La oss ta et ord vi ikke støter på til daglig, *tullerúsk*, som er et adjektiv. (Eksempel: "Han oppførte seg som om han var helt *tullerúsk*.") Alle nordmenn vet hvor trykket faller i dette ordet, men vi oppfatter det ikke som en sammensetning. Hvis dette derimot hadde vært et substantiv, altså en sammensetning av to ord, *tull* og *rusk*, satt sammen til ett ord med en 'fugeformativ' *e* i midten, der man kunne tenke seg at det var tale om *rusk* som bare var *tull*, ville trykket ha blitt plassert i første sammensetningsledd; *túllerusk*. Dette er kanskje ikke det mest vitenskapelige ordet jeg kunne ha valgt for å illustrere mitt poeng, men jeg håper likevel min tanke kommer klart fram: For at en sammensetning skal få normert trykk, er det viktig at ordet også *oppfattes* som en sammensetning.

Vi nordmenn betrakter gjerne oss selv som habile engelsktalende, men det er ikke bare russerne som forandrer aksentueringen i engelske låneord. Jeg ville kanskje ikke ha latt meg underholde av russernes aksentuering i *скэйтборд* (*skáteboard*) i like stor grad, dersom en engelskmann hadde påpekt at jeg aksentuerte prefikset i det innlånte *insider*, mens det på engelsk heter *insider*, med trykk på andre ledd. Nordmenn oppfatter dette ordet som en sammensetning, og det er kanskje derfor vi uttaler det med trykk på første ledd?

Mitt feltarbeid omfatter antageligvis mange ord som mine informanter aldri tidligere hadde støtt på. Enkelte av disse ordene var kanskje vanskeligere enn andre å gjenkjenne som sammensetninger, men de fleste sammensatte ordene har likevel fått aksentuert siste sammensetningsledd. Hvis det virkelig er slik at flere av ordene var ukjente for mine informanter, hvordan kunne de gjenkjenne ordene som sammensetninger? Jeg skal forsøke å svare på dette spørsmålet.

Gjenkjennelse av ett eller begge sammensetningsledd vil også være en betydelig hjelp i arbeidet med å bestemme hvilke ord som er sammensetninger. Dersom et ord begynner med for eksempel *теле-*, vil man oftest forstå at det er snakk om en sammensetning/avledning, fordi man kjenner igjen leddet fra andre sammensatte ord, til en slik grad at det har begynt å bære med seg informasjon som forteller at leddet har en egen betydning, til tross for at det knapt opptrer alene. Andre eksempler er *бойскаут* og *бойфренд*, der ordene er sammensatt av *бой-* + et annet ledd, eller tilfeller som *ловербой* og *плейбой*, der man har et første ledd + *-бой*.

Når et element gjentar seg på en slik måte, kan man etter hvert begynne å kalle det et morfem. Morfemet bærer med seg sin egen betydning, og man kan bytte det ut med et annet morfem. Se på følgende analyser:

бойфренд: бой+френд

герлфренд: герл+френд

Her ser vi at *бой* kan byttes ut med *герл*. Dette fenomenet kalles for *substitusjon*.

Ellers finnes det nok av eksempler på gamle innlånte ledd i sammensetninger; *интер-* (latin), *теле-* (gresk), *мини-* (latin), *анти-* (gresk), *авто-* (gresk), *ре-* (latin), *пу-* (som *ре-*, men lånt inn via engelsk) og så videre.¹ Det finnes svært mange slike eksempler på ordrøtter som har funnet sin vei inn i russisk lenge før de ble lånt inn i forbindelse med engelske lånord. I og med at disse har vært forholdsvis lenge i språket, og inneholder data som forteller at når slike ord dukker opp, så har man som regel med en sammensetning å gjøre, er det derfor lett for russerne å identifisere lånord fra engelsk med slike elementer, som sammensetninger.

Bindestreken kan i mange tilfeller være nok til å oppfatte et ord som en sammensetning. Få, om noen, av mine informanter hadde tidligere vært i befatning med ordet *брейн-ринг* (*bráin ring*), men likevel ble siste sammensetningsledd, som i dette tilfellet er identisk med ultimo, aksentuert i ni av ti tilfeller. Dette er jo stikk i strid med det Superanskaja (1968:48) beskriver: “На втором от конца слоге ударение стоит в словах на *-инг* [...]”. Jeg vil i et senere kapittel vise at Superanskaja ikke gir denne regelen utelukkende for ord som ender på *suffikset -инг*.

Eksempelet som jeg ga, *брейн-ринг*, var riktignok ikke med i Superanskajas materiale, og det hersker liten tvil om at jeg for det første har tilgang til nyere og mer utviklet materiale enn hun hadde, for ikke å snakke om at jeg kun behøver å konsentrere meg om lånord fra ett språk; engelsk. Dette faller naturligvis i Superanskajas favør, men likevel skulle jeg ønske at denne problematikken i det minste var *berørt*.

Enkelte sammensetninger skrives uten bindestrek, men i *flere ord*, noe som også gjør det mer sannsynlig at man oppfatter ordet som en sammensetning. For eksempel *буз бóсс* (*bíg bóss*). *Буз* forekommer ikke alene som et substantiv, og dette er et mulig argument for at eksempelet over må betraktes som *én enhet*. Man kan også tenke seg muligheten for at kjennskap til långiverspråket spiller en rolle i slike tilfeller.

¹ Ord av denne typen faller som beskrevet i avsnitt 3.1.1 og 3.1.2 inn under mitt sammensetningsbegrep, selv om disse morfemene kan analyseres som prefiks.

2.1.4: Flere regler som drar i samme retning

Jeg lanserte i 2.1.3 eksempler på hva som kan “avsløre” et ord som en sammensetning. En viktig antagelse er den om at russere kan gjenkjenne ledd som brukes i sammensetninger, selv om disse leddene kanskje ikke opptrer på egenhånd. I mitt materiale finnes det ord som *бродвѣй* og *снудвѣй*, der *-вѣй* er en felles komponent. Hvordan kan vi vite at disse ordene aksentueres på ultimo fordi de oppfattes som sammensetninger, og ikke fordi ord som har en diftong i siste stavelse, som vi skal se i et senere kapittel, tenderer til å få aksentuert ultimo? Hvordan kan vi med sikkerhet fastslå *hvorfor* trykket faller på ultimo i *монкрóсс*?

I tilfeller som ovenfor kan det være vanskelig å avgjøre om ultimo blir aksentuert fordi vokalelementet i siste stavelse tilhører vokalgruppe 1 (jf. avsnitt 1.11.12), eller om grunnen er at ordet oppfattes som en sammensetning med monosyllabisk sisteledd. Her har vi sannsynligvis to regler som virker side om side, og drar i samme retning. I de gitte tilfellene bidrar begge reglene, også hver for seg, til aksentuert ultimo. Likevel er det vanskelig å gi noe godt svar på hvilken av reglene som er utslagsgivende og hvorfor. Det er også tilnærmet umulig for en russer å gi et godt svar på hvorfor det faller hun eller ham naturlig å uttale et ord med et bestemt trykk. Det må foreligge en underbevisst grammatikk som forteller taleren hvor trykket skal være. Det vil i kapittel 3 gis eksempler på at vokaler fra vokalgruppe 1 er disponert for trykk i siste stavelse i ord som ender på konsonant. At monosyllabiske sisteledd tenderer til å få aksentuert ultimo, skal jeg vise allerede i neste kapittel.

2.2: Sammensetninger med monosyllabisk sisteledd

I kapittel 1.12 skrev jeg at ord av denne typen tenderer til å få aksentuert ultimo. Det skal jeg forsøke vise i dette kapitlet.

På hvilken måte skiller trykkdistribusjonen i sammensetninger seg ut fra trykkdistribusjonen i enkle, usammensatte ord? Superanskaja (1968:42) skriver: “[...] одной из основных закономерностей русского языка – в сложных словах иметь ударение на последнем компоненте [...]”. Denne tendensen var påpekt av Ogienko (1914:109) over femti år tidligere: “Имена сложные большею частью имеют русское ударение, т.-е. во второмъ слове [...]”. Denne observasjonen er meget betydningsfull for mitt arbeid, og den ser ut til å holde vann i et overveldende flertall av tilfellene med sammensetninger.

2.2.1: Hypotese og materiale

Med Ogienko, Superanskaja og flere i ryggen, tar jeg utgangspunkt i at trykket i sammensatte ord i russisk faller på andre sammensetningsledd. Jeg mener at dette gjelder også for innlånte engelske substantiver, og foreslår derfor følgende regel som en hypotese:

A1) [[]-[']]

Sammensetninger får aksentuert siste ledd.

(De ytterste klammene symboliserer hele ordet, mens de innerste klammene symboliserer ordets enkelte ledd. Bindestreken symboliserer at det er snakk om et sammensatt ord.) Men hva hvis siste sammensetningsledd har bare én enkelt stavelse? Da må jo trykket falle på denne stavelsen. Jeg foreslår følgende videreføring av A1, med hypotesen A2:

A2) [[]-['σ]]

Dersom siste sammensetningsledd har bare én stavelse, blir ultimo aksentuert.

Vi skal nå se på sammensetningene med monosyllabisk sisteledd i mitt feltarbeid. Tallene angir antall informanter som aksentuerte hvilken stavelse. Rubrikker merket med '-' betyr at ingen informanter aksentuerte den stavelsen som rubrikken angir. Rubrikker merket med 'umulig' betyr at ordet ikke har et høyt nok antall stavelser til at denne stavelsen kan bli aksentuert. Som jeg skal komme inn på senere, ser det ut til at diftonger i enkelte tilfeller tiltrekker seg trykk. Dersom man skulle forvente aksentuert ultimo jf. A1/A2, kan en diftong i penultposisjon være med på å "dra" trykket til penult. Tilfellene av aksentuert penult der diftongen kan være med på å tiltrekke seg trykket, er merket med asterisk (*). Jeg skraverer med mørk bakgrunn for det trykket A1/A2 forutsier.

Følgende 283 ord finnes i mitt materiale:

ord	aksentuert sammensetningsledd		
	nest siste		siste
	antepenult	penult	ultimo
айсберг	umulig	10*	
антифриз	-	-	10
апгрейд	umulig	1	9
апдейт	umulig	1	9
апперкот	-	-	10

аперкат	-	-	10
аррорут ¹	-	2	5
аутпут	umulig	7*	3
аутрайт	umulig	7*	3
аутсайд	umulig	2	8
ауттрейд	umulig	2	8
афтер шейв	2	-	8
бай-бэк	umulig	-	10
байпас	umulig	-	10
барбос	umulig	1	9
бармен	umulig	2	8
батерфлай	3	-	7
беби дол	-	-	10
бедленд	umulig	3	7
бекгенд	umulig	4	6
бэкхэнд	umulig	4	6
бекграунд	umulig	1	9
беккросс	umulig	1	9
биг бос	umulig	-	10
биг-бэнд	umulig	-	10
биг-мак	umulig	-	10
билборд	umulig	4	6
бисайд	umulig	1	9
бифштекс	umulig	1	9
бланкверс	umulig	4	6
блок-шот	umulig	2	8
блэкджек	umulig	2	8
блювал	umulig	2	8
блюзмен	umulig	5	5
бобслей	umulig	1	9
богхэд	umulig	3	7
боди-арт	-	-	10
бойкот	umulig	-	10

¹ Tre av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

бойскаут	umulig	1
бойфренд	umulig	4*
ботдек	umulig	4
брейк-данс	umulig	1
брейк-пойнт	umulig	1
брейн-ринг	umulig	1
бридждек	umulig	3
бродвей	umulig	-
брудергауз	1	-
бульдог	umulig	-
бушмен	umulig	3
бэксайд	umulig	-
бэтмен	umulig	10
Бюргеркинг ¹	6	-
ватервейс	3	-
вебсайт	umulig	-
вельбот	umulig	4
ВИДЕО-арт	-	-
ВИДЕОДИСК	-	-
ВИДЕОКЛИП	-	-
виндзейль	umulig	4
вокмен	umulig	10
волд вайд веб ²	umulig	-
вотергейт	1	-
Гайд-парк	umulig	2
гайдроп	umulig	1
гей-клуб	umulig	2
гербалайф	1	-
герлскаут	umulig	1
герлфренд	umulig	2
гигабайт	-	-
грейпфрут	umulig	3
гриль-бар	umulig	-

¹ Én av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

² Én av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

гросс-термс ¹	umulig	1	8
гульф-стрим ²	-	1	8
даблклик	umulig	-	10
даунтаун ³	umulig	2	7
дедвейт	umulig	-	10
дейдвуд	umulig	2	8
джамбо-джет	-	-	10
джек-пот	umulig	-	10
джет-сет	umulig	-	10
джойстик	umulig	8*	2
ди-джей	umulig	-	10
диксиленд	3	-	7
диптанк	umulig	1	9
драглайн	umulig	2	8
драгстор	umulig	3	7
дроп-кик	umulig	2	8
думпкап	umulig	-	10
дьюти-фри	-	1	9
имэйл	umulig	-	10
инсайд	umulig	-	10
инсайт	umulig	-	10
инсерт	umulig	1	9
интернет	-	-	10
интерпол	-	-	10
интерфейс	-	-	10
квартирдек	1	-	9
квикстеп	umulig	2	8
кетгут	umulig	3	7
киднап	umulig	1	9
килобайт	-	-	10
килобит	-	-	10
кильблок	-	-	10

¹ Ён av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

² Ён av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

³ Ён av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

кинг-сайз	umulig	-	0
китикэт	1	-	9
клипборд	umulig	1	6
ковбой	umulig	-	10
коверкот	-	-	10
кокпит	umulig	5	5
конгрессмен	-	1	9
конмен	umulig	5	5
копигольд	2	-	8
копирайт	1	-	6
краш-тест	umulig	1	9
крейзи-хауз	-	-	10
крек-файл	umulig	-	10
ку-клуks-клан	-	-	10
лазердиск	1	1	5
лайнсман	umulig	8*	5
лайнсмен	umulig	8*	8
лаптоп	umulig	-	10
ластбол	umulig	1	5
ленд-лиз	umulig	1	5
лендлорд	umulig	1	5
лизгольд	umulig	1	6
логин	umulig	9	5
логотип	-	-	10
локаут	umulig	-	10
локT-ин	umulig	-	10
лонг-дринк	umulig	1	9
лонг-плей	umulig	1	9
лэнд-арт	umulig	-	10
мазерборд	2	-	8
маикрософт	3	-	7
мастер-тэйп	-	-	10
маунтинбайк	2	-	8
мегабайт	1	-	9
мейкап	umulig	2	8

мейнстрим	umulig	2	8
МИНИХОСТ	-	-	10
МОНИКАГЕЙТ	-	-	10
мохер	umulig	2	8
МЮЗИК-ХОЛЛ	1	-	9
НАМБЭ ВАН	3	-	7
НАПАЛМ	umulig	-	10
НОКАУТ	umulig	-	10
НОК ДАУН	umulig	-	10
НОУТБУК	umulig	6*	4
НОУ-ХАУ	umulig	-	10
НЬЮ-ВЕЙВ	umulig	-	10
ОВЕРКЛАСС	-	-	10
ОВЕРТАЙМ	-	-	10
ОНЛАЙН	umulig	-	10
ОПТАЙП	umulig	-	10
ОФСАЙД	umulig	1	9
ОФСЕТ	umulig	1	9
ОФФ-ЛАЙН	umulig	-	10
ОФФ-ШОР	umulig	-	10
ПАНК-РОК	umulig	1	9
ПЕЙНТБОЛ	umulig	2	8
ПЕНТХАУС	umulig	1	9
ПИКАП	umulig	-	10
ПИНГ-ПОНГ	umulig	-	10
ПИН-КОД	umulig	1	9
ПИП-ШОУ	umulig	-	10
ПИТ-ЛАЙН	umulig	1	9
ПИТ-СТОП	umulig	1	9
ПЛЕЙБЕК	umulig	1	9
ПЛЕЙБОЙ	umulig	1	9
ПЛЕЙ-ОФФ	umulig	1	9
ПОКЕТБУК	1	-	9
ПОЛИСМЕН	2	2	6
ПОП-АРТ	umulig	1	9

поп-корн	umulig	-	10
пост-панк	umulig	1	10
прайм-тайм	umulig	-	10
прайс-лист	umulig	-	10
препринт	umulig	2	10
пресс-центр ¹	umulig	-	10
растаман	-	1	10
регтайм	umulig	-	10
рейтинг-лист	3	-	10
рекордсмен	-	-	10
ремикс	umulig	1	10
репринт	umulig	1	10
римейк	umulig	-	10
рисет	umulig	2	10
ристарт	umulig	-	10
ромштекс	umulig	-	10
ростбиф	umulig	4	10
рудерпис	3	1	10
рудерпост	-	1	10
сабвей	umulig	3	10
саундтрэк	umulig	2	10
сейлсмен	umulig	7*	10
секондханд	1	-	10
сетап	umulig	-	10
сибридж	umulig	5	10
сидиром	-	-	10
скейтборд	umulig	-	10
скибоб	umulig	-	10
ски-лифт	umulig	1	10
скинхэд	umulig	1	10
слоумоушн	umulig	-	10
слоуфокс	umulig	-	10

¹ Én av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen. Jeg regner ultimo som siste *aksentuerbare* stavelse her, for man kan argumentere at leddet *центр* i seg selv er to stavelser. Denne problematikken ble berørt i avsnitt 3.12.

софтбол	umulig	2	8
софтвер	umulig	2	8
спардек	umulig	6	4
спидвей	umulig	2	8
спиноф	umulig	-	10
стенд-бай	umulig	-	10
стипель-чейз	umulig	-	10
супермен	-	-	10
сэконд-ханд	1	-	9
тайм-аут	umulig	-	10
таймсквер	umulig	-	10
таймшер	umulig	5*	5
таймшит	umulig	3	7
таунхауз	umulig	2	8
таф-гай	umulig	1	9
тач-даун	umulig	1	9
твиндек	umulig	5	5
телетайп	-	-	10
топкросс	umulig	-	10
топлес	umulig	3	7
трансферкар	-	-	10
трейд-марк	umulig	3	7
триктрак	umulig	-	10
трип-хоп	umulig	-	10
тустеп	umulig	-	10
уанстеп	umulig	-	10
уик-энд	umulig	-	10
унисекс	-	-	10
уолл-стрит	umulig	2	8
фальстарт	umulig	-	10
фаст-фуд	umulig	2	8
финвал	umulig	1	9
флоппи-диск	1	-	9
фокстрот	umulig	-	10
фолк-рок	umulig	1	9

фолькланд	umulig	3	
фривей	umulig	2	
фрилав	umulig	-	
фристайл	umulig	-	
фрихолд	umulig	-	
фулпруф	umulig	-	
фэшн-шоу ¹	-	2	
хавбек	umulig	3	
хавтайм	umulig	1	
хайвей	umulig	-	
хайлайт	umulig	-	
хайтек	umulig	1	
хай-фай	umulig	-	
хардвер ²	umulig	6	
хард-диск	umulig	-	
хард-кор	umulig	-	
харджор	umulig	-	
хард-рок	umulig	-	
хардтоп	umulig	-	
хардэдж	umulig	3	
хачбот	umulig	1	
хип-хоп	umulig	-	
хонки-тонк	1	-	
хот-дог	umulig	-	
хоумленд	umulig	7*	
хула-хуп	-	-	
хэндбол	umulig	2	
хэпи-энд	-	1	
хэтчбэк	umulig	1	
чайна-таун	2	-	
чайн-ворд	umulig	-	
чек-поинт	umulig	-	
чипсет	umulig	7	

¹ Ён av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

² То av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

чуинг-гам	-	-	10
шельтердек	3	1	6
ширстрек	umulig	1	9
шоп-тур	umulig	-	10
шорт-трек	umulig	-	10
шоумен	umulig	2	8
эвергрин	3	-	7
эрдокс	umulig	3	7
эрлифт	umulig	1	9
totalsum: 283 ord	62	356	2402
prosentar (for 2828 treff av 2830 mulige)	2,2 %¹	12,5 %	85,2 %

Jeg repeterer her A2:

A2) [[]-['σ]]

Dersom siste sammensetningsledd har bare én stavelse, blir ultimo aksentuert.

Vi ser at ultimo ble aksentuert i hele 85,2% av tilfellene, noe som er med på underbygge hypotese A2. Sammensetninger med monosyllabisk sisteledd later til å utgjøre en mer omfattende gruppe enn sammensetninger med polysyllabisk sisteledd, og dette kan nok være med på å skape inntrykk av at det finnes en generell tendens til at *alle* engelske lånord i russisk får aksentuert ultimo. En slik konklusjon synes jeg man skal være forsiktig med å trekke. Grabowska (1973:192) skriver imidlertid: "*The general tendency with english loanwords is to have the stress on the last syllable*". Jeg har problemer med å feste lit til et slikt utsagn, når det verken legges fram noen form for egne data, eller refereres til undersøkelser utført av andre. Jeg kan bare gjette, men jeg mistenker at Grabowska kan ha sett seg blind på *sammensetninger med monosyllabisk sisteledd*, og derpå trukket sine konklusjoner. Ogienko (1914:105) konkluderer nemlig med det helt motsatte:

Въ языке англійскомъ находится преимущественно на первомъ, начальномъ слоге слова и только изредка въ словахъ двусложныхъ оно бывает на конце слова: бържа, боксеръ, бѣцман, рауть, дѣнди, клоунъ, лидеръ, рѣстбифъ, пѣдингъ, вѣски, мѣстеръ, мѣтингъ, юморъ, лѣди и мн. др.

¹ Jeg gjør oppmerksom på at denne prosentverdien ikke tar høyde for at en meget stor del av ordene ikke har nok stavelser til å få aksentuert antepenult. (Minimum er tre stavelser.)

Diskusjonen over er sentral i denne oppgaven, og om det finnes en generell tendens for trykket i engelske lånord i russisk, og hva denne tendensen eventuelt er, er et spørsmål vi skal komme tilbake til. Vi skal foreløpig bare merke oss at det ikke hersker enighet om dette temaet. For sammensatte lånord der siste sammensetningsledd har bare én stavelse, gjelder i alle tilfelle hovedregelen om aksentuert ultimo.

Samtidig som 85,2% aksentuert ultimo utgjør en overvekt av aksentueringene, betyr dette at avvikene utgjør ca. 15%. Dette er litt for mye å slå seg til ro med, og det er derfor nødvendig å kommentere unntakene for å se om disse er styrt av lokale regler.

2.2.2: Unntak

Tabellen under gjengir de mest markante unntakene.¹ For at et ord skal komme med i denne oversikten, må minst syv informanter ha aksentuert en annen stavelse enn ultimo. (* angir som sagt de tilfellene der en diftong kan være med på å tiltrekke seg trykket.) Tabellen inneholder tolv ord.

ord	aksentuert sammensetningsledd		
	nest siste		siste
	antepenult	penult	ultimo
айсберг	umulig	10*	-
аутпут	umulig	7*	3
аутрайт	umulig	7*	3
бэтмен	umulig	10	-
вокмен	umulig	10	-
джойстик	umulig	8*	2
лайнсман	umulig	8*	2
лайнсмен	umulig	8*	2
логин	umulig	9	1
сейлсмен	umulig	7*	3
хоумленд	umulig	7*	3
чипсет	umulig	7	3

La oss begynne med å se på *а́йсберг* (*iceberg*). Her plasseres trykket konsekvent på ordets første sammensetningsledd, *а́йс-*, og ikke på siste, som man skulle forventet. Zaliznjak (1977)

¹ Jeg oppgir verken totalsum eller prosentverdier, ettersom tabellen ikke inneholder noen ensartet gruppe.

oppgir i tillegg til *áúcbepz* ett ord som slutter på *-bepz*; *бpэмcbepz* (fra det tyske *Brémsberg*). Begge disse ordene blir oppgitt med trykk på første sammensetningsledd, som i begge ordene er ensbetydende med penult. Antageligvis er regelen om trykksvakt *-bepz* sterkere enn regelen om trykk på andre sammensetningsledd. Som jeg var inne på i 2.1.4, kan det også være to regler som virker side om side. Tendensen til trykksvakt *-bepz* kan i dette tilfellet virke sammen med en eventuell tendens til aksentuert diftong i penultposisjon. Jeg vil diskutere begrepet 'diftong' nærmere i avsnitt 3.1.5.

Det er ikke problematisk å lage en regel som sier at en diftong i penultposisjon kan tiltrekke seg trykket. Vanskeligere er det å forutsi *når* man skal bruke denne regelen. Jeg har allerede nevnt at dette er en tendens som er langt i fra konsekvent. Likevel kan det være nyttig å vite at diftongen i penultposisjon *av og til* blir aksentuert. Jeg foreslår følgende regel som en hypotese:

D: $V\sigma V(\sigma)\sigma\# \rightarrow ' \sigma\sigma\#$

En diftong i penultposisjon kan bli aksentuert i tilfeller der man skulle forvente seg aksentuert ultimo.

Parentesen rundt den midterste sigmaen angir at vi har å gjøre med en vokal/halvvokal som ikke er stavelsesbærende, og dermed har en diftong i penultposisjon. Det er viktig å understreke at jeg enda ikke vet *når* man kan bruke denne regelen. Men i de tilfellene man faktisk får aksentuert diftonger i penultposisjon, vil man ha en mulig forklaring på hvorfor dette skjer. Dersom vi tar utgangspunkt i at det finnes en slik "spøkelsesregel" som trer i kraft i hittil uforutsigbare omgivelser, har vi en forklaring på åtte av de tolv ordene som faller inn i kategorien 'unntak'. Vi står igjen med bare fire av 283 ord, noe som utgjør en unntaksprosent på bare 1,4%. *Aympaÿm* ble av syv informanter aksentuert på penult, noe som er overraskende, med tanke på at dette ordet har en diftong også i ultimoposisjon. Den eneste plausible forklaringen jeg har funnet på dette, er at ordet i mitt feltarbeid kom rett etter ordet *aymnym*. Her er det ikke merkelig at aksentuert ultimo må vike for aksentuert diftong i penultposisjon, ettersom dette ordet ikke har noen diftong i ultimoposisjon. Dette ordet ble aksentuert på ultimo av syv informanter, og jeg gjetter på at trykket i *aympaÿm* kan ha blitt plassert i analogi med trykket i *aymnym*.

Mitt feltarbeid inneholder sammensetninger på *-мен*, der dette leddet aldri ble aksentuert, for eksempel *бáтмен* (*Bátman*) og *вóкмен* (*Wálkman*). For det første er dette forholdsvis nye ord, og dessuten tilhører de den yngre generasjons vokabular, og det er nettopp denne generasjonen som først og fremst bærer på kunnskapen om det engelske språk. Men hvem vet, kanskje vil også ordet falle inn i samme trykkmønster som *спортсмéн* (*spórtsman*)? To av

ordene på *-мен* kan gjøres rede for med denne kunnskapen. Vi står da igjen med bare to ord som rene unntak. Dette utgjør en prosentverdi på bare 0,7%. Ord som ender på *-мен* vil bli grundig diskutert i 2.2.4.

De resterende ordene, *логин* (ni informanter aksentuerte penult, én aksentuerte ultimo) og *чунсем* (syv informanter aksentuerte penult, tre aksentuerte ultimo), har verken diftong i penultposisjon eller ender på *-мен*. Vokalene i ultimoposisjon er henholdsvis *u* og *e*.¹ Som vi senere skal se, tenderer usammensatte ord med disse vokalene i ultimoposisjon til få aksentuert penult. Kan det tenkes at disse ordene *oppfattes* som usammensatte? Dette spørsmålet er vanskelig å besvare. Jeg stiller meg i alle fall tvilende til om man kan begrunne aksentuert penult med at ordene er dårlig assimilert, da spesielt med tanke på *чунсем*, som ingen av informantene hadde sett før.

Tabellen under gir en oversikt over ord der informantene vakler mellom ulike aksentueringer. For at et ord skal komme med i denne oversikten, må minst fire informanter ha aksentuert en annen stavelse enn ultimo. (* angir som sagt de tilfellene der en diftong kan være med på å tiltrekke seg trykket.) Tabellen inneholder 22 ord.²

ord	aksentuert sammensetningsledd		
	nest siste		siste
	antepenult	penult	ultimo
бекгенд	umulig	4	6
бэкхэнд	umulig	4	6
билборд	umulig	4	6
бланкверс	umulig	4	6
блюзмен	umulig	5	5
бойфренд	umulig	4*	6
ботдек	umulig	4	6
Бюргеркинг ³	6	-	3
вельбот	umulig	4	6
виндзейль	umulig	4	6
кокпит	umulig	5	5
конмен	umulig	5	5

¹ Jeg gjør for sikkerhets skyld oppmerksom på at disse vokalene er skrevet med kyrilliske bokstaver.

² Jeg oppgir verken totalsum eller prosentverdier, ettersom tabellen ikke inneholder noen ensartet gruppe.

³ Én av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

ноутбук	umulig	6*	4
полисмен	2	2	6
ростбиф	umulig	4	6
рудерпис	3	1	6
сибридж	umulig	5	5
спардек	umulig	6	4
таймшер	umulig	5*	5
твиндек	umulig	5	5
хардвер ¹	umulig	6	2
шельтердек	3	1	6

Ordene i tabellen ovenfor later ikke til å utgjøre noen ensartet gruppe. Generelt kan man si at det er stor sannsynlighet for at flere av ordene ovenfor er dårlig assimilerte. Noen av ordene er gamle lån som nok er utdaterte. Flere av ordene var ukjente for mine informanter. Noen av trestavellesordene har antageligvis blitt aksentuert i analogi med långiverspråket.

Ellers kan man nevne at tre av ordene har en diftong i ultimoposisjon, og at vaklingen kan skyldes dette. I tillegg er det tre ord som ender på *-мен*. Som vi skal se, er det stor vakling i aksentueringen i ord på *-мен*.

2.2.3: Konklusjon om monosyllabisk sisteledd

Vi har nå sett på sammensetninger med monosyllabisk sisteledd. Dette leddet ble aksentuert i 85,2% av tilfellene. Dette er ensbetydende med aksentuert ultimo. Unntakene omfatter tolv ord, mens tilfellene med vakling omfatter 22 ord. Dersom man tar utgangspunkt i unntakene og tilfellene med vakling som angitt ovenfor, gjør A2 rede for 88% av ordene. Selv om det finnes enkelte unntak, som gjengitt over, finner jeg det rimelig å inntil videre beholde A1 og A2, da bare 12% av ordene ikke gjøres rede for av disse. Det skal også nevnes at blant *unntakene* var det bare fire ord der aksentuert penult ikke kan skyldes en diftong i denne stavelsen. Med regelen om at diftonger kan tiltrekke seg trykket, utgjør de resterende unntakene bare 1,4% av de 283 ordene. Tar vi i betraktning at ordene på *-мен* i unntakskategorien, *вокмен* og *бэтмен*, kan gjøres rede for med det faktum at ord på *-мен* har betydelig vakling, står vi igjen med en prosentverdi på bare 0,7% for unntak.

¹ To av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

2.2.4: Det monosyllabiske sisteleddet –мен

Jeg har valgt å skrive et eget kapittel om ord som ender på –мен, ettersom dette morfemet er vanskelig å klassifisere. Først vil jeg diskutere hvordan –мен kan klassifiseres, og dernest vil jeg gjennomgå aksentueringen av ord som ender på –мен.

2.2.4.1: –мен: Suffiks eller sammensetningsledd?

Hvordan skal man beskrive –мен? Er det et suffiks eller et sammensetningsledd? Det er ingen tvil om at –man er et sammensetningsledd i engelsk, men som vi har vært inne på, blir det ikke automatisk det i russisk. Švedova (1980:197) skiller mellom suffiksene –мен og –смен, noe som forekommer meg unødvendig, ettersom ordene som ender på –смен bare forteller oss noe om hvordan dette ordet ender på engelsk. Hun oppgir nemlig *спортсмен* og *рекордсмен* som eksempler på ord som ender på –смен. Jeg regner derimot –смен og –мен som allomorfer av morfemet –мен.

Jeg har allerede sagt at Švedova regner –мен som et *suffiks*, og hun oppgir dette til å være aksentuert. Det ser imidlertid ut til at –мен bærer med seg mer leksikalsk betydning enn suffikser som –er og –инг. Ord som ender på –мен, har som oftest betydningen 'mannsperson', hvis egenskaper beskrives av det som kommer foran –мен. Sammenligner man for eksempel *супермен* og *супервумен*, ser man at det første ordet betegner en mannlig skikkelse, mens det siste betegner en kvinnelig skikkelse. Slik informasjon heller mer i retning av *leksikalsk betydning*, enn *grammatisk betydning*. Dette er et argument for at –мен er et sammensetningsledd, eller i alle fall et mindre prototypisk suffiks enn –er og –инг. Men skillet mellom leksikalsk og grammatisk betydning er, som tidligere påpekt, ikke glassklart. Overgangen mellom disse to er og blir noe diffus, og tilfellet –мен er ekstra vanskelig å klassifisere.

Ettersom det er uklart hvorvidt –мен har leksikalsk eller grammatisk betydning, og dermed også er uklart hvorvidt man skal kalle det et affiks eller et sammensetningsledd, skulle man forvente seg vakling mellom ultimo og penult. Denne prediksjonen skal jeg teste i avsnitt 2.2.4.2.

2.2.4.2: Aksentueringen i ord som ender på –мен

I faglitteraturen beskrives –мен stort sett som et aksentuert morfem. Vi skal i dette avsnittet se litt på hva som tidligere er skrevet om aksentueringen i ord som ender på –мен. Superanskaja (1968:78) skriver:

Большинство слов, оканчивающихся на –мен, также имеет ударение на последнем слоге. [...] Колеблется ударение в словах *лайнсмен* и *ноумен*. [...] В отдельных

германизмах (*бармэн, бизнесмэн, джентльмэн*) иногда в разговорной речи, особенно у людей, говорящих по-английски, наблюдается перенос ударения на начальный слог: *джэнтльмен, бизнэсмен, бармен*, однако литературной нормой остается пока что окончательное ударение.

Švedova (1980:197) skriver at trykket faller på *-мен*, og det gjør også Uppstad (1996:86): "Nye lånnord vil få samme trykk som tidligere lånte ord med samme endelse. Ord som slutter på *-мен* får for eksempel trykket på siste stavelse: *bússnessman > бизнесмэн*." Det er korrekt at trykket i det engelske ordet *bússnessman* faller på siste stavelse i det russifiserte *бизнесмэн*, men mitt feltarbeid tyder på at dette morfemet ikke alltid aksentueres. SISIV oppgir for eksempel ordet *кóнмен*, lånt fra det engelske *con man*. I NSISIV finner man ordet *лáйнсмен*, som har sitt opphav i det engelske *línesman*. SISIV oppgir varianten *бáрмен* for det engelske *barman*, mens NSISIV oppgir ordet med trykket på siste stavelse, *бармэн*.¹

Det finnes en utbredt tendens til at suffikset *-мен* faktisk får trykk. Men dersom det er tale om ord på *-мен* av latinsk eller gresk opprinnelse, er det derimot mer sannsynlig at trykket faller på nest siste stavelse, slik det gjør i *экзáмен*. Dette ordet har ingenting med det engelske *man* å gjøre, ifølge Superanskaja. Hun skriver:

Несовпадение ударения в словарях, принадлежащих разным эпохам, обычно говорит о смене ударения, хотя не исключены и случаи отсутствия в словарях того или иного ударения, в действительности существовавшего в живой речи или поэзии. Поэтому комплексное использование всех возможных источников, плюс собственные наблюдения над живым произношением окружающих людей. (Superanskaja 1968:4)

Mitt materiale

Mitt feltarbeid omfatter følgende ord på *-мен*:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
бармен (<i>bárman</i>)	umulig	2	8
блюзмен (<i>blúesman</i>)	umulig	5	5
бушмен (<i>búshman</i>)	umulig	3	7
бэтмен (<i>Batman</i>)	umulig	10	-
вокмен (<i>Wálkman</i>)	umulig	10	-
конгрессмен (<i>cóngressman</i>)	-	1	9

¹ SISIV oppgir varianten *лáйнсман*. Trykket er imidlertid det samme.

КОНМЕН (<i>cónman</i>)	umulig	5	5
лайнсмен (<i>línesman</i>)	umulig	8	2
полисмен (<i>políceman</i>)	2	2	6
рекордсмен (<i>récondsman</i>)	-	-	10
сейлсмен (<i>sálesman</i>)	umulig	7	3
супермен (<i>súperman</i>)	-	-	10
шоумен (<i>shówman</i>)	umulig	2	8
totalt	2	55	73
prosentar	1,5 %	42,3 %	56,2 %

På jakt etter en regel

Hvordan stemmer så resultatene i mitt materiale overens med Superanskajas observasjoner? Det man umiddelbart merker seg, er at *-мен*-morfemet ikke aksentueres like konsekvent som det man kunne anta dersom man i hovedsak støttet seg til Superanskaja, Švedova og Uppstad. Hvis disse har rett i at *-мен* i utgangspunktet er et aksentuert morfem, er grunnen antageligvis den at noen av ordene ennå ikke har fått tilpasset seg det russiske trykkmønsteret.

Jeg forutsa i et tidligere avsnitt at man kunne forvente seg vakling i aksentueringen av ord som ender på *-мен*, på grunn av at det er problematisk å avgjøre om *-мен* er et suffiks eller ikke. Som vi ser av tabellen, er penult aksentuert i 42,3% av tilfellene, mens ultimo er aksentuert i 56,2% av tilfellene. Altså en betydelig vakling i trykkdistribusjonen i disse ordene, akkurat som antatt.

Flere av ordene i mitt materiale forelå ikke den gang Superanskaja jobbet med sitt prosjekt. Ordene *бэтмен* og *вокмен*, som stammer henholdsvis fra den amerikanske seriefiguren *Batman* og elektronikkleverandøren Sonys patenterte bærbare kassettpiller, *Walkman*, finnes naturlig nok ikke hos Superanskaja. Hvorfor begge disse ordene av samtlige informanter er uttalt med samme trykk som på engelsk, kan kanskje ha sammenheng med at ordene i stor grad er overlevert via ungdomskanaler, der det er større sannsynlighet for at det finnes en viss kjennskap til engelsk. Jeg tar utgangspunkt i at flere av *-мен*-ordene i undersøkelsen er ukjente, eller i hvert fall uvante, for mine informanter. Det er derfor interessant å forske på spørsmålet om det virkelig er slik at dette morfemet forteller de som har russisk som morsmål, at det må være trykksterkt. Det kunne ha vært interessant å undersøke aksentueringen i disse ordene om noen titalls år, for å se om aksentueringen hadde forandret seg.

Superanskaja har allerede påpekt vaklingen i trykk i ordene *бармен* og *лайнсмен*, men hun antyder ikke noe om hva grunnen til denne vaklingen kan være. Materialet er også forholdsvis beskjedent. Dette vanskeliggjør utførelsen av en fonologisk analyse med såkalte *underliggende representasjoner*. Er morfemet i utgangspunktet trykksterkt, men mister sitt trykk i bestemte omgivelser, eller er det i utgangspunktet trykksvakt, men får trykk i bestemte omgivelser? En mulighet er å anta at *-мен* underliggende er aksentuert, men mister sitt trykk av og til.¹ Nøyaktig i hvilke omgivelser dette skjer, er det som sagt vanskelig å lage generaliseringer om.

Det kan i alle tilfelle være interessant å merke seg at i ordene *лайнсмен* og *сейлсмен* har et flertall av informantene lagt trykket på penult. Det man kan påpeke her, er at det i begge tilfeller er diftonger i penultposisjon. Jeg vil komme nærmere inn på klassifiseringen av diftonger i avsnitt 3.1.5, og som jeg nevnte i avsnitt 2.2.1, ser det ut til at diftonger i enkelte tilfeller tiltrekker seg trykket. En annen mulighet er at ordet blir aksentuert i analogi med långiverspråkets trykk. Men burde ikke da også *спортсмен* bli aksentuert på penult? Ordet *шоумен* ble aksentuert på ultimo av åtte informanter. En mulig forklaring på hvorfor diftongen i dette tilfellet ikke tiltrekker seg trykket i like stor grad som i *лайнсмен* og *сейлсмен*, kan være at diftonger med *ў* er mer disponert for trykk enn diftonger med *y* er. For å belyse dette spørsmålet, kan man gjøre en undersøkelse med nonsensord av sammen type, men med ulike diftonger. Et slikt forskningsprosjekt hadde det vært interessant å se resultatet av, men samtidig ville det være altfor omfattende for denne oppgaven. Kanskje vil ordene *бэтмен* og *вокмен* bli aksentuert på ultimo etter hvert, men av naturlige årsaker vil ikke denne oppgaven kunne si noe sikkert om det.

Til slutt skal det bare nevnes at ord som er tuftet på det engelske *woman* ikke følger Superanskajas aksentueringsregler. Morfemet *-мен* er riktignok tilsynelatende likt i ord som har sitt utspring i *woman* og *man*, men disse ordene må nok behandles hver for seg. Reinton (1975:39) gir oss eksempelet *супервўмен*, fra det engelske *superwoman*. Muligens må *-вўмен* derfor behandles som et eget morfem med en egen aksentuering. Reinton antyder muligheten for at aksentueringen kan være tilknyttet det engelske ordet *superwoman* sin sekundære betoning på penult. Selv anser jeg det som mer sannsynlig at regel A1, som gjengitt under, virker her:

A1) [[]-[']]

Sammensetninger får aksentuert siste ledd.

¹ Jeg snakker her naturligvis utelukkende om forholdene i lånord fra engelsk.

Regelen sier ikke noe annet enn at trykket på komme *en eller annen plass* innad i *-вумен*, men ikke på hvilken stavelse. Som vi skal se, må vi bruke egne regler på sammensetninger der siste ledd har mer enn én stavelse. Spørsmålet om hvilke regler dette er, skal jeg forsøke å besvare i kapittel 3 og 4, der jeg vil greie ut om *hovedreglene* for trykkdistribusjonen i engelske substantiver.

2.2.4.3: Konklusjon om *-мен*

Vi har sett at det er problematisk å avgjøre hvorvidt *-мен* er et suffiks eller et sammensetningsledd, og i hvilken grad dette morfemet har grammatisk eller leksikalsk betydning. På grunnlag av disse observasjonene, forutsa jeg vakling i ord som ender på *-мен*. Jeg viste så at det virkelig er en betydelig vakling i disse ordene. Det kan se ut til at to regler konkurrerer:

A0) AA#→'σσ#

Et avledningsaffiks i ultimoposisjon gir aksentuert penult.

A2) [[]-'σ]

Dersom siste sammensetningsledd har bare én stavelse, blir ultimo aksentuert.

Da det er vanskelig å avgjøre om man har å gjøre med et suffiks eller et sammensetningsledd, kan dette være en mulig grunn til vaklingen i trykkdistribusjonen i ord som ender på morfemet *-мен*.

2.3: Sammensetninger med polysyllabisk sisteledd

I innledningen til kapittel 2 skrev jeg at ord av denne typen følger de samme reglene for trykkdistribusjon som usammensatte ord. Dette skal jeg vise i dette kapitlet og i kapittel 3 og 4, som omhandler *hovedreglene*.

2.3.1: Hypotese og materiale

Vi husker at A1 beskrev at trykket faller på siste sammensetningsledd. Jeg gjengir for ordens skyld denne hypotesen under:

A1) [[]-']

Sammensetninger får aksentuert siste ledd.

I mitt materiale fikk man ved sammensetninger med monosyllabisk sisteledd aksentuert dette leddet i 85,2% av tilfellene. Sisteleddet i disse ordene er identisk med ultimo. Ved sammensetninger med polysyllabisk sisteledd, har jeg ennå ikke gitt noen regel for *på hvilken stavelse* i ordet det er sannsynlig at trykket vil falle, men bare *i hvilket ledd* det er sannsynlig at trykket kommer. Min antagelse er at sammensetninger med polysyllabisk sisteledd får samme aksentuering som usammensatte ord. Mitt materiale teller 72 slike sammensetninger. Disse gjengis i tabellen under:

ord	aksentuert sammensetningsledd				
	nest siste		siste		
	pre- antepenult	antepenult	antepenult	penult	ultimo
айлайнер	umulig	-	umulig	10	-
айс-ревью	umulig	-	umulig	-	10
апвеллинг	umulig	1	umulig	9	-
аутригер	umulig	-	umulig	9	1
биг бизнес	umulig	-	umulig	10	-
блэк-метал	umulig	-	umulig	4	6
бульдозер	umulig	-	umulig	10	-
бультерьер	umulig	-	umulig	-	10
бутлегер	umulig	1	umulig	8	1
ватерполо	1	1	umulig	8	-
вебклиент	umulig	-	umulig	-	10
вебмастер	umulig	-	umulig	10	-
вебсервер	umulig	-	umulig	10	-
видеоплейер	-	-	umulig	10	-
виндроуэр	umulig	-	umulig	10	-
виндсерфинг	umulig	1	umulig	9	-
виндоуз коммандер	-	-	1	9	-
гриль-мастер	umulig	-	umulig	10	-
декхолдер	umulig	-	umulig	10	-
диск-жокей	umulig	-	umulig	-	10
догнэппинг	umulig	3	umulig	7	-
имиджмейкер	-	-	umulig	10	-

интернет–кафе	-	-	umulig	-	10
интернет– эксплорер	-	-	-	10	-
кикбоксер	umulig	1	umulig	4	5
кикбоксинг	umulig	-	umulig	10	-
кока–кола	-	-	umulig	10	-
лендинг–бизнес	2	-	umulig	8	-
маркет–мейкер	-	-	umulig	10	-
массмедиа	umulig	-	10	-	-
мувимейкер	1	-	umulig	9	-
нетскейп комьюникэйтор	-	-	-	10	-
нетэтикет	umulig	1	-	-	9
нюс–мейкер	umulig	-	umulig	10	-
нюс–релиз	umulig	1	-	3	6
олдтаймер	umulig	-	umulig	10	-
офис–менеджер	-	-	10	-	-
паблик– рилейшнз	-	-	umulig	-	10
пауерлифтинг	1	-	umulig	9	-
плеймейкер	umulig	1	umulig	9	-
прайс–тейкер	umulig	-	umulig	10	-
пресс– конференция	umulig	-	10	-	-
принц–консорт	umulig	-	umulig	1	9
растамюзик	-	-	umulig	10	-
рэйв–парти	umulig	-	umulig	10	-
сейлз–промоушн	umulig	-	umulig	-	10
скайтерьер	umulig	-	umulig	-	10
скин–эффект	umulig	-	umulig	-	10
смит–вессон	umulig	-	umulig	9	1
стоп–сигнал	umulig	-	umulig	-	10
стресс–фактор	umulig	-	umulig	10	-
супервайзор	-	-	umulig	10	-
тайм–чартер	umulig	-	umulig	10	-

татумэйкер	-	1	umulig	9	-
тойтерьер	umulig	-	umulig	-	10
топ-модель	umulig	-	umulig	-	10
топ-тимберс	umulig	-	umulig	10	-
трэд-юнион	umulig	2	umulig	1	7
уайт-спирит	umulig	-	umulig	10	-
уинд-серфинг	umulig	-	umulig	10	-
фликкер- эффект	-	-	umulig	-	10
фломастер	umulig	-	umulig	10	-
флортимберс	umulig	-	umulig	9	1
фронт-офис	umulig	-	umulig	10	-
хай роллер	umulig	-	umulig	10	-
хичхайкер	umulig	1	umulig	9	-
хэви-метал ¹	-	-	umulig	7	2
хэдлайнер	umulig	-	umulig	10	-
чизбургер	umulig	10	umulig	-	-
шопстюард	umulig	1	umulig	6	3
шоу-бизнес	umulig	1	umulig	9	-
электрошокер	-	-	umulig	10	-
totalt	5	27	31	475	181
for hele leddet:	32		687		
prosentar (for 719 treff av 720 mulige)	0,7%	3,7%	4,3%	66,1%	25,2%
for hele leddet:	4,4%		95,6%		

Som vi ser, ble siste sammensetningsledd aksentuert i mitt feltarbeid i hele 95,6% av tilfellene. Dette betyr at A1 holder vann, men som sagt gir den oss ikke en eksakt anvisning om nøyaktig *hvor* i det siste ordet trykket skal være. I det siste sammensetningsleddet, greit nok, men her har vi å gjøre med *flere stavelser* innad i siste sammensetningsledd. Dette spørsmålet skal jeg diskutere i kapittel 3 og 4. Trykkdistribusjonen i disse sammensetningene er den samme som i usammensatte ord, og det er derfor ikke nødvendig å lage egne regler for sammensetninger med polysyllabiske sisteledd.

¹ Én av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

2.3.2: Unntak

Unntakene ved sammensetninger med polysyllabisk sisteledd er de samme som i usammensatte ord. Jeg går derfor ikke nøyere inn på unntakene her, da dette vil bli gjort i kapittel 3 og 4. Her skal jeg bare kort nevne at fransk innflytelse ofte kan gi aksentuert ultimo, i ord som *интернет-кафэ*, der siste ledd er et separat lån fra fransk, selv om sammensetningen er lånt fra engelsk. I slike tilfeller erstatter man som oftest det siste leddet med den varianten som allerede finnes i språket, og som jeg konstaterte i avsnitt 1.11.3, er det sjelden at trykket beveger seg fra høyre mot venstre. Dette kan også være en mulig forklaring på at seks av ti informanter valgte å aksentuere ultimo i *пресс-релиз* (*press release*). Vi skal også se at trykket i dårlig assimilerte ord muligens ennå ikke har rukket å flytte seg til sin "rettmessige" plass innad i siste sammensetningsledd. *Офис-менеджер* (*office manager*) kan være et eksempel på dette, ettersom ord fra engelsk med *suffikset* *-er* som oftest får aksentuert penult.

2.3.3: Konklusjon om polysyllabisk sisteledd

Mine informanter aksentuerte sisteleddet i hele 95,6% av tilfellene i ordene i denne gruppen. Jeg beholder derfor A1. Jeg har vist at trykket faller i siste sammensetningsledd. Nøyaktig *hvor* i dette leddet, skal jeg beskrive i kapittel 3 og 4. Da skal jeg vise at man kan bruke *hovedreglene* på polysyllabiske sisteledd.

2.4: Konklusjon om sammensetninger

Jeg har i dette kapitlet avgrenset termen 'sammensetning' i den betydningen jeg vil bruke det i denne oppgaven. Jeg vil la termen omfatte også konstruksjonen *prefiks + rot*. Jeg har foretatt et skille mellom sammensetninger med monosyllabisk og polysyllabisk sisteledd. Videre har jeg formulert hypoteser for hver av disse gruppene, og testet dem ut. Jeg kom fram til følgende resultater:

- Sammensetninger tenderer til å få aksentuert sisteleddet.
 - For monosyllabisk sisteledd betyr dette aksentuert ultimo (= sisteleddet). Ultimo ble aksentuert i 85,2% av tilfellene.
 - For polysyllabisk sisteledd betyr dette aksentuert sisteledd. Sisteleddet ble aksentuert i 95,6% av tilfellene.

- Jeg beholder reglene A1 og A2.

Trykkdistribusjonen for sammensetninger med monosyllabisk sisteledd er nå gjort rede for. Jeg har ennå ikke vist *hvor* i sisteleddet man kan forvente seg at trykket faller i sammensetninger med polysyllabiske sisteledd. Dette skal jeg forsøke å gjøre i de to neste kapitlene.

3: Ord som ender på konsonant

Dette kapitlet inneholder *usammensatte ord* og *sammensatte ord med polysyllabisk sisteledd* som ender på konsonant. Jeg vil forsøke å vise at vokalelementet i siste stavelse er av betydning for trykkplasseringen. Jeg begynner med å forklare hypotesen min.

3.1: 'Vokalelementhypotesen' (VEH)

'Vokalelementhypotesen', som jeg heretter vil forkorte til VEH, tar utgangspunkt i at vokalelementet i siste stavelse er av betydning for trykkplasseringen. Jeg skriver 'vokalelement', men hva mener jeg med dette? Jeg bruker denne termen i stedet for 'vokal', fordi VEH i tillegg til *enkeltvokaler* også omfatter *diftonger*, og det ville være misvisende å kalle en diftong for en vokal. Med termen 'vokalelement' mener jeg både vokaler og diftonger. Jeg har delt vokalelementene inn i to grupper: *Vokalgruppe 1* og *vokalgruppe 2*. Jeg vil heretter forkorte disse henholdsvis V₁ og V₂. Gruppene ser slik ut:

V ₁	V ₂
/a/	/e/
/o/	/i/
diftonger	/u/

VEH går ut på at elementer fra V₁ i ultimoposisjon resulterer i aksentuert ultimo, mens elementer fra V₂ i ultimoposisjon resulterer i aksentuert penult. Hypotesen kan formuleres på følgende måte:

B5) V₁C# → 'σ#

Ord der siste stavelse inneholder et element fra vokalgruppe 1, får aksentuert ultimo.

Eksempel: Ordet *макинтови* ble aksentuert på ultimo av ni informanter.

B3) V₂C# → 'σσ#

Ord der siste stavelse inneholder en vokal fra vokalgruppe 2, får aksentuert penult.

Eksempel: Ordet *фунуи* ble aksentuert på penult av samtlige informanter.

Grunnlaget mitt for å dele vokalelementene inn i to grupper, var at jeg oppdaget at de fordelte seg på to ulike trykkmønstre. Etter at jeg hadde foretatt denne inndelingen, var det naturlig å

undersøke hva /a/ og /o/ hadde til felles, og hva /e/, /i/ og /u/ hadde til felles. Framgangsmåten jeg valgte var å undersøke hvilke *distinktive trekk* hver enkelt av disse vokalene har. *Diftongene*, derimot, var det ikke hensiktsmessig å klassifisere med utgangspunkt i distinktive trekk, ettersom disse inneholder mer enn ett fonem. I tillegg virket det som en trygg regel at en diftong i siste stavelse ga aksentuert ultimo uansett hvilken vokal denne diftongen inneholdt. Jeg skal i avsnitt 3.1.5 komme tilbake til hva jeg legger i begrepet 'diftong'.

3.1.1: VEH og ord som er aksentuert på ultimo i långiverspråket

Når man bruker VEH, må man imidlertid være oppmerksom på, som nevnt i avsnitt 1.11.3, at ord som aksentueres på ultimo i långiverspråket som regel aksentueres på ultimo også i russisk. Her er noen eksempler:

- *Индѳд* (*indéed*), som har en vokal fra V2 i ultimoposisjon, kan bli aksentuert på ultimo i russisk fordi dette også er aksentueringen på engelsk. (NSISIV oppgir dette ordet som et substantiv.) Ifølge VEH skulle vi her forvente oss aksentuert penult.

- *Reléase* aksentueres på ultimo i engelsk, og dermed også i russisk: *релѳз*. Dersom man kun hadde hatt VEH å støtte seg til, skulle man ha forventet seg aksentuert penult: *рѳлуз*. Dette trykket får man imidlertid ikke.

3.1.2: VEH og uaksentuerbare stavelser

I mitt materiale støter man på ord som har *uaksentuerbare* stavelser, altså stavelser som trykket ikke kan falle på. Man kan for eksempel regne med tre stavelser i *мѳзѳкл*: *мѳ-зѳ-кл* (*musical*). Dersom man velger å gjøre dette, må man imidlertid være oppmerksom på at den siste stavelsen er uaksentuerbar. VEH tar utgangspunkt i *aksentuerbare* stavelser. Dette betyr i praksis at når VEH tar utgangspunkt i vokalelementet i ultimo, er det vokalelementet i *siste aksentuerbare stavelse* det er snakk om. VEH regner derfor med bare to stavelser i *мѳзѳкл*: *мѳ-зѳкл*, tre stavelser i *дѳдѳкѳмѳбл* (*deductable*): *дѳ-дѳк-мѳбл*, og ikke fire (*дѳ-дѳк-мѳ-бл*). Slike tilfeller er ikke så frekvente i min oppgave, men jeg påpeker likevel dette for å unngå misforståelser.

3.1.3: Vokalenes distinktive trekk

Men hva menes egentlig med 'distinktivt trekk'? Svaret ligger i og for seg i navnet; trekk som gjør oss i stand til å gjøre distinksjoner, og i mitt tilfelle distinksjoner mellom ulike vokalfonem. Endresen (2000:250) gir følgende definisjon på distinktive trekk: "Dei **distinktive trekk**a til

eit fonem er det minimale settet av fonetiske trekk som trengst for å skilje hovudallofonen av dette fonemet frå hovudallofonar av andre fonem i det same språket.”

La oss se hva dette betyr i praksis. Chomsky og Halle (1968:176) presenterer ulike distinktive trekk for vokaler. I vårt tilfelle er det vokalenes *artikulasjonssted* som er mest interessant. David Odden (1999:98), tidligere professor i lingvistikk ved Universitetet i Tromsø, sier følgende om aktuelle distinktive trekk for artikulasjonssted hos vokaler: “The most important features for vowels in terms of their place of articulation are [high], [low], [back] and [round].” Jeg skal med utgangspunkt i disse trekkene se om det er mulig å lage generaliseringer for vokalene i V1 og V2. Odden (1999:98) definerer de aktuelle trekkene på følgende måte:

high: the body of the tongue is raised from the neutral position

low: the body of the tongue is lowered from the neutral position

back: the body of the tongue is retracted from the neutral position

round: the lips are protruded”

Hva er *neutral position*? Odden (1999:95) skriver følgende:

[...] a number of features are described in terms of the notion ‘neutral position’, and this is a configuration that the vocal tract assumes immediately prior to speaking. The most important use of the notion ‘neutral position’ is to define movement of the tongue relative to this neutral position, which is assumed to be approximately that of the vowel [ɛ].

Jeg skal undersøke om vokalene i V1 og V2 har trekk som skiller de to gruppene fra hverandre. Det er delte meninger om klassifiseringen av fonemet /a/. Švedova (1980:17) regner med at vokaler kan ha trekkene *fremre*, *sentral* og *bakre*. Med utgangspunkt i dette systemet, kaller hun /a/ for en *sentral* vokal. Jones og Ward (1969:46) regner derimot med at /a/ har verdien [-back]: “a is an open, front, unrounded vowel”. Det viktige her er at man regne /a/ som *sentral* eller [-back], men ikke som [+back]. Med utgangspunkt i trekket [back], regner jeg derfor /a/ som [-back]. De russiske vokalfonemene har følgende distinktive trekk:

vokal	gruppe	[high]	[low]	[back]	[round]
/a/	V1	[-high]	[+low]	[-back]	[-round]
/o/	V1	[-high]	[-low]	[+back]	[+round]
/e/	V2	[-high]	[-low]	[-back]	[-round]
/i/	V2	[+high]	[-low]	[-back]	[-round]
/u/	V2	[+high]	[-low]	[+back]	[+round]

Som man ser ut i fra dette skjemaet, har vokalene som tilhører V1 begge verdien [-high], men det har også vokalen /e/, som tilhører V2. Vokalene i V2, /e/, /i/ og /u/, er alle [-low], men denne verdien har også /o/. Gruppene kan heller ikke beskrives med utgangspunkt i trekkene [back] eller [round]. Dette betyr at ingen av disse vokalgruppene utgjør en såkalt *naturlig klasse*. Crystal (1992:230) beskriver en naturlig klasse på følgende måte: "A group is said to constitute a natural class if fewer phonetic features are needed to specify the set as a whole than to specify any one member of the set." V1 og V2 oppfyller ikke dette kriteriet, og det vil derfor være misvisende å kalle gruppene for naturlige klasser. Jeg fortsetter derfor å bruke de arbitrære betegnelse 'V1' og 'V2'. Jeg gjengir mine hypoteser under:

B5) $V_1C\# \rightarrow 'σ\#$

Ord der siste stavelse inneholder et element fra vokalgruppe 1, får aksentuert ultimo.

B3) $V_2C\# \rightarrow 'σσ\#$

Ord der siste stavelse inneholder en vokal fra vokalgruppe 2, får aksentuert penult.

3.1.4: Vokalenes sonoritet

Jeg har nå kommentert relevante distinktive trekk hos vokalene i V1 og V2, og kommet fram til at gruppene ikke utgjør naturlige klasser. En annen arbeidshypotese var at vokalene fordelte seg på gruppene med utgangspunkt i deres *sonoritet*. Man regner /a/ som den mest sonore vokalen, ettersom tungen ved uttale av denne vokalen befinner seg nederst i munnhulen. De minst sonore vokalene regnes for å være /i/ og /u/. Ettersom diftongene er klangfulle, var det kanskje en mulighet for at disse, sammen med /a/ og /o/ utgjorde en mer sonor gruppe enn /e/, /i/ og /u/? Men ettersom tungen befinner seg like høyt i munnhulen ved uttale av /o/ og /e/, bestemte jeg meg for å forlate denne hypotesen. Likevel er det interessant å tenke på den språkhistoriske overgangen fra *e* til *ë* i betont posisjon, etter en bløt og før en hard konsonant. Regelen kan formaliseres på følgende måte:

$e \rightarrow \ddot{e}/C' \ '_C$

e ble til ë i betont posisjon etter en bløt og før en hard konsonant.

Jeg nevner dette fordi det må ha falt mer naturlig å uttale /o/ enn /e/ i denne betonte stavelsen. Kan dette være et argument for at det faller mer naturlig for russere å betone /o/ enn /e/? Det er i alle tilfelle ikke tungtveiende nok til at jeg vil fortsette å jobbe med hypotesen om at vokalfonemenes sonoritet kan være av betydning for aksentueringen. Jeg forlater derfor denne tanken. Jeg vil nå ta for meg hva jeg legger i termen 'diftong', og argumentere for mine valg.

3.1.5: Diftonger i VEH

Først vil jeg påpeke at aksentueringen av ord som ender på *-uǔ*, strider mot min hypotese, dersom vi regner *-uǔ* som en diftong. Disse ordene later nemlig til å få aksentuert penult. Man står altså overfor et valg for å forklare dette:

A) Man kan kalle *-uǔ* for en diftong, og si at den utgjør et unntak i forhold til de andre diftongene.

B) Man kan regne *-uǔ* for ikke å være en diftong.

Alternativ A burde være forståelig nok, og kan forklares ved å si at *-uǔ*, som får aksentuert penult, er et unntak, og at de andre diftongene, som får aksentuert ultimo, følger defaultmønsteret, som er trykk på ultimo. Dersom man velger alternativ B må man selvfølgelig kunne grunngi dette valget. Man bør ha et minimum av vandring i artikulasjonssted mellom de to elementene i en diftong, for at man skal kunne rettferdiggjøre å kalle det en 'diftong'. Endresen (2000:285) skriver: "Ein **diftong** er ein sekvens av to forskjellige vokalar som tilhører same stavinga – difor namnet **diftong**, som kjem av gresk *di-phthongos* 'tvi-lyd'." I tilfellet med *-uǔ*, ligger ikke hovedforskjellen mellom *u* (/i/) og *ǔ* (/j/) så meget i fonemenes *artikulasjonssted*, som i deres *syllabisitet*, altså hvor stavelsesbærende fonemet er. Jeg vil argumentere for alternativ B, og si at jeg ikke regner *-uǔ* for å være en diftong, fordi det ikke inkluderer en glidende overgang fra et artikulasjonssted til et annet, og dermed ikke tilfredsstillende Endresens definisjon. Jeg skal ikke gjøre noe stort poeng ut av dette, men bare konstatere at når jeg heretter snakker om diftonger, betrakter jeg ikke *-uǔ* som en diftong. Til sist skal det nevnes at V1 bare omfatter diftonger med *synkende* sonoritet.

Med utgangspunkt i min oppfatning av 'diftong', støter vi på følgende diftonger i mitt feltarbeid: *aǔ*, *oǔ*, *eǔ*, *ay* og *oy*.

3.1.6: Oppsummering

I jakten på en regel for trykkdistribusjonen i ord som ender på konsonant og ikke er sammensetninger med monosyllabisk sammensetningsledd, er arbeidshypotesen min som gjengitt i formaliseringene B5 og B3. Jeg repeterer disse under:

B5) $V_1C\# \rightarrow ' \sigma \#$

Ord der siste stavelse inneholder et element fra vokalgruppe 1, får aksentuert ultimo.

B3) $V_2C\# \rightarrow 'σσ\#$

Ord der siste stavelse inneholder en vokal fra vokalgruppe 2, får aksentuert penult.

3.2: Presentasjon av materialet

Jeg vil her presentere materialet mitt i lys av VEH. Jeg vil også trekke inn resultater fra andre kilder, fortrinnsvis fra Superanskaja (1968). Jeg har kategorisert ordene i omvendt alfabetisk rekkefølge, altså slik at rekkefølgen bestemmes av ordets siste bokstav. Grunnen til at jeg har valgt å gjøre det på denne måten, er at det skal være enkelt å finne fram i materialet.

Jeg vil, som nevnt i 1.11.5, bruke den noe uortodokse termen 'finale' om ordenes utlyd. Det vil si at i ord som ender på for eksempel *-ep*, vil jeg kalle *-ep* for ordets 'finale'. Jeg unngår bevisst å bruke termen 'endelse', for at denne ikke skal forveksles med termen 'bøyningsendelse'. I russisk lingvistikk snakker man derimot oftere om 'finaler'.

Dersom en finale ikke står oppført i presentasjonen, betyr dette at den ikke er representert i materialet mitt. Finalen kan likevel være representert i kapitlet om sammensetninger med monosyllabisk sammensetningsledd. Jeg har i tabellene skravert med mørk farge for det trykket jeg forutsier for V1 og med lys farge for det trykket jeg forutsier for V2.

3.2.1: Ord som ender på 'vokalelement + -z'

Mitt feltarbeid omfatter ingen ord av denne typen. Superanskajas (1968:49) resultater presenteres i tabellen under. Jeg gjør imidlertid oppmerksom på at Superanskajas resultater ikke gjelder lånord utelukkende fra engelsk, men også fra andre språk.

finale	antall	aksentuert stavelse	
		penult	ultimo
<i>-az</i>	9	-	9
<i>-oz</i>	6	1	5
<i>-ez</i>	4	2	2

Vi ser av tabellen at ni av ni ord på *-az*, og fem av seks ord på *-oz* ble aksentuert på ultimo, som forutsagt av B5. To av fire ord på *-ez* ble aksentuert på penult, der B3 forutsier penult. (Ett ord får trykk på penult, mens ett vakler mellom ultimo og penult (Superanskaja 1968:49).)

3.2.2: Ord som ender på 'vokalelement + -нз'

Majoriteten av ord som ender på -нз, utgjøres av ord som inneholder suffikset -инз. Jeg vil derfor ta utgangspunkt i denne gruppen, for så å behandle de mindre gruppene etterpå.

3.2.2.1: Ord som ender på -инз

La oss se litt på hva andre har skrevet om ord som ender på -инз. Uppstad (1996:86) skriver:

Da russisk ikke har et fast aksentueringmønster har det vært en tendens til at lånnord ofte beholder trykket fra giverspråket (Superanskaja 1968:10). I mitt materiale gjelder dette ca. 40% av ordene, dvs. ord som ikke har andre trykkvarianter, og spesielt tostavellesord som ender på -инз eller -ер: *dúmping* > *дэмпинг*, *déaling* > *дúлинз* [...]. Noen få ord har konsekvent fått et annet trykk enn i giverspråket: *ádvvertising* > *адверта́йзинг*, *únderlying* > *андерла́йзинг* [...] *fórfaiting* > *форфе́йтинг*, *fráncising* > *франча́йзинг*. For alle disse disse gjelder det at trykket er flyttet en eller to stavelser nærmere endelsen.

Det Uppstad derimot *ikke* sier noe om, er at det er nøyaktig den samme regelen som virker i alle disse ordene. Superanskaja (1968:48) skriver: "На втором от конца слоге ударение стоит в словах на -инз [...]". Mer enn dette sier hun ikke om ord på -инз, bortsett fra at det i tabell nummer to kommer fram at denne regelen kommer til sin rett i samtlige 17 kontrollerte ord i Superanskajas materiale (1968:49). Regelen hennes er altså meget enkel, og kan på norsk formuleres som følger: *Lånnord i russisk som slutter på -инз får trykk på penult.*¹ Vi forholder oss foreløpig til denne regelen, som kan formaliseres på følgende måte:

ING1: инз#→'σσ#

Ord som ender på -инз, får aksentuert penult.

Hypotese B3 redegjør allerede for Superanskajas regel, så det er ikke noe behov å operere med ING1 som en egen regel. I Uppstads materiale faller trykket i tostavellesordene på samme sted som i engelsk, men det er kun av den grunn at ordene ikke har mer enn to stavelser. Hadde de hatt flere stavelser, ville trykket i *engelsk* vært lengre til venstre, og trykket i de russiske variantene måttet følgelig ha flyttet seg mot høyre. Det vil altså være bedre å la alle ordene falle i samme kategori, framfor å si at trykket ikke flytter seg i tostavellesord, flytter seg ett hakk til høyre i trestavellesord, to hakk til høyre i firestavellesord og så videre. Uppstads analyse får

¹ Superanskaja lanserer denne regelen som gjeldende ikke bare for lånnord fra engelsk, men for samtlige lånnord i russisk.

ikke fram denne generaliseringen om at alle ordene hun beskriver forholder seg til én og samme regel.

3.2.2.2: Suffikset *-инг*

Aristova (1978:46) deler ord som ender på *-инг* inn i to ulike suffikser: *-линг* og *-инг*. Hun gir oss eksempler på *-линг*-suffikset i ord som *шиллинг* (*shilling*) og *стерлинг* (*sterling*), mens *-инг*-suffikset kommer til uttrykk i ord som *пудинг* (*pudding*), *митинг* (*meeting*) og *крекинг* (*cracking*). Men trykket i ordene later til å følge samme regel med begge suffikstypene, og man kan spørre seg om det i vårt tilfelle da er interessant å behandle de to suffiksene adskilt. Aristova kaller *-линг* for et forminskende suffiks, og *-инг* for en gerund. Den siste varianten er helt klart den vanligste, så la oss konsentrere oss om *-инг*, og se hva for et suffiks det egentlig er. Švedova (1980:165-166) skriver:

В небольших группах отглагольных существительных с процессуальным значением, составляющих непродуктивные, словообразовательные типы, выделяются суффиксы: [...] суф. *-инг* (фонемат. *линг*): *крекировать* – *крекинг* (техн.), *тренинг*, *форсинг* (спорт.), ударение на предсуф. слоге.

Det er med andre ord tale om at suffikset *-инг* beskriver en *prosess*. Quirk et al. (1985:1548) forklarer suffikset på følgende måte:

-ING [...]: [i] noncount concrete aggregates are fairly freely formed, such as *tubing*, *panelling*, *matting*, *carpeting*, all with reference to the material of which the base is made; [ii] “activity connected with”, as in *cricketing*, *farming*, *blackberrying*. Such nouns, abstract and noncount, are fairly freely made [...].

Ifølge Quirk et al. har vi altså å gjøre med to ulike betydninger innenfor ett og samme suffiks:

[i] : Referanse til et stoff eller materiale.

[ii] : Referanse til en handling.

Diskusjonen ovenfor er nyttig for å understreke forskjellen mellom ord som ender på *suffikset -инг* og ord som ender på *-инг*, uten at *-инг* er et suffiks. Kun to ord i mitt materiale ender på *-инг*, uten at *-инг* er et suffiks: *Бюргеркинг* og *бейн-ринг*. Disse behandles i kapitlet om sammensetninger med monosyllabisk sisteledd. Jeg har skravert i tabellen under med lys bakgrunn for det trykket VEH forutsier. Følgende 51 ord ender på suffikset *-инг* i mitt materiale:

ord	aksentuert stavelse			
	preantepenult	antepenult	penult	ultimo
апвеллинг	umulig	1	9	-
бакетинг	umulig	3	7	-
бельтинг	umulig	umulig	10	
блюминг	umulig	umulig	9	1
брифинг	umulig	umulig	10	-
виндсерфинг	umulig	1	9	-
демпинг	umulig	umulig	10	-
догнелпинг	umulig	2	7	1
ивнинг	umulig	umulig	10	-
импринтинг	umulig	-	10	-
инбридинг	umulig	-	10	-
инкроссбридинг	-	1	9	-
инкроссинг	umulig	-	10	-
инфайтинг	umulig	-	9	1
каверинг	umulig	5	4	1
канцеллинг	umulig	1	9	-
картинг	umulig	umulig	10	-
кастинг	umulig	umulig	10	-
кикбоксинг	umulig	-	10	-
клиринг	umulig	umulig	10	-
кроссбридинг	umulig	1	9	-
маркетинг	umulig	1	9	-
мерчандайзинг	-	-	10	-
митинг	umulig	umulig	10	-
мониторинг	-	-	10	-
мусинг	umulig	umulig	10	-
пауерлифтинг	1	-	9	-
пирсинг	umulig	umulig	10	
прессинг	umulig	umulig	10	-
рафтинг	umulig	umulig	10	-
рентинг	umulig	umulig	10	-
свопинг	umulig	umulig	10	-

серфинг	umulig	umulig	10	-
слябинг	umulig	umulig	10	-
смокинг	umulig	umulig	10	-
стэйджинг	umulig	umulig	10	-
трейдинг	umulig	umulig	10	-
тюбинг	umulig	umulig	10	-
уинд-серфинг	umulig	-	10	-
факторинг	umulig	-	9	1
фединг	umulig	umulig	10	-
фитинг	umulig	umulig	10	-
форфейтинг	umulig	-	10	-
франчайзинг	umulig	-	10	-
хайпинг	umulig	umulig	9	1
хайринг	umulig	umulig	9	1
холдинг	umulig	umulig	10	-
хэппенинг	umulig	10	-	-
шиллинг	umulig	umulig	10	-
шимминг	umulig	umulig	10	-
шоуинг	umulig	umulig	10	-
totalt 51 ord	1	26	476	7
prosender	0,2%	5,1%	93,3%	1,4%

Vi ser av tabellen at penult er aksentuert i 93,3% av tilfellene. Som Superanskaja forutsier, er en overveiende del av aksentueringene på penult. Hun oppgir som sagt at i sin tabell (1968:49) at regelen om trykk på første prefinale stavelse kommer til uttrykk i 17 av 17 behandlede ord i hennes materiale. Men etter å ha gått meget nøye gjennom hele hennes materiale på over 5000 ord, fant jeg 20 ord som slutter på *-инг*. Antageligvis er dette bare en glipp fra Superanskajas side. Jeg fant følgende ord: *А́лтинг, блю́минг, бра́униг, ви́киг, да́нсинг, де́мпинг, кре́киг, ми́тинг, ну́динг, ре́слиг, ри́слиг, сля́бинг, смóкиг, спíнниг, стéрлиг, сто́ртиг, тю́бинг, фа́ртиг, фо́рсинг* og *ши́ллиг*. Av disse 20 har 16 sitt opphav i engelsk: *Блю́минг (blóotíng), бра́униг (Brówtíng), да́нсинг (dácíng), де́мпинг (dímpíng), кре́киг (crácíng), ми́тинг (méetíng), ну́динг (núddíng), ре́слиг (wréstlíng), сля́бинг (slábíng), смóкиг (smóking), спíнниг (spínning), стéрлиг (stérlíng), тю́бинг (túbíng), фа́ртиг (fárthing), фо́рсинг (fórcíng) og ши́ллиг (shíllíng).*

Som vi ser av ordene over, er det ikke alle som ender på *suffikset* –инг, deriblant *альтинг*, som ifølge NSISIV kommer fra det islandske *althing*. Superanskaja begrenser seg altså ikke til å snakke om *suffikset* –инг, men lager regler for alle ord på –инг. Dette betyr at sammensetninger av typen *брейн-ринг* ikke gjøres rede for av hennes regel om aksentuert penult, noe som viser behovet for egne regler for sammensetninger.

Jeg skal returnere til det jeg begynte dette kapitlet med, nemlig spørsmålet om den innvirkning ordenes finaler har på trykkplasseringen. Superanskaja (1968:26) skriver:

Эта идея И. И. Огиенко очень верна, ибо именно в соответствии с их финалями (неважно, что это: суффиксы данного языка, языка-источника или просто одинаково звучащие элементы, морфологически никак не выделяющиеся) слова объединяются в группы, в которых действует закон аналогии.

Det *semantiske* aspektet er med andre ord uvesentlig i denne sammenhengen. Hovedsaken er at finalen er den samme, eller i det minste lignende. Drøyt tretti år har gått siden Superanskajas utgivelse av *Udarenie v zaimstvovannykh slovakh v sovremennom russkom jazyke*, og et meget høyt antall lånord med endelsen –инг har i løpet av denne tiden funnet veien inn i det russiske språket. Flesteparten av disse ordene kommer fra engelsk, og ender på suffikset –инг. For majoriteten av tilfellene gjelder regelen om aksentuert penult. Men denne regelen er god nok kun for de tilfellene der ordet ender på *suffikset* –инг.¹

3.2.2.3: Sammensetninger må behandles separat

Sammensetninger er allerede nøye behandlet i kapittel 3, men jeg skal her vise at vi virkelig trenger reglene A1 og A2. Sammensetninger later nemlig til å ikke følge Superanskajas aksentueringsmønster. SISIV oppgir *брейн-ринг* (*bráin ring*), som omtales som “–тип *викторины*, интеллектуальное состояние, а тж. вид телевизионного шоу, основанного на подобном состоянии”. I min undersøkelse ble dette ordet i ni av ti tilfeller uttalt med trykket på siste stavelse, som angitt i SISIV. Undersøkelsen min omfattet også ordet *Бюргеркинг*, fra navnet på den amerikanske gatekjøkkengiganten *Bürger King*. Fire av mine ti informanter la trykket på ultimo, mens seks la trykket på antepenult.² Dette lar seg forklare av trykket i avsenderspråket, men hva med de fire som valgte å legge trykket på ultimo? Svaret ligger antageligvis *nettopp* i ordenes semantikk!

¹ Jeg betrakter ikke eksempler som *альтинг* og *стóртинг* som problematisk for min analyse, ettersom disse ordene antageligvis ikke *oppfattes* som sammensetninger. (Ordene kommer dessuten ikke fra engelsk.) Poenget mitt er ikke at slike ord ikke *kan* omfattes av penultregelen, men at man ikke kan være sikker på at penultregelen gjelder i slike tilfeller. Hadde ordet vært skrevet med bindestrek, hadde trykket antagelig kommet på ultimo.

² En av mine informanter leste dette ordet feil, og ble derfor utelatt fra undersøkelsen.

Jeg har brukt termen *suffiks* om ord på *-инг* som innordner seg under definisjonene til Švedova og Quirk et al.. *-инг* i *брейн-ринг* er nemlig ikke et suffiks, men en del av en rot. Poenget mitt er at når det gjelder lånord fra engelsk, vil det være riktigere å si at stavelsen før *-инг* får trykk når dette er et suffiks som signaliserer [i] referanse til et stoff eller materiale [ii] referanse til en handling. Det store flertall av *-инг*-ord i russisk er suffikser som beskrevet av Švedova og Quirk et al., men det er viktig å være klar over at man kan støte på *-инг*-ord som faller utenfor aksentueringsmønsteret til disse. På ett eller annet vis må disse ordene inneholde informasjon som forteller russeren at de skiller seg ut fra de ordene som ender på ekte suffikser. Hva kan dette være? Og hvorfor får de et annet trykk?

Svaret ligger sannsynligvis i at ordene blir oppfattet som sammensetninger. Som vi så i kapitlet om sammensetninger, har disse en klar tendens til å få aksentueringen mot høyre, altså mot slutten av ordet, på sammensetningens *siste ledd*, som forøvrig ikke må forveksles med *siste stavelse*. Som nevnt i avsnitt 2.2, skriver Superanskaja (1968:42): “[...] одной из основных закономерностей русского языка – в сложных словах иметь ударение на последнем компоненте [...]”. Derfor fikk *брейн-ринг* aksentuert ultimo i ni av ti tilfeller. Vi må derfor moderere oss til å la regelen om aksentuert penult i ord på *-инг* gjelde først og fremst for *suffikset -инг*:

ING 2) *suffikset инг#* → ‘σσ#

Ord som ender på suffikset -инг, får aksentuert penult.

Jeg lanserte i avsnittene 1.12 og 3.1 en hypotese om at trykkplasseringen i stor grad avhenger av hvilken vokal, eventuelt diftong, ordets siste stavelse inneholder. Ifølge min hypotese skal ord som, har vokalen *u* i siste stavelse, få aksentuert penult, med mindre det er snakk om en sammensetning, som *брейн-ринг* jo er.

3.2.2.4: Andre vokaler + *-нг* i slutten av et ord

I Superanskajas materiale finner vi fem forskjellige vokaler i ord som ender på ‘vokal + нг’. Disse vokalene er som følger: *a*, *e*, *u*, *o* og *y*. Det vil si at følgende konstruksjoner av typen ‘vokal + нг’ er teoretisk mulige i slutten av et ord: *-анг*, *-енг*, *-инг*, *-онг* og *-унг*. Superanskaja (1968:49) har laget trykkgeneraliseringer for ord som ender på *-анг*, *-инг* og *-онг*. Konstruksjonene *-енг* og *-унг* fant jeg i følgende ord hos Superanskaja: *Кóнунг*, *лóзунг* og *пéленг*. Resultatene kommer til uttrykk gjennom tabellen under. Mørk bakgrunn angir det trykket VEH angir for V1, mens lys bakgrunn angir det trykket som forutsies for V2.

finale	antall	aksentuert stavelse	
		penult	ultimo
-агг	4	-	
-огг	6	-	
-егг	1	1	-
-игг	20 ¹	20	-
-угг	2	2	-

Vi ser at disse resultatene uten unntak støtter VEH. Jeg sammenlignet dataene fra Superanskaja med ordene i Zaliznjaks (1977) baklengsordbok *Grammatičeskij slovar' russkogo jazyka*. Hans data er oppgitt i følgende tabell²:

finale	antall	aksentuert stavelse		
		antepenult	penult	ultimo
-игг	12	-	1	
-огг	8	-	-	
-егг	3	-	3	-
-игг	43	3	40	-
-угг	2	-	2	-

Også Zaliznjaks resultater støtter VEH, med et avvik på bare fire av 68 ord. Dette utgjør bare 5,9% Mitt materiale omfatter bare to ord på -агг og to ord på -огг som ikke er tatt med i kapitlet om sammensetninger. Aksentueringen av disse framgår av følgende tabell:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
бумеранг	-	1	
мустанг	umulig	-	
фарлонг	umulig	2	
фурлонг	umulig	-	
totalt	-	3	37
prosjenter	-	7,5%	92,5%

¹ Superanskaja oppgir at hennes materiale omfatter 17 ord på -игг, mens jeg fant 20 slike ord hos henne.

² Jeg utelater naturligvis ord med bare én stavelse.

Her finner vi et avvik på 7,5%, noe som også må betraktes som forholdsvis beskjedent. Tabellen under gir et samlet overblikk over trykkdistribusjonen i disse ordene i mitt feltarbeid.

finale	antall aksentueringer	aksentuert stavelse		
		antepenult	penult	ultimo
-аηζ	20	-	1	19 (95%)
-οηζ	20	-	2	18 (90%)
-εηζ	ingen	ingen	ingen	ingen
-ιηζ	510 ¹	26	476 (93,3%)	7
-υηζ	ingen	ingen	ingen	ingen

Av tabellen over kan vi lese at ord på -аηζ ble aksentuert på ultimo i 95% av tilfellene og i ord på -οηζ i 90% av tilfellene. Ord på -ιηζ ble aksentuert på penult i 93,3% av tilfellene. Resultatene støtter altså VEH. Ingen ord i mitt materiale ender på -εηζ eller -υηζ. Jeg repeterer her B5 og B3:

B5) $V_1C\# \rightarrow 'σ\#$

Ord der siste stavelse inneholder et element fra vokalgruppe 1, får aksentuert ultimo.

B3) $V_2C\# \rightarrow 'σσ\#$

Ord der siste stavelse inneholder en vokal fra vokalgruppe 2, får aksentuert penult.

3.2.2.5: Unntak

Ord som ender på -аηζ

Hos Zaliznjak (1977) er det bare ett ord som slutter på -аηζ og ikke følger hovedregelen, altså mønsteret der -аηζ blir trykksterkt. Dette er ordet *κόρνηαηζ*. Dal' (2000) oppgir bare flertallsformen *κορνηάηζη*, i betydningen *tang*, som i 'verktøy'.

Ellers oppgir Zaliznjak (1974) i sin første baklengsordbok ordet *μίνηεαηζ* (fra det tyske *Minnesang*), med trykk på antepenult. Men i hans nyeste baklengsordbok (1977) er ordet oppgitt med trykk på siste stavelse; *μίνηεζάηζ*. Dette er med på å forsterke teorien om at ord lånes inn med sitt opprinnelige trykk, for derpå å tilpasse seg det russiske trykksystemet og få sammenfall med dette. (Jeg mener ikke at uttalen av ordene forandret seg mellom 1974 og 1977, men at en oppdatering kan ha blitt gjort i den siste utgivelsen.)

¹ Én aksentuerte preantepenult i ett ord i tillegg til de oppgitte tall. Dette kommer ikke til uttrykk i tabellen.

Ord som ender på -инг

Når det gjelder ord på -инг, er det tre ord hos Zaliznjak (1977) som ikke er oppgitt med aksentuert penult. Disse er *кáнцелинг* (fra det engelske *cancelling*), *фóлькетинг* (fra det danske *folketing*) og *óдельстинг* (fra det norske *odelsting*), som alle er oppgitt med trykket på antepenult, og ikke på penult, slik man skulle anta. NSISIV oppgir, som Zaliznjak, varianten *кáнцелинг*, mens SISIV oppgir varianten *кáнцеллинг*, med mulighet for trykk både på antepenult og penult.¹ I min undersøkelse ble *канцеллинг* i ni av ti tilfeller uttalt med trykket på penult, slik at vi må ta utgangspunkt i at dette er den vanligste måten å uttale dette ordet på i dagens russisk. Derfor kan vi på det nåværende tidspunkt, nesten tretti år etter at Zaliznjaks ordbok kom ut, knapt betrakte dette ordet som noe unntak.

Når det gjelder de to resterende ordene, *фóлькетинг* og *óдельстинг*, vil jeg anta at svaret på ordenes ureglementære trykkangivelser ligger i at ordene brukes svært sjelden, og at trykkmarkeringen først og fremst er overbragt fra ordbok til ordbok, og ikke via muntlige kanaler. Disse to ordene er ikke engang nevnt i Superanskajas materiale på over 5000 ord. Én mulighet er at ordenes aksentuering er overført fra ordbok til ordbok, uten at det er gjort noen oppdaterte undersøkelser på den faktiske trykkplasseringen i ordene. Dette er slettes ikke usannsynlig, med tanke på det langt mer frekvente ordet *канцеллинг* i NSISIV oppgis kun med aksentuert antepenult som en mulighet, mens ni av ti informanter plasserte trykket på penult.

Zaliznjak (1974) oppgir ordet *скéтинг-рúнг*, som er en sammensetning med monosyllabisk sisteledd. Jeg nevner det likevel her som en kuriositet. Hos Zaliznjak (1977) er dette ordet utelatt. Ordet kommer fra det engelske *skating-rink*, og er sannsynligvis tatt for å være et ord som slutter på -инг. Grunnen til dette er regelen om avstemming i utlyd i russisk. Fonemene /g/ og /k/ realiseres likt i slutten av et ord, og det er da ikke så greit å vite hvordan ordet staves. Om feilen ligger hos Zaliznjak selv eller hos en av hans kilder er i og for seg ikke så interessant. SISIV oppgir ordet *скéтинг-рúнк* med samme trykkangivelser som Zaliznjak, men skrevet på riktig måte. Grunnen til at jeg nevner dette, er at det gir nok et bevis på at ord som ender på -инг kan få aksentuert ultimo hvis de oppfattes som sammensetninger.

3.2.2.6: Konklusjon (for mitt materiale)

Aksentueringen i ord som ender på 'vokal + -нг' følger VEH i langt de fleste tilfeller. I mitt feltarbeid ble ord på -анг aksentuert på ultimo i 95% av tilfellene, ord på -онг i 90% av tilfellene, og ord på -инг i 93,3% av tilfellene. Ingen ord i mitt materiale ender på -енг eller -унг. Unntakstilfellene er marginale, og ettersom de ikke kommer fra engelsk har de heller

¹ Det er ingen tvil om at dette er det samme ordet, men jeg gjør i alle tilfelle oppmerksom på at ordet i SISIV er oppgitt med to л-er.

ingen betydning for mitt arbeide. Vi vet heller ikke om ordene aksentueres slik som angitt av ordbøkene, i den grad disse ordene brukes i det hele tatt, vel å merke.

3.2.3: Ord som ender på ‘vokalelement + –ø’

Bare to ord i mitt materiale; *индиø* og *таблоиø*. Tabellen under viser resultatene.

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
<i>индиø</i>	-	3	7
<i>таблоиø</i>	-	8	2
totalt	-	11	9
prosjenter	-	55%	45%

Tre aksentuerte penult og syv aksentuerte ultimo i *индиø*. Superanskaja (1968:56) skriver at ord på *-иø* vanligvis får aksentuert ultimo. I dette spesifikke tilfellet spiller også en annen faktor inn, nemlig at når ultimo er aksentuert i långiverspråket, beveger trykket seg sjelden, jf. avsnitt 1.11.3. Også NSISIV aksentuerer ultimo, og oppgir ordet som et substantiv med betydningen: “реализованное, уже созданное произведение культуры или его часть [...], в отличие от задуманного произведения (проекта).”

I *таблоиø* (*tábloid*) ble penult aksentuert i åtte av ti tilfeller. To aksentuerte ultimo. Ord på *-иø*, skriver Superanskaja (1968:56), får vanligvis trykk på penult. Dette gir seg utslag i aksentueringen i mitt ene ord av denne typen; *таблоиø*. NRL, SISIV og NSISIV aksentuerer alle penult.

Aksentueringen av *таблоиø* lar seg altså forklare av VEH, mens trykket i *индиø* lar seg forklare av at ordet allerede aksentueres på ultimo i långiverspråket, og som vi vet, flytter trykket seg sjelden fra høyre mot venstre i slike tilfeller.

3.2.4: Ord som ender på ‘vokalelement + –нд’

To ord i mitt materiale ender på *-нд*; *вариконд* og *компаунд*. Samtlige informanter aksentuerte ultimo i begge mine ord. Tabellen under viser dette.

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
<i>вариконд</i>	-	-	10
<i>компанунд</i>	umulig	-	10
totalt	-	-	20
prosjenter	-	-	100%

To av to ord på *-онд* hos Superanskaja (1968:49) får aksentuert ultimo. Hun oppgir også to ord på *-аунд*. Jeg gjør imidlertid oppmerksom på at Superanskaja (1968:49) oppgir disse ordene med aksentuert penult, og ikke aksentuert ultimo, som jeg beskriver. Dette har på gjøre med hvor mange stavelser man uttaler *-аунд* med. Alle mine informanter uttalte ordet med to stavelser, og jeg kaller følgelig dette for ultimo, mens Superanskaja betrakter dette som to stavelser. Antageligvis går slike konstruksjoner mer og mer over til å uttales som bare én stavelse. Letov (diskografi:1989) uttaler *-áунд* som én stavelse i ordet *андерграунд*. Både SISIV og NSISIV oppgir trykket *компа́унд*. Dette er et etablert trykkmønster for ord på *-аунд* i russisk.

Resultatene støtter VEH med 100% aksentuert ultimo.

3.2.5: Ord som ender på 'vokalelement + -pð'

Tolv av 13 ord på *-арð* (*-ярð*) hos Superanskaja (1968:49) får aksentuert ultimo, mens ett aksentueres på penult. Tabellen viser resultatene:

finale	antall ord	aksentuert stavelse		
		antepenult	penult	ultimo
<i>-арð/-ярð</i>	13	-	1	12 (92,3%)

Hos meg er bare ordene *стюард* og *шонстюард* representert. De har fått følgende aksentueringer:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
<i>стюард</i>	umulig	4	6
<i>шонстюард</i>	1	6	3
totalt	1	10	9
prosjenter	5%	50%	45%

Som vi ser, er ikke disse tallene entydige. Zaliznjak (1977) oppgir aksentuert penult; *смюарð*. Det samme gjør NSISIV. SISIV, derimot, oppgir at trykket faller på ultimo. Dette er interessant, siden det antageligvis er et eksempel på at ord blir lånt inn med sitt opprinnelige trykk (*steward*), for så gradvis å tilpasse seg det russiske trykkmønsteret. Antageligvis blir *шонсмюарð* aksentuert i analogi med *смюарð*. For ord som ender på vokal, skal vi se at ord som ender på *-ю* alltid blir aksentuert på ultimo. *Ю* ser ut til å være "foretrukket" å aksentuere i flere uventede posisjoner.

3.2.6: Ord som ender på 'vokalelement + -дж'

V1 i ultimoposisjon:

V1 er representert av ett ord her. Vi finner en diftong i ultimoposisjon i ordet *эксчейндж*. Tabellen viser resultatene.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
эксчейндж	-	10
prosjenter	-	100 %

Эксчейндж er av alle informanter aksentuert på ultimo. Dette støtter VEH.

V2 i ultimoposisjon:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
демередж	3	1	6
колледж	umulig	9	1
коттедж	umulig	8	2
totalt	3	18	9
prosjenter	10 %	60 %	30 %

Superanskaja (1968:236-237) beskriver parallelllån av noen ord, fra fransk og engelsk. Hun gir oss eksempelet *коллѐж* (fra det franske *collège*) versus *коллѐдж* (fra det engelske *college*), der både ordet med fransk og engelsk opprinnelse får aksentuert ultimo, under påvirkning fra fransk uttale. (Jeg berørte dette temaet i avsnitt 1.11.2.) Etter hvert begynte folk derimot å uttale ordet *коллѐдж* med aksentuert penult, som i långiverspråket. En tendens som ikke var allmenngyldig på den tiden Superanskaja skrev sitt verk, men som likevel var stadig gryende.

Hun nevner også at ordet *коттедж* (*cóttage*) har undergått de samme aksentueringsforandringer. I dag foretrekker nok de fleste denne aksentueringen, skjønt en russer jeg intervjuet i Arkhangelsk, påpekte at det fortsatt var *lov* å aksentuere ultimo, men at dette var mer typisk for eldre mennesker (muntlig kilde, Andrej M. Gržibovskij). Henholdsvis ni og åtte av mine informanter foretrakk å aksentuere penult i *колледж* og *коттедж*. Det oppgis av SISIV og Ožegov og Švedova (1999) at *колледж* kan ha begge stavelser aksentuert, mens NSISIV og NRL bare oppgir aksentuert penult som en mulighet.

Andrews (1999:118) sier følgende om trykket i diaspora: “In emigré speech one usually hears *Бóстон* and *Кóлледж* ‘college’ versus the traditional standard-Russian versions *Бостóн*, *коллédж*. Even in the motherland, however, these stresses are in a state of flux.” Denne prosessen med vakling i aksentueringen hadde altså begynt på 60-tallet, og pågår den dag i dag. Alle disse tre ordbøkene, NRL, SISIV og NSISIV, oppgir aksentuert ultimo som eneste mulighet for *коттедж*.

Når det gjelder *демередж*, oppgis dette ordet med aksentuert antepenult i både SISIV og NSISIV.¹ Som vi ser, har seks av informantene aksentuert ultimo, antagelig i analogi med de eldre aksentueringene av *колледж* og *коттедж*. Se også avsnittet under, om trestavellesord på *-ередж/-еридж*.

Ord som ender på *-идж*

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
адвентидж	-	10	-
брокеридж	7	2	1
имидж	umulig	10	-
картридж	umulig	10	-
криббидж	umulig	10	-
леверидж	4	1	5
линкидж	umulig	9	1
поридж	umulig	9	1
totalt	11	61	8
prosjenter	13,75 %	76,25 %	10 %

¹ NSISIV oppgir i tillegg stavemåten *демуредж*, og SISIV *демерредж*. Aksentueringen er imidlertid den samme i begge tilfellene: Antepenult.

Superanskaja gir oss ingen eksempler på ord som slutter på *-идж*. Ord av denne typen er av nyere dato enn Superanskajas materiale. Vi ser at hovedtendensen i tostavellesord er aksentuert penult, som i långiverspråket. *Брокеридж* og *леверидж* er av henholdsvis syv og fire informanter aksentuert på antepenult, som også er långiverspråkets aksentuering, og er oppgitt av SISIV. Interessant er det at fem informanter har aksentuert *леверидж* på ultimo. Kan det være at dette oppfattes som en sammensetning? Ved disse ordene skal man i alle tilfelle være oppmerksom på at det ikke alltid er nok å se hva ordet *ender* på, for å avgjøre hvilket trykk det skal få. Samtlige ord ender på *-идж*, men trykket er ikke det samme i de ulike ordene. Hovedtendensen ser ut til å være at trykket fra långiverspråket beholdes, men kanskje vil det utvikle seg et mønster også for disse ordene etter hvert.

Trestavellesord på *-ередж/-еридж*

Det finnes tre ord av denne typen i mitt materiale: *демередж*, *брокеридж* og *леверидж*. Ordene er aksentuert på antepenult av henholdsvis tre, syv og fire informanter. Dette utgjør en samlet antepenultprosent på 47% for disse ordene. En vakling i aksentueringen, med andre ord. Ett annet ord på *-дж* har tre stavelser: *адвентидж*. Dette ordet ender ikke på *-ередж/-еридж*, og er aksentuert på penult av samtlige informanter.

3.2.7: Ord som ender på 'vokalelement + -з'

V1 i ultimoposisjon:

Tabellen viser mine resultater, der det eneste ordet som er representert har en diftong i ultimoposisjon.

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
виндоуз	umulig	1	9
prosjenter	-	10%	90%

I långiverspråket faller trykket på første stavelse i *виндоуз*; *windows*. NSISIV oppgir dette ordet med aksentuert penult, som i engelsk.¹

¹ Teoretisk kan man tenke seg tre stavelser i dette ordet, men jeg velger å forholde meg til måten samtlige informanter uttalte dette ordet på; med to stavelser. Hadde ordet blitt uttalt med tre stavelser, ville det være korrekt å si at NSISIV aksentuerte antepenult i stedet for penult.

V2 i ultimoposisjon:

Superanskaja (1968:50) oppgir elleve ord på *-из*, hvorav samtlige har aksentuert ultimo. Hennes materiale omfatter også syv ord på *-лиз*, hvorav seks har aksentuert penult og ett av ordene vakler mellom aksentuert penult og aksentuert ultimo. Tabellen viser mitt materiale. Asterisk markerer at en diftong kan være med på å tiltrekke seg trykket.

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
праймериз	5*	2	3
пресс-релиз	-	1	9
totalt	5	3	12
prosjenter	25 %	15 %	60 %

Her skulle man ifølge VEH ha forventet seg mer enn bare 15% aksentuert penult. Denne prosentene har imidlertid sin naturlige forklaring, og truer ikke VEH på noen måte. *Пресс-релиз* får, som forutsagt av A1, aksentueringen på siste sammensetningsledd. Her ser det ut til at regelen om at trykket sjelden går mot venstre virker. Regelen ble diskutert i 1.11.3. Riktignok får ordet aksentueringen *préss release* på engelsk, men ordet *reléase* er lånt inn separat i russisk. NRL oppgir nemlig det usammensatte ordet *релиз*. Det er dermed ikke unaturlig at trykket faller på andre sammensetningsledd, og da benyttes trykkplasseringen fra det allerede eksisterende *релиз*. Både SISIV og NSISIV oppgir aksentuert ultimo i dette ordet.

At fem informanter aksentuerte antepenult i *праймериз*, kan forklares av at diftonger har en tendens til å tiltrekke seg trykket.

3.2.8: Ord som ender på 'vokalelement + -из'

V1 i ultimoposisjon:

Tabellen viser resultatene:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
публик-релейшнз	-	-	10
prosjenter	-	-	100 %

Паблик-рилейинз oppgis i SISIV, NSISIV og NRL med likt trykk på begge stavelser; *на́блик-риле́йинз*. 100% aksentuert ultimo her, noe som underbygger VEH.

3.2.9: Ord som ender på 'vokal + -ǔ'

I dette kapitlet har jeg inkludert ord også fra kapitlet om sammensetninger med monosyllabisk sisteledd, for å vise at flere regler kan virke i samme retning. I dette tilfellet har vi i flere av ordene å gjøre med minst to hypoteser som forutsier aksentuert ultimo: A1/A2 og VEH. A1/A2 forutsier trykk på siste sammensetningsledd, mens VEH forutsier trykk på ultimo når det er en diftong i ultimoposisjon.

Ved ord som ender på -ǔ, har Superanskaja utarbeidet helt klare regler, og jeg tar derfor utgangspunkt i disse. Hun har kommet fram til at ord som ender på -aǔ, -eǔ og -oǔ alltid får aksentuert ultimo, mens ord som ender på -uǔ alltid får aksentuert penult. I tillegg omfatter hennes materiale tre ord som ender på -yǔ. To av disse har aksentuert ultimo, mens aksentueringen i det siste ordet vakler mellom ultimo og penult (Superanskaja 1968:48). Superanskajas regler tatt i betraktning, er det derfor underlig at Voroncova (1996:321) skriver at ord på -eǔ ikke passer inn i noen gruppering laget med utgangspunkt i hva ordet ender på. Hun gir eksempelet *диснлэ́ǔ*, som også er et av ordene i feltarbeidet mitt. Dette kan tyde på at hun bare overfladisk har studert Superanskajas arbeider. Med utgangspunkt i Superanskajas observasjoner, kan man formulere følgende regel:

- i) $V (\neq /i/) /j/\# \rightarrow ' \sigma \#$

Dersom siste stavelse ender på 'vokal (unntatt /i/) pluss /j/', får man aksentuert ultimo.¹

Denne regelen gir oss imidlertid ingen ny informasjon i forhold til VEH, ettersom VEH forutsier aksentuert ultimo i ord som har en diftong i ultimoposisjon. Dette betyr at vi ikke trenger noen ny regel.

Et alternativt regelsett som sier det samme, kan være:

- ii) $V /j/\# \rightarrow ' \sigma \#$

Dersom siste stavelse ender på vokal pluss /j/, får man aksentuert ultimo.

- iii) $/i/ /j/\# \rightarrow ' \sigma \sigma \#$

Dersom siste stavelse ender på /i/ pluss /j/, får man aksentuert penult.

¹ Mitt feltarbeid omfatter ingen ord på -yǔ, og slike ord utgjør i alle tilfelle ikke noen stor gruppe som truer VEH.

Regel ii blir her defaultmønsteret for ord som ender på vokal pluss /j/, ettersom den er mer spesifikk enn iii. Mitt feltarbeid omfatter 20 ord som ender på -j. Resultatene kommer til uttrykk gjennom følgende tabell:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
атторней (<i>attórney</i>)	-	6	4
ба́терфлай (<i>bútterfly</i>)	3	-	1
бобслей (<i>bóbsleigh</i>)	umulig	1	9
бро́двей (<i>Bróadway</i>)	umulig	-	10
ди-дже́й (<i>DJ (dísic jockey)</i>)	umulig	-	10
ди́ск-жоке́й (<i>dísic jockey</i>)	-	-	10
диспле́й (<i>displáy</i>)	umulig	-	10
ковбо́й (<i>cówboy</i>)	umulig	-	10
лонг-пле́й (<i>lóngplay</i>)	umulig	1	9
пле́йбо́й (<i>playboy</i>)	umulig	1	9
регге́й (<i>réggae</i>)	umulig	1	9
рэ́гге́й (<i>réggae</i>)	umulig	4	9
са́бвей (<i>súbway</i>)	umulig	3	7
спидве́й (<i>spéedway</i>)	umulig	2	8
стенд-ба́й (<i>stándby</i>)	umulig	-	10
та́ф-га́й (<i>tóugh guy</i>)	umulig	1	9
тро́ллей (<i>trólley</i>)	umulig	5	5
фри́вей (<i>fréeway</i>)	umulig	2	8
хайве́й (<i>híghway</i>)	umulig	-	10
хай-фа́й (<i>hí-fi/hi-fi</i>)	umulig	-	10
totalt	3	27	170
prosjenter	1,5 %	13,5 %	85 %

To regler side om side

Som nevnt tidligere, finnes det en utbredt tendens til at siste ledd i sammensetninger blir aksentuert. Det vil naturlig nok være lettere å gjenkjenne et ord som en sammensetning, dersom ordet skrives med bindestrek. Som vi ser av tabellen, er vaklingen svært liten i gruppen av ord som skrives med bindestrek, i forhold til hele gruppen av ord som ender på -ÿ. Feltarbeidet omfatter seks ord som slutter på -ÿ og også skrives med bindestrek: *ду-джеÿ* (*DJ (disc jockey)*), *диск-жокеÿ* (*disc jockey*), *лонг-плеÿ* (*longplay*), *стенд-баÿ* (*standby*), *таф-гаÿ* (*tough guy*) og *хаÿ-фаÿ* (*hi-fi/hi-fi*). Med ti informanter og seks ord, har man 60 mulige treff på aksentuering. Av disse 60 falt 58 av aksentueringene på ultimo, noe som langt på vei sammenfaller med Superanskajas regel. 97% av sammensetningene med bindestrek fikk aksentuert ultimo. Prosenten for aksentueringen av ultimo i *alle* sammensetninger utgjør 91%. Dette er enda et bevis på at regelen om trykk på siste sammensetningsledd er en meget sterk regel, men det vitner også om at sammensetningene ikke bare må *være* sammensetninger, men også *gjenkjennes* som sammensetninger. Ser man på prosentverdien for aksentuert ultimo i ordene som ikke er sammensetninger, *атторней*, *дисплеÿ*, *реггей*, *рэггей* og *троллей*, utgjør denne bare 68% i forhold, med 34 treff på aksentuering av ultimo av totalt 50 mulige.

Prosentverdier for aksentuert ultimo i ord på -ÿ mitt feltarbeid:

Sammensetninger med bindestrek:	97%
Sammensetninger uten bindestrek:	87%
Alle sammensetninger:	91%
Enkle ord	68%
Alle ord:	85%

Hva forteller disse resultatene oss? I avsnitt 2.1.4 nevnte jeg muligheten for at *flere regler kan dra i samme retning*, og her tror jeg vi har et tilfelle av akkurat dette. Av tabellen ovenfor ser vi at regel VEH virker sterkere når man slår den sammen med regel A1/A2, eller omvendt.

Unntak

Mitt materiale omfatter ingen ord som ender på -иÿ eller -ÿÿ. Ordet *атторней* ble aksentuert på penult av hele seks informanter. Én mulighet er at långiverspråkets trykk har spilt inn her.

Merkelig er det også at *троллей* ble uttalt med aksentuert penult av fem informanter, tatt i betraktning at man kjenner dette ordet fra *троллéÿбус*. Her ville jeg har forventet aksentuert ultimo fra alle informanter.

Et interessant moment er det engelske ordet *réggae*, som finnes innlånt i flere varianter. SISIV oppgir varianten *рэггей*, med aksentuert penult, mens REDCS oppgir *рэггей*, med samme

trykk.¹ Her ser vi at det oppgitte trykket i ordbøkene ikke stemmer overens med aksentueringen til mine informanter, mens Superanskajas regel later til å stå sterkere. Et aktuelt spørsmål man kan stille seg, er hvorfor flere valgte å aksentuere penult når vokalen i denne stavelsen ble skrevet som ə, enn når den ble skrevet som e. Fire informanter aksentuerte penult når denne ble skrevet med ə, mens bare én informant aksentuerte samme stavelse når den ble skrevet med e. Jeg gjetter på at formen med e virker mindre fremmed, og at det kan ha gitt utslag for hvordan ordet ble aksentuert. En annen mulighet kan være at det generelt faller russere mer naturlig å aksentuere ə i penultposisjon. Dette har jeg dessverre ikke nok data til å forske videre på.

Konklusjon

Konklusjonen om ord som ender på –ǔ må følgelig bli at Superanskajas regel gir en god pekepinn om trykkplasseringen i disse ordene. Samtidig skal man merke seg at denne regelen ikke er nødvendig når man har VEH. Det er nok å beskrive vokalen i ultimoposisjon som et element fra V1; en diftong. Derimot behandles –uǔ som et element fra V2, noe som gir trykk på penult.

Den høyeste prosenten for aksentuert ultimo finner vi hos sammensetninger med bindestrek: 97%. Den laveste prosenten for aksentuert ultimo finner vi hos enkle ord: 68%. Om denne siste gruppen skal det sies at den er liten, og omfatter bare fem ord, eller egentlig bare fire ord, da *пэззеǔ* og *пэззеǔ* er det samme leksemet, skrevet på ulike måter. Totalprosenten for aksentuert ultimo er 85%. Prosenten for aksentuert ultimo i enkle ord kunne godt ha vært høyere, men gruppens størrelse tatt i betraktning, synes jeg ikke tallene er avskrekkende. Kjennskap til långiverspråket kan her ha hatt innvirkning på aksentueringen.

3.2.10: Ord som ender på ‘vokalelement + –к’

Mitt materiale omfatter elleve ord på –к; ni som ender på –ик, og to som ender på –ок. Superanskaja (1968:50) oppgir at av 92 ord på –ик blir 81 aksentuert på penult, ni på ultimo og ett på antepenult. Ett ord vakler mellom ultimo og penult. Om ord på –ок, skriver hun (1968:62):

В заимствованных словах финаль –ок этимологически весьма разнообразна. Ударение обычно на последнем слоге и о при склонении не выпадает, что отличает этот ряд слов, не имеющих уменьшительного значения, от слов русских, где с ударением на конце связывается уменьшительное значение (*сынóк*).

Her er mitt materiale:

¹ SISIV oppgir også varianten *пэззи* som et alternativ.

V1 i ultimoposisjon:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
падоок	4	6
prosenter	40%	60%

Resultatene for ord på *-ок* gir oss ikke noe entydig svar. Til det er materialet alt for lite. Hadde dette ordet vært veletablert i russisk, ville trykket antageligvis hadde ligget på ultimo, som Superanskaja forutsier. *Падоок* kan være et unntak. SISIV aksentuerer penult i *падоок*.

V2 i ultimoposisjon:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
автоматик	-	10	-
батик	umulig	7	3
бейсик	umulig	10	-
деррик	umulig	9	1
лимерик	1	4	5
растамюзик	umulig	10	-
титаник	-	10	-
тоник	umulig	10	-
трафик	umulig	9	1
totalt	1	79	10
prosenter	1%	88%	11%

88% aksentuert ultimo for ord på *-ик* støtter Superanskajas forutsigelse og VEH.

3.2.11: Ord som ender på 'vokalelement + -л(ь)'

V1 i ultimoposisjon:

Ord som ender på *-ал*

Superanskajas materiale (1968:50) inneholder 64 ord som ender på *-ал*. Av disse aksentueres 60 på ultimo. De få unntakene, sier hun, kommer fra tysk.

Følgende ord i mitt materiale ender på *-ал*:

ord	aksentuert stavelse			
	preantepenult	antepenult	penult	ultimo
аврал	umulig	umulig	-	10
блэк-метал	umulig	-	4	6
сериал	umulig	-	-	10
спиричуал	5	2	-	3
стоп-сигнал	umulig	-	-	10
факториал	-	4	-	6
хэви-метал ¹	-	-	7	2
totalt	5	6	11	47
prosender²	7%	8,5%	16%	67%

Vi har gjentatte ganger vært vitne til at ord som er en del av sammensetninger, og fortrinnsvis det siste leddet, får et annet trykk i russisk fordi dette ordet på et tidligere tidspunkt er lånt inn *separat*. Vi skal for eksempel se at *kickboxer* hos flere informanter ble til *кикбоксёр*, og ikke *кикбóксер*, som man skulle forvente seg med utgangspunkt i regelen om at penult blir aksentuert i ord som ender på *-ер*. Dette har sammenheng med det tidligere innlånet av det franske *boxeur*, som blir aksentuert på ultimo. Da man allerede hadde det siste sammensetningsleddet innlånt til russisk, beholdt man aksentueringen i dette. På samme måte skulle man kanskje forvente seg at *блэк-метал* og *хэви-метал* ble uttalt med aksentuert ultimo, i analogi med innlånet *метáлл*, som ifølge Vasmer (1996) har kommet inn i russisk via tysk eller fransk. Vi ser at *метáлл* staves med to *л*-er i motsetning til *блэк-метал* og *хэви-метал*, som bare skrives med én *л*. Men med utgangspunkt i Superanskajas observasjoner om ord som ender på *-ал*, skulle vi likevel forvente aksentuert ultimo i disse ordene. Dersom vi sammenligner resultatene for de to ordene, ser vi at seks informanter har aksentuert ultimo i *блэк-метал*, mens to har aksentuert ultimo i *хэви-метал*. *Хэви-метал* er et eldre lån enn *блэк-метал*. *Хэви-метал* kom i bruk i russisk på syttitallet, mens *блэк-метал* kom i bruk i større grad på nittitallet (Yngvar Steinholt, muntlig kilde).

Derfor er det ikke så rart at ordet *блэк-метал* virket mer fremmed på informantene. Flere av dem aldri tidligere hadde støtt på dette ordet. Kan det tenkes at disse aksentuerte ordet i analogi

¹ Én av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

² På grunn av at ord ble uttalt feil av mine informanter, er den totale prosentverdien bare 98,5%.

med *метáлл*? Som nevnt finnes det en tendens til at ord lånes inn med sitt opprinnelige trykk, for derpå å falle inn i et mønster. Men man kan også tenke seg det motsatte i enkelte tilfeller; at noen ikke har støtt på et ord med dets opprinnelige trykk, og derfor lar det falle rett inn i det russiske mønsteret. Etter hvert, når man gjentatte ganger i media eller i ens omgangskrets får repetert ordet med det opprinnelige trykket, kan man tenke seg at taleren vil foretrekke dette. REDCS oppgir, underlig nok, aksentueringen *хэви-метал*. Jeg har mine sterke tvil til om noen uttaler ordet slik. Gjør noen det, er det muligens et eksempel på hyperkorreksjon, da vi vet at trykket i engelsk er *heavy métal*, og at trykket sjelden går fra høyre til venstre. Enda viktigere er det kanskje at sammensetninger får trykket på andre sammensetningsledd.

Når det gjelder ordene *спиричуал* og *факториал*, ser vi at fem informanter har aksentuert preantepenult i det første ordet, mens tre aksentuerte ultimo. Preantepenult er identisk med aksentuert stavelse i engelsk. I *факториал* har fire informanter aksentuert antepenult, som er den engelske aksentueringen, mens seks har aksentuert ultimo. Disse ordene har øyensynlig ennå ikke tilpasset seg det russiske trykkmønsteret.

Ord som ender på -ол

Det er ingen ord på -ол i mitt materiale. Hos Superanskaja (1968:50) er det 26 av 33 ord på -ол som får aksentuert ultimo, mens syv får aksentuert penult. Tabellen under gir en oversikt over resultatene:

finale	antall ord	aksentuert stavelse		
		antepenult	penult	ultimo
-ол	33	-	7 (21%)	26 (79%)

Det er 79% aksentuert ultimo hos Superanskaja i ord som ender på -ол.

Ord som ender på 'diftong + -а'

Mitt materiale omfatter følgende ord:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
коктейл	1	9
тэкс-эксайл	-	10
totalt	1	19
prosent	5%	95%

I långiverspråket er trykket i disse ordene *cócktail* og *táx-exile*. I enkeltordet *éxile* ligger trykket på penult. SISIV og NSISIV oppgir trykket *кокте́йл*, på ultimo. SISIV oppgir likt trykk på begge stavelsene i *тэкс-эксáйл*, noe som stemmer overens verken med mitt feltarbeid eller regelen om trykk på siste sammensetningsledd i sammensetninger. 95% aksentuert ultimo her taler for VEH.

V2 i ultimoposisjon:

Ord som ender på *-ел/-ель*

Jeg behandler ord som ender på både *-ел* og *-ель* i dette avsnittet, fordi de ser ut til å oppføre seg likt. Superanskaja beskriver ikke disse ordene inngående, men oppgir i sin tabell (1968:50) at av syv ord på *-ел*, får tre aksentuert ultimo og fire aksentuert penult. Det dreier seg altså ikke om et spesielt omfattende materiale. For ord på *-ель*, oppgir hun at av 38 ord får 24 aksentuert penult, 13 aksentuert ultimo, mens det i ett tilfelle er vakling mellom aksentuert antepenult og ultimo. La oss se på mitt materiale:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
барел	umulig	4	6
верджинел	1	3	6
баррель	umulig	2	8
бушель	umulig	5	5
мотель	umulig	-	10
ниппель	umulig	10	-
тоннель	umulig	-	10
топ-модель	-	-	10
чизель	umulig	6	4
эстоппель	-	7	3
totalt	1	37	62
prosjenter	1%	37%	62%

Minst tre av disse ordene har et veletablert trykk i russisk: *Мотéль*, *тоннéль* og *топ-модéль*. Det første, *мотель*, får etter alt å dømme sitt trykk i analogi med det franske *hotel*, som tidligere er lånt inn som *отéль*. Dessuten er ultimo aksentuert også i engelsk. *Тоннéль* kommer ifølge Vasmer (1996) fra engelsk, men har bukket under for fransk påvirkning. Fra fransk kommer varianten *туннéль*. Når det gjelder *топ-модéль*, har det siste sammensetningsleddet vært lenge i russisk som et eget ord. Trykket i dette leddet beholdes

følgelig. *Модель* er, ifølge Vasmer (1996), et innlån fra enten tysk, polsk eller fransk. Den fulle formen *мон-модель*, derimot, er lånt fra engelsk.

Vi sitter ikke på noen entydige resultater med disse ordene, men jeg mistenker flere av tilfellene med aksentuert ultimo for å være under fransk innflytelse, jf. avsnitt 1.11.2. Ser vi bort i fra disse tre ordene, får vi 52,8% aksentuert penult. Likevel må vi konklusjonen bli at det er vakling mellom aksentuert penult og ultimo i ord som ender på *-ел* og *-ель*. Jeg tar derfor utgangspunkt i følgende regel:

-ел/-ель# → 'σ#

Ord som ender på *-ел/-ель* kan få aksentuert ultimo (og dermed overstyre VEH).

Ord som ender på *-ил* og *-иль*

Jeg behandler ord som ender på både *-ил* og *-иль* i dette avsnittet fordi de ser ut til å oppføre seg likt. Superanskaja (1968:229-230) nevner at enkelte ord på *-иль* har mistet sin bløthet, og gått over til å ende på *-ил*. Man skal imidlertid merke seg at hun oppgir ti ord på *-ил*, og at samtlige av disse aksentueres på ultimo, mens det i hennes 16 ord på *-иль* er større spredning i trykkdistribusjonen. Åtte har trykk på ultimo, fem på penult og ett ord har trykk på antepenult. De to siste ordene vakler mellom trykk på ultimo og penult. I mitt materiale finnes bare ett eneste ord; *стенсиль*. Fire informanter aksentuerte penult, mens de resterende seks aksentuerte ultimo. Tabellen under viser dette.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
стенсиль	4	6
prosent	40%	60%

Det er vanskelig å trekke konklusjoner på dette beskjedne grunnlaget, men jeg tror man må ta utgangspunkt i vakling også for disse ordene. En liten trøst er det at disse lånordene fra engelsk ikke utgjør noen stor gruppe i russisk, og det er ikke unaturlig at de små gruppene får mindre klare retningslinjer for aksentuering enn de store gruppene. Av 39 flerstavelsesord på *-иль* hos Zaliznjak (1977), er 16 aksentuert på penult og på 22 ultimo. Dette tilsvarer 72,7% aksentuert penult. Likevel er det rimelig å ta utgangspunkt i følgende regel:

-ил/-иль# → 'σ#

Ord som ender på *-ил/-иль* kan få aksentuert ultimo (og dermed overstyre VEH).

Ord som ender på *-ул*

Hos Superanskaja (1968:50) er det 24 ord som ender på *-ул*. Seks av disse aksentueres på ultimo og 17 på penult. Ett ord vakler mellom å få aksentuert disse stavelserne. Mitt materiale inneholder bare ett slikt ord; *могул*. Tabellen under viser ordet.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
могул	10	-
prosjenter	100%	-

Samtlige informanter aksentuerte penult i dette ordet. Også SISIV oppgir aksentuert penult; *могул*. Resultatene støtter VEH.

3.2.12: Ord som ender på 'vokalelement + *-бл/-бль*'

Zalznjak (1977) oppgir ingen ord som slutter på *-бл*, og seks ord som slutter på *-бль*, deriblant *констебль*. Alle ordene er oppgitt med aksentuert ultimo. Mitt feltarbeid omfatter to ord:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
дедактебл	1	3	6
констебль	umulig	-	10
totalt	1	3	16
prosjenter	5%	15%	80%

SISIV oppgir *дедактебл* med aksentuert penult, som også er aksentueringen i långiverspråket. *Констебль* er et innarbeidet ord i russisk, og her forekommer ikke vakling. Vi kan konkludere med at ord på *-бль* tilsynelatende alltid får aksentuert ultimo, mens ord på *-бл* ikke utgjør en like innarbeidet gruppe i russisk. Likevel har seks av ti informanter aksentuert ultimo i *дедактебл*, muligens i analogi med ord på *-бль*. Jeg har regnet med henholdsvis tre og to stavelser i disse ordene, da dette er antall *aksentuerbare stavelser*. Jeg gjør likevel oppmerksom på at man kan regne med fire stavelser i *дедактебл* (*де-дак-те-бл*), og tre i *констебль* (*кон-сте-бль*). VEH tar ikke høyde for en slik analyse, da denne hypotesen, som nevnt i 3.1.2, omhandler *aksentuerbare stavelser*.

3.2.13: Ord som ender på 'vokalelement + -кл'

Superanskaja har ingen eksempler på ord som slutter på *-кл*, mens det i mitt materiale finnes ett slikt ord; *мюзикл*. Ni informanter aksentuerte penult, mens én aksentuerte ultimo. Tabellen viser dette:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
МЮЗИКЛ	9	1
prosjenter	90%	10%

Zaliznjak (1977) oppgir tre flerstavellesord som ender på *-кл*, hvorav samtlige ender på *-цикл*. Alle har trykk på ultimo. Det later ikke til å finnes noen stor gruppe ord på *-кл*, men likevel later det stort sett til å være enighet i aksentueringen av dette ene ordet. Både SISIV og NSISIV oppgir dette ordet med aksentuert penult. *Sekundærtrykket* i *мюзик-хóлл* står på samme plass som primærtrykket i *мю́зикл*. Dette ordet har to aksentuerbare stavelser, jf. avsnitt 3.1.2.

3.2.14: Ord som ender på 'vokalelement + -м'

V1 i ultimoposisjon:

Ord som ender på *-ам*

Superanskaja (1977:70) presenterer en enkel regel for ord som ender på *-ам*, og skriver: "В современном русском языке слова, оканчивающиеся на *-ам*, имеют ударение на последнем слоге." Tolv av tolv ord får aksentuert ultimo i hennes materiale. La oss se hvordan dette stemmer overens med mine observasjoner, som omfatter disse ordene:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
бантам	1	9
бедлам	2	8
вигвам	-	10
totalt	3	27
prosjenter	10%	90%

Det ser ut som om regelen for aksentuert ultimo fortsatt holder stikk, og det er ingen grunn til å forkaste den.

Ord som ender på -ом

Her oppgir Superanskaja (1968:72) at disse ordene oftest får trykk på ultimo. Hun nevner imidlertid ett aktuelt unntak; *слáлом*, med aksentuert penult. Av 19 ord i hennes materiale har to trykk på penult og 16 trykk på ultimo. Ett ord vakler mellom penult og ultimo. Feltarbeidet mitt omfatter bare ett eneste ord på -ом; *фáтом*. Samtlige informanter aksentuerte ultimo.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
фáтом	-	10
prosjenter	-	100%

Også her støttes VEH av mitt materiale.

Ord som ender på -ем

Ord av denne typen skriver ikke Superanskaja noe særlig om, så vi må støtte oss til tabellen hennes (1968:51). Her får vi vite at av syv ord får ett aksentuert antepenult, to aksentuert penult, mens fire ord får trykket på ultimo. Her er mine resultater:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
мóдем	1	9
тáндем	-	10
тóтем	-	10
totalt	1	29
prosjenter	3,3%	96,7%

Med bare én informant som aksentuerte penult i ett av 30 tilfeller, later det til at det er stor sjanse for aksentuert ultimo i ord som ender på -ем. Disse resultatene støtter ikke VEH. Denne gruppen utgjør med andre ord et unntak. Det er derfor rimelig å formalisere dette på følgende måte:

-ем# → 'σ#

Ord som ender på -ем kan få aksentuert ultimo (og dermed overstyre VEH).

V2 i ultimoposisjon:

Ord som ender på *-юм*

Samtlige informanter aksentuerte penult i ordet *волюм*, og det gjør også SISIV. Tabellen viser resultatene.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
ВОЛЬЮМ	10	-
prosjenter	100 %	-

Resultatene støtter VEH. (V1 omfatter bare diftonger med synkende sonoritet, som avklart i avsnitt 3.1.5.)

3.2.15: Ord som ender på *-изм*

Disse ordene får alltid, uten unntak, aksentuert ultimo. Sju av sju ord hos Superanskaja (1968:51) får aksentuert ultimo. Samtlige ord av denne typen hos Zaliznjak (1977), omkring 600, får også aksentuert ultimo. Jeg valgte derfor å ikke inkludere noen slike ord i feltarbeidet mitt. Eksempel: *Americanism* blir til *американизм*. Denne gruppen utgjør med andre ord et unntak fra VEH.

3.2.16: Ord som ender på 'vokalelement + *-лм*'

V1 i ultimoposisjon:

Ett ord i denne kategorien hos meg; *напалм*. Zaliznjak (1977), SISIV og NSISIV aksentuerer dette ordet på ultimo. Samtlige av informantene mine aksentuerte ultimo i dette ordet. Tabellen viser dette:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
напалм	-	10
prosjenter	-	100 %

Resultatene støtter altså VEH.

3.2.17: Ord som ender på 'vokalelement + -н'

V1 i ultimoposisjon:

Ord som ender på -ан

Som ved ord som ender på *-ам*, er det også her trykk på ultimo som ifølge Superanskaja er hovedregelen. 50 av 57 ord får i hennes materiale aksentuert ultimo, mens de sju siste aksentueres på penult. Mitt materiale inneholder bare to slike ord; *кардиган* og *слоган*. Samtlige informanter aksentuerte ultimo i *кардиган*, og SISIV og NSISIV aksentuerer også denne stavelsen. Når det gjelder *слоган*, er ikke resultatene like entydige. Her aksentuerte åtte stykker penult, og bare to aksentuerte ultimo. Kan det være at dette ordet ikke har rukket å tilpasse seg det russiske mønsteret? Tabellen under viser resultatene:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
кардиган	-	10
слоган	8	2
totalt	8	12
prosjenter	40%	60%

Ord som ender på -он

Ved behandlingen av ord som ender på *-он*, tar jeg utgangspunkt i Superanskajas observasjoner. Så vil jeg se hvordan disse stemmer overens med Zaliznjaks baklengsordbok (1977) og mitt eget feltarbeid. Superanskaja skriver:

Займствованные слова, оканчивающиеся на *-он*, имеют как правило ударение на последнем слоге [...]. Лишь в нескольких словах ударение на предпоследнем слоге [...]. В ряде слов ударение колеблется между последним и предпоследним слогами. (1968:79)

I sin aksentueringstabell (1968:51) oppgir hun at hennes materiale omfatter 58 ord som slutter på *-он*. Videre oppgir hun at ultimo er aksentuert i 45 av disse, mens penult er aksentuert i syv av ordene, og antepenult bare i ett tilfelle er aksentuert. Tabellen forteller oss at vakling mellom aksentuert ultimo og aksentuert penult forekommer i fire tilfeller, og vakling mellom aksentuert penult og aksentuert antepenult forekommer i ett enkelt tilfelle. Etter å ha studert Superanskajas materiale, kom jeg fram til de oppgitte opplysningene ikke var korrekte. For det første fant jeg hele 159 ord som slutter på *-он*, og ikke bare 58, som hun oppgir. Min gjetning er at hun har talt 158 ord (altså ett ord for lite), og i tillegg rotet bort det første ett-tallet fra opp tellingen.

Dessuten fant jeg to ord med aksentuert antepenult, og ikke bare ett, som Superanskaja oppgir. Basert på mine funn i Superanskajas materiale presenterer jeg følgende tabell:¹

antall	aksentuert stavelse			vakling mellom	
	antepenult	penult	ultimo	antep./pen.	penult./ult.
159	2	7	145	1	4
prosjenter	1,2%	4,4%	91,2%	0,6%	2,5%

Tar man utgangspunkt i Superanskajas uriktige tall, finner man at ultimo blir aksentuert i 77,6% av tilfellene i hennes materiale, mens det korrekte er 91,2%. Det er med andre ord større sannsynlighet for at lånord som ender på *-OH* får trykk på ultimo, enn det skulle forvente seg ut i fra de opplysningene Superanskaja presenterer. Reinton (1975:37) baserer seg på disse uriktige tallene. Jeg vil understreke at disse tallene ikke gjelder utelukkende *engelske lånord*, men alle lånord i russisk registrert av Superanskaja.

I Zaliznjaks baklengsordbok (1977) talte jeg 580 flerstavelsesord som ender på *-OH*. Av disse var det bare 33 som ikke var oppgitt med aksentuert ultimo. Det vil si at hele 94,3% av ordene hadde aksentuert ultimo, en prosent som ligger meget nær den vi fant hos Superanskaja.

Mitt eget feltarbeid omfatter 15 ord som ender på *-OH*. Disse presenteres i følgende tabell:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
агликон (áglycone)	-	-	10
бостон (Bóston)	umulig	6	4
бэкгеммон (backgámmon)	-	2	8
галлон (gállon)	umulig	1	9
дакрон (Dácron)	umulig	4	6
джонсон (jóhnsón)	umulig	-	10
найлон (nýlon)	umulig	2	8
нейлон (nýlon)	umulig	2	8
персептрон (pérceptron)	-	1	9

¹ For dem som måtte ønske selv å etterprøve disse opplysningene, vil jeg opplyse om at Superanskajas ordliste, som omfatter over 5000 ord, alene ikke er nok til å gjennomføre en slik kontroll. Enkelte av tilfellene med vakling i aksentuering er å finne i denne listen, men flere av tilfellene har ikke kommet med. For disse tilfellene, se Superanskaja (1968: 79-80).

сильфон (sýlphon)	umulig	1	9
смит-вессон (Smíth-Wésson)	-	9	1
тефлон (Téflon) ¹	umulig	1	8
трэд-юнион (tráde union)	2	1	
унион (úniон) ²	umulig	1	9
чарлстон (Chárleston)	umulig	1	9
totalt	2	32	115
proserter	1,3 %	21,5 %	77,2 %

Også her ser vi at det store flertall av ordene på *-он* får aksentuert ultimo. Vi har nå et bredt spekter med data som understreker Superanskajas observasjoner. La oss nå se på de tilfellene der annen aksentuering, eller vakling mellom forskjellige aksentueringer forekommer.

Långiverspråkets aksentuering

For det første er det jo ikke unaturlig at ord i utgangspunktet lånes inn med långiverspråkets opprinnelige trykk. Men dette trykket vil i mange tilfeller ha problemer med å holde stand mot allerede innarbeidede mønstre. Som nevnt i 1.11.1, skriver Reinton (1975:36):

Et ord blir ofte først lånt inn med sin opprinnelige betoning, men forandrer betoning under påvirkning fra andre beslektede ord på russisk. Et godt eksempel på dette er *нейлón*, som ble lånt inn på slutten av 1940-årene i formen *на́йлон*, der betoningen stemmer med den engelske: *nýlon*. Men etter hvert begynte altså formen *нейлón* (med endebetoning) å overta, og den er nå blitt enerådende.

Ifølge Reinton ble også det nåværende ordet *бадминтón* (*bádminton*) lånt inn med originalt trykk til å begynne med, men også her falt trykket på siste stavelse etter en tid; *ба́дминтон* ble til *бадминтón*. Som vi ser i mitt materiale over ord som ender på *-он*, har både *нейлон* og *на́йлон* i åtte av ti tilfeller fått aksentuert ultimo. Dette gir en pekepinn om hvor sterk denne tendensen er. Her kan det også nevnes at det var de samme to informantene som aksentuerte penult i begge tilfellene, og at disse behersker engelsk. Dette vitner om at enkelte russere av og til velger å benytte långiverspråkets trykk.

¹ Her har bare ni informanter blitt registrert, da den siste leste ordet feil.

² Samtlige av mine informanter uttalte dette ordet med to stavelser på russisk, og ikke med tre.

Russisktalende i diaspora

Russere i utlendighet, i vårt tilfelle de som oppholder seg i engelsktalende land, vil få en langt mer massiv påvirkning hva språk angår. En ting er at bruken av lånord i det daglige språk vil overskride bruken av slike ord i hjemlandet. En annen ting er at sannsynligheten for at det originale trykket bevarer blir langt større. Grunnen er selvfølgelig at man har mulighet til jevnlig å høre hvordan de med engelsk som morsmål uttaler ordene, for selv å etterstrebe en uttale som ligger nærmest mulig denne. Andrews (1999:118) påpeker at russere som har bodd en periode i USA, foretrekker å aksentuere ordet *Boston* med trykk som på engelsk, *Бóстон*, i motsetning til russere flest, som tenderer til å foretrekke den russifiserte utgaven *Бостón*. Mine informanter vakler, noe som antageligvis skyldes deres kjennskap til långiverspråket.

Konklusjon om ord som ender på -OH

Jeg har behandlet tre ulike kilder for å kunne si noe om trykkplasseringen i ord som ender på -OH: Superanskaja (1968), Zaliznjak (1977) og mitt feltarbeid. I alle kildene er det en klar tendens til aksentuert ultimo. Lavest prosentverdi for aksentuert ultimo finner vi i mitt eget materiale; 78%. I Zaliznjaks materiale finner vi 94,3% aksentuert ultimo, og hos Superanskaja 91,2%. Dette kan tyde på at informantene mine har kjennskap til engelsk, og derfor, bevisst eller ubevisst, benytter seg av långiverspråkets aksentuering. Men det vanskelig å si noe om dette med hundre prosent sikkerhet. Konklusjonen må i alle tilfelle bli at de aktuelle ordene tenderer til å få trykk på siste stavelse, og at de tilfellene som faller utenfor denne regelen, må behandles som unntak.

Ord som ender på 'diftong + -H'

Mitt materiale inneholder tre ord, som vist i tabellen under.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
дивайн	-	10
дизайн	-	10
комбайн	1	9
totalt	1	29
prosjenter	3,3 %	96,7 %

96,7% aksentuert ultimo støtter VEH. Bare én informant aksentuerte i ett tilfelle en annen stavelse enn ultimo.

V2 i ultimoposisjon:

Ord som ender på -ен

Superanskaja (1968:78) skriver at ord på *-ен* får trykk på penult eller ultimo, og at de som får trykk på penult fortrinnsvis er av germansk opprinnelse. Mitt feltarbeid omfatter følgende ord på *-ен*:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
сейшен	10	-
чилдрен	10	-
экшен	10	-
totalt	30	-
prosjenter	100%	-

Som vi ser, er 100% av aksentueringene som forutsagt av VEH.

Ord som ender på -ин

Her finner Superanskaja (1968:51) at av 60 ord på *-ин* er 59 aksentuert på ultimo, mens det siste ordet får trykk på penult. Mitt materiale omfatter fem slike ord:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
гоблин	10	-
кельвин	10	-
логин	9	1
сельсин	9	1
франклин	10	-
totalt	48	2
prosjenter	96%	4%

Vi ser at mine resultater forteller det stikk motsatte av Superanskajas observasjoner. Hun forutsier ultimo, mens vi i mitt materiale finner 96% aksentuert ultimo. Man skulle ifølge henne forvente seg aksentuert ultimo, men i hele 48 av 50 tilfeller, er den aksentuerte stavelsen *penult*. VEH støttes av hele 96% av aksentueringene.

3.2.18: Ord som ender på 'vokalelement + -иш'

Mitt materiale inkluderer disse ordene:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
бэквардейш ¹	-	9
промоушн	-	10
сейлз-промоушн	-	10
totalt	-	29
prosjenter	-	100 %

Сейлз-промоушн uttales med trykk på første sammensetningsledd i engelsk; *sáles promotion*. Har vi i minne regelen om at trykket i sammensetninger faller på siste ledd i russisk, vet vi at vi kun skal konsentrere oss om ordets siste ledd. I engelsk heter det jo *promótion*. For å vise dette, har jeg inkludert både *промоушн* og *сейлз-промоушн*. Begge disse ble aksentuert på ultimo av samtlige informanter.

Resultatene over underbygger VEH med 100% aksentuert ultimo.

3.2.19: Ord som ender på 'vokalelement + -ри'

V1 i ultimoposisjon:

Superanskaja har ingen kategori for ord som ender på *-ри*, og mitt feltarbeid omfatter bare ett slikt ord; *вестерн*. Ordet ble i ti av ti tilfeller aksentuert på penult. Tabellen under viser resultatet.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
вестерн	10	-
totalt	10	-
prosjenter	100 %	-

Resultatet støtter VEH.

¹ Én av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

3.2.20: Ord som ender på 'vokalelement + -n'

V1 i ultimoposisjon:

Mitt materiale omfatter ett ord i denne kategorien, som ender på *-an*. Syv av syv ord hos Superanskaja (1968:51) får aksentuert ultimo. Tendensen er den samme i mitt ord:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
гандикап	2	-	
prosjenter	20%	-	80%

Det er 80% aksentuert ultimo i dette ordet. Resultatet støtter VEH, selv om långiverspråkets trykk nok kan ha påvirket mine resultater noe.

3.2.21: Ord som ender på 'vokalelement + -p'

V1 i ultimoposisjon:

Ord som ender på *-ap*

Her kan Superanskaja (1968:81) fortelle oss at: "Слова на *-ap*, несмотря на этимологическую пестроту, имеют в русском языке как правило ударение на последнем слоге." Videre forteller hun oss at bare noen få tostavellesord får aksentuert penult istedenfor ultimo, deriblant *доллар*. Mitt materiale omfatter disse ordene på *-ap*:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
доллар	10	
пульсар	-	10
радар	-	10
сонар	1	9
totalt	11	29
prosjenter	27,5%	72,5%

Vi ser at ordene følger det beskrevne mønsteret, med unntak av det nevnte unntaket; *доллар*. Ser vi bort i fra dette ordet, blir prosenten for aksentuert ultimo hele 96,7%.

Ord som ender på *-op* (og en introduksjon til ord som ender på *-ep*)

Jeg skal i dette kapitlet se på hva Superanskaja skriver om *-ep* og *-op*, og så skal kommentere mitt eget materiale. Superanskaja (1968:122-123) velger å behandle ord som slutter på *-ep* og *-op* i samme kapittel, og gir noen enkle hovedregler for trykkplasseringen i disse:

- a) Trykket faller vanligvis på ultimo eller penult. Bare i enkelte ord som er dårlig assimilert, forekommer det at trykket faller på antepenult.
- b) Trykket faller vanligvis på penult i ord av germansk opprinnelse.
- c) Trykket faller vanligvis på ultimo i ord av romansk opprinnelse.

Disse reglene ser ut til å være dekkende for langt de fleste tilfellene. Jeg begrenser meg til å snakke om regelen om at trykket i ord på *-ep/-op* av germansk opprinnelse vanligvis faller på penult. Det er jo i all hovedsak denne regelen som er interessant for oss, ettersom jeg konsentrerer meg om ord fra engelsk. Dersom det er slik at germanske lånord som ender på *-ep/-op* får trykk på penult, kan vi formulere følgende regel:

R1) *-ep/-op#* → 'σσ#

Ord som ender på -ep/-op, får aksentuert penult.

Det er lett å finne eksempler som kan være med å underbygge en slik hypotese: *Мéйкер* (*maker*), *óўстeр* (*oyster*), *тýтóр* (*tutor*), *тpáктор* (*trústor*) og så videre. Superanskajas forutsigelse er imidlertid ikke fullkommen. Grunnen til dette er at man må begrense seg til å snakke om *suffiksene -ep/-op*.

Man må begrense seg til å snakke om *suffiksene -ep/-op*:

Vi husker fra kapitlet om ord som ender på *-унг*, at jeg måtte moderere Superanskajas regel om aksentuert penult til å gjelde *suffikset -унг*, og ikke alle ord på *-унг*. Utgangspunktet for en slik moderasjon er, som jeg viste i kapitlet om sammensetninger med monosyllabisk sammensetningsledd, at regel A1/A2 kan overstyre regelen om aksentuert penult i ord på *-унг*. Jeg viste at *бpeйн-рунг* ble aksentuert på ultimo av ni av ti informanter. *Софтвеp* (*sóftware*), ble aksentuert på ultimo av åtte av ti informanter, og *хардкop* (*hárdcore*) ble aksentuert på ultimo av samtlige ti informanter. Felles for ord som ender på *-ep* og *-op*, er jo at man skulle forvente seg aksentuert *penult*, og ikke *ultimo*, med utgangspunkt i Superanskajas observasjoner. Man kan imidlertid forklare disse unntakene ved å la R1 gjelde for *suffiksene -ep/-op*. Da faller ikke *хардкop* og inn *софтвеp* under regelen, ettersom *-op* og *-ep* her ikke

utgjør noe suffiks. En klassifisering av disse suffiksene er på sin plass, og Švedova beskriver dem på følgende måte:

-ep [...]; слова этих типов имеют значение 'лицо-производитель действия' [...] (1980:156).

Существительные с суф. *-op* [...] называют лицо, реже – орудие, характеризующееся отношением к предмету, явлению, названному мотивирующим словом (1980:190).

Quirk et al. (1985:1549-1550) gir følgende definisjoner på suffiksenes betydning *i engelsk*:

-ER, 'having as dominant characteristic', 'denizen of', as in *teenager, north-wester* (of wind), *three-wheeler, villager, Londoner* [...]. In *cooker, roaster, boiler* [...] the base seems to be a verb [...].

-ER, -OR, form agential nouns [...] as in *singer* ['one who sings (especially professionally)'], *writer, driver, employer* [...]. Agentials may also be nonpersonal: *silencer, computer, thriller*. With neo-classical bases, the suffix is often spelled *-or* (*accelerator, incubator, supervisor, survivor, actor*); so too in cases where there is no free base (*author, doctor, etc.*).

Det er altså suffikser med betydningene beskrevet overfor, vi har å gjøre med. En omskriving av R1, slik at vi lar regelen gjelde suffikser, ser ut til å gi en mer nøyaktig regel:

R1') *suffiks -ep/-op#* → 'σσ#

Ord som ender på suffikset -ep/-op, får aksentuert penult.

Vokalreduksjon og underliggende representasjoner

Ord som ender på trykksvak *-ep* kunne ha vært problematiske for testingen av VEH. I disse ordene kan man på grunn av vokalreduksjon nemlig ikke vite om man har med underliggende /e/ eller /o/ å gjøre. Ifølge Švedova (1980:27) blir /o/ og /e/ uttalt likt i trykksvak posisjon bak hard konsonant, og svært mange av ordene i mitt materiale ble av mine informanter uttalt med hard konsonant foran /e/. I trykksterk posisjon kan man finne både *-ep* (som i *револьвѐр*) og *-op* (som i *коммодóр*).¹ Men ettersom man i trykksvak posisjon ikke vet sikkert hvilken vokal man har med å gjøre, kunne det ha oppstått problemer med å teste ut VEH.

Likevel utgjør ikke dette noe stort problem, ettersom ord som ender på suffikset *-op* tenderer til å få aksentuert penult uansett, jf. R1'. Dette ser nemlig ut til å være en regel som ofte overstyrer VEH, som jo forutsier aksentuert ultimo i ord som har /o/ i ultimoposisjon. På grunnlag av disse observasjonene tar jeg utgangspunkt i skrivemåten når jeg klassifiserer ordene. Det er nemlig sannsynlig at informantene tok utgangspunkt i skrivemåten når de aksentuerte ordene i

¹ Ordet *револьвѐр*, med aksentuert ultimo, kommer ifølge Vasmer (1996) fra fransk.

feltarbeidet mitt, noe som igjen medfører større sannsynlighet for aksentuert ultimo i ord som ender på suffikset *-op*, enn for ord som ender på suffikset *-ep*. VEH predikerer jo aksentuert ultimo for ord som ender på *-op*, og aksentuert penult for alle (usammensatte) ord som ender på *-ep*, mens R1' predikerer aksentuert penult for begge suffiksene *-ep* og *-op*.

I ord av typen *бóксер/боксёр* får man aksentuert ultimo i varianten *боксёр*. Dette har sammenheng med at denne varianten er innlånt med trykk på siste stavelse og beholder dette trykket. Her vet vi at vokalen i ultimoposisjon er /o/, en vokal fra V1.

Følgende tabell gir en oversikt over ord som ender på suffikset *-op* i mitt materiale:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
варистор	1	2	7
дистрибьютор	umulig	10	-
инвестор	umulig	10	-
комендор	-	4	6
курсор	-	-	10
нетскейп комьюникэйтор	umulig	10	-
прожектор	umulig	10	-
реверсор	1	2	7
резистор	umulig	10	-
солиситор	4	5	1
статор	umulig	7	3
стрессор	umulig	10	-
стресс-фактор	-	10	-
супервайзор	-	10	-
термистор	1	7	2
тьютор	umulig	9	1
экскаватор	-	10	-
totalt 17 ord	7	126	37
prosent	4%¹	74%	22%

¹ Denne prosentverdien tar ikke i betraktning at ikke alle ord kan få aksentuert antepenult. Prosentverdien for antepenult i ord som kan få aksentuert denne stavelsen (altså har mer enn tre stavelser), er 7,77%.

Ved ordet *солиситор* (*solicitor*) aksentuerte fire informanter antepenult, fem aksentuerte penult og den siste aksentuerte ultimo. Det høye antall aksentueringer på antepenult kan tyde på at ordet er dårlig assimilert. Ellers ser vi av tabellen at penult er aksentuert i 74% av tilfellene, mens ultimo er aksentuert i 22% av tilfellene. Jeg gjør oppmerksom på at denne prosenten ikke gjelder alle ord på *-op*, bare de som ender på suffikset *-op*. Vaklingen er ikke like markant som hos ord på *-мен*. Der ble penult aksentuert i 42,3% av tilfellene, mens prosenten for aksentuert ultimo var 56,2%. Jeg har gjort det klart at VEH forutsier aksentuert ultimo der ultimo inneholder et element fra V1, og aksentuert penult der ultimo inneholder en vokal fra V2.

Jeg skal nå kommentere noen tvilstilfeller. Med unntak av *фольклор*, som er jeg sikker på at ikke ender på et suffiks *-op*, er jeg usikker på om ordene i følgende tabell kan sies å ende på suffikser. Hovedtendensen for disse ordene er blant mine informanter i alle tilfelle aksentuert ultimo.

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
<i>коммодор</i> (<i>cómmodore</i>)	-	2	
<i>лабрадор</i> (<i>lábrador</i>)	-	-	
<i>стивидор</i> (<i>stévedore</i>)	1	1	
<i>фольклор</i> (<i>fólklore</i>)	-	-	
totalt 4 ord	1	3	35
prosjenter :	2,6 %	7,7 %	89,7 %

Ingen av disse ordene kan betraktes som sammensetninger, og kan derfor ikke forklares av A1/A2. Det må derfor være en annen grunn til at de blir aksentuert på ultimo. VEH gir en mulig forklaring på denne tendensen. Det er interessant at det er en høyere prosent for aksentuert ultimo der det er usikkert om man har å gjøre med suffikset *-op* eller ikke.

Diftong i ultimoposisjon

Ett slikt ord i mitt materiale; *эсквайр*. Ti av ti informanter aksentuerte ultimo for dette ordet. I långiverspråket ligger trykket primært på penult; *ésquire*, men forekommer også på ultimo; *esquíre*. Tabellen viser resultatene:

¹ Én av informantene leste ordet feil, og trykket ble utelatt.

	aksentuert stavelse	
ord	penult	ultimo
эсквайр	-	10
proseniter	-	100%

Resultatene støtter i alle tilfelle VEH.

V2 i ultimoposisjon:

Ord som ender på suffikset *-ep*

Mitt materiale omfatter følgende ord på suffikset *-ep*:

	aksentuert stavelse			
ord	preantepenult	antepenult	penult	ultimo
айлайнер	umulig	-	10	-
асемблер	umulig	-	7	3
аутригер	umulig	-	9	1
барристер	umulig	3	6	1
биддер	umulig	umulig	10	-
блистер	umulig	umulig	10	-
бройлер	umulig	umulig	10	-
бульдозер	umulig	-	10	-
бультерьер	umulig	-	-	10
бутлегер	umulig	1	8	1
вебмастер	umulig	-	10	-
вебсервер	umulig	-	10	-
видеоплейер	-	-	10	-
виндоуз командер	-	1	9	-
винчестер	umulig	1	9	-
грейдер	umulig	umulig	10	-
гриль-мастер	umulig	-	10	-
декхолдер	umulig	-	10	-
джемпер	umulig	umulig	10	-
джокер	umulig	umulig	10	-
дизайнер	umulig	-	10	-

диспетчер	umulig	-	10	-
докер	umulig	umulig	10	-
имиджмейкер	-	-	10	-
интернет- эксплорер	-	-	10	-
картер	umulig	umulig	10	-
кикбоксер	umulig	1	4	5
коммонер	umulig	-	6	4
кондиционер	-	-	-	10
крешер	umulig	umulig	10	-
лойер	umulig	umulig	10	-
мазер	umulig	umulig	10	-
макрэкер	umulig	-	10	-
маркет-мейкер	-	-	10	-
мерчандайзер	-	-	10	-
мувимейкер	1	-	9	-
ньос-мейкер	umulig	-	10	-
ойстер	umulig	umulig	10	-
олдтаймер	umulig	-	10	-
офис-менеджер	-	10	-	-
плеймейкер	umulig	1	9	-
прайс-тейкер	umulig	-	10	-
серфер	umulig	umulig	10	-
скайтерьер	umulig	-	1	9
тайм-чартер	umulig	-	10	-
татумэйкер	-	1	9	-
тауер	umulig	umulig	10	-
тельфер	umulig	umulig	9	1
тендер	umulig	umulig	10	-
тойтерьер	umulig	-	-	10
фазер	umulig	umulig	10	-
фломастер	umulig	-	10	-
хай роллер	umulig	-	10	-
хичхайкер	umulig	1	9	-
хэдлайнер	umulig	-	10	-

хэндлер	umulig	umulig	10	-
чизбургер	umulig	10	-	-
шреддер	umulig	umulig	10	-
эквалайзер	-	-	10	-
экспандер	umulig	-	9	1
электрошокер	-	-	10	-
totalt 61 ord	1	30	523	56
prosent	0,2%	4,9%	85,7%	9,2%

Vi ser av tabellen at penult er aksentuert i 85,7% av tilfellene, mens ultimo er aksentuert i 9,2% av tilfellene. Jeg skal nå vise at alle de tilsynelatende truende ordene, altså de som ikke får aksentuert penult, ikke utgjør noen trussel for VEH. Jeg vil argumentere for at vi må regne med en faktisk prosent for penult som er høyere enn det som kommer fram av tabellen.

Unntak/vakling

Her er en liste over de viktigste tilfellene av unntak/vakling:

ord	aksentuert stavelse			
	preantepenult	antepenult	penult	ultimo
барристер	umulig	3	6	1
бультерьер	umulig	-	-	10
кикбоксер	umulig	1	4	5
коммонер	umulig	-	6	4
кондиционер	-	-	-	10
офис-менеджер	-	10	-	-
скайтерьер	umulig	-	1	9
тойтерьер	umulig	-	-	10

1: Fransk eller engelsk?

Jeg nevnte fransk påvirkning i avsnitt 1.11.2. Ordene *бультерьер*, *скайтерьер* og *тойтерьер* har fått aksentuert ultimo i 29 av 30 tilfeller. Ordet *терьер* finnes både på fransk og engelsk i formen *terrier*. Det hersker liten tvil om at ordet er innlånt fra fransk, men har sitt utspring i engelsk. Ordet finnes også i russisk, med aksentuert ultimo. Vi skal imidlertid merke oss at ord der sisteleddet allerede er lånt inn separat, beholder sisteleddets trykk, uten å følge de vanlige reglene. *Булл terrier* er lånt inn med trykket *бультерьер*, *тoу terrier* med trykket

мойтерьер og *sky terrier* med trykket *скайтерьер*. Vi ser altså at det trykket som allerede finnes innlånt fra fransk, er dominerende. Det er altså ikke vesentlig hvor ordet kommer fra når det allerede finnes et etablert trykk. Det franske trykket var der først, og det engelske vinner dermed vanskelig innpass. I mitt feltarbeid ble alle ovennevnte ord uttalt med aksentuert ultimo av samtlige informanter. Bare én informant aksentuerte penult i ett av ordene; *скайтерьер*. Ellers kan det nevnes at disse ordene, som jo egentlig er det samme ordet tre ganger, utgjør over halvparten av det totale antall treff på ultimo.

Superanskaja (1968:125) peker på at enkelte ord kan følge trykkmønstre som gjør det vanskelig ved første øyekast å skulle avgjøre ordets opphav. Dette er tilfelle ved ord som *триер* og *шлицер*. Disse følger nemlig samme trykkmønster som engelske ord, og kan se ut som slike. Men i virkeligheten stammer disse fra de franske ordene *trieur* og *glisseur*. Egentlig burde disse ordene vært skrevet *триёр* og *шлицёр*, men det kan late til at ordenes kilde har gått i glemmeboka. Både NSISIV og SISIV oppgir formene *триер* og *шлицер* som eneste varianter. Ord som *пенормер* og *боксер* kan også virke forvirrende. Både NSISIV og SISIV oppgir at *пенормер* er innlånt fra det engelske *reporter*. NSISIV oppgir at *боксер* er innlånt fra det engelske *boxer*, mens SISIV og Vasmer (1996) oppgir at ordet har sitt opphav i engelsk, men at innlånet har skjedd fra det franske *boxeur*. Et interessant tilfelle utgjøres av ordet *кикбоксер*, fra det engelske *kickboxer*. Dette ordet er, i dets fulle form, innlånt fra engelsk, selv om sisteleddet som sagt er et separat lån fra fransk. Og svaret på ordenes uregelrette trykk, ligger sannsynligvis ikke så meget i ordenes opprinnesspråk, som i formidlerspråket.

Når det gjelder *пенормер*, oppgir Vasmer både *пенóрма* og *пенормёр* som mulige varianter, innlånt fra henholdsvis engelsk og fransk. Han oppgir også variantene *револвьер* og *рево́лвьер*. Varianten med aksentuert ultimo stammer fra fransk, mens varianten med aksentuert penult er lånt inn enten fra engelsk eller tysk, ifølge Vasmer (1996). I dagens russisk er variantene med aksentuert ultimo, *пенормёр* og *револвьер*, de eneste normene, ifølge Ožegov og Švedova (1999).

2: Dårlig assimilerte ord kan få aksentuert antepenult

Som sagt påpeker Superanskaja at enkelte dårlig assimilerte lånord kan få aksentuert antepenult, i stedet for aksentuert penult. *Менеджер* (*manager*) er et eksempel på et slikt tilfelle. I mitt materiale var ordet *офис-менеджер* (*office manager*) inkludert, og dette ordet ble av samtlige informanter uttalt med trykk på antepenult. Ordet *бarrистер* (*barrister*) ble uttalt med vakkende trykk. Tre informanter aksentuerte antepenult, seks aksentuerte penult og én informant aksentuerte ultimo.

Ordet *гáмбургер* (*hámburger*) er et såpass vanlig ord at det ble utelatt i min undersøkelse. Russerne har jo i lengre tid måttet forholde seg til den tyske byen Hamburg, som på russisk heter Гáмбург. Når det engelske *hámburger* ble lånt inn, er det nærliggende å tro at ordet kan ha beholdt sitt trykk i analogi med trykkplasseringen i navnet på den tyske byen. Men, kanskje uttales ordet med trykk på penult i russisk om hundre år? Ordet *чúзбургер* (*chéeseburger*) ble av alle mine ti informanter uttalt med trykket på antepenult. Kanskje har ordet kanskje fått sitt trykk i analogi med *гáмбургер*?

3: -онер: et eget suffiks

Ordet *кóндиционер* ble av samtlige informanter uttalt med aksentuert ultimo. Både SISIV, NSISIV og Berkov (1994) oppgir dette trykket. Švedova (1980:191) oppgir *-онер* som et eget suffiks. 31 ord hos Zaliznjak (1977) ender på *-онер*, og bare ett av disse har *ikke* aksentuert ultimo; *кóронер*. Når vi har denne kunnskapen, kan vi formulere regelen:

R3) *suffiks онер#→'σ#*

Ord som ender på suffikset -онер, får aksentuert ultimo.

R3 er mer spesifikk enn R1', og vinner derfor over denne regelen. R1' er med andre ord en lokal default. Jeg gjengir for ordens skyld R1' her:

R1') *suffiks -ер/-ор#→'σσ#*

Ord som ender på suffikset -ер/-ор, får aksentuert penult.

Feltarbeidet omfatter også ordet *кóммонер*, som ble aksentuert på penult av seks informanter, og på ultimo av fire. Her later det til at to regler, R1' og R3, har kommet i konflikt, uten at det finnes noen klar vinner. Antageligvis er det mindre tvil om aksentueringen i *кóндиционер*, fordi dette ordet ender på *-ционер*, som kan betegnes som et enda mer spesifikt suffiks enn *-онер*. Hos Zaliznjak (1977) er det 15 ord på *-ционер*, og alle har aksentuert ultimo. Ettersom R3 later til å være ganske konstant, formulerer jeg ikke noen ny regel for dette suffikset. Både SISIV og NSISIV oppgir aksentuert *antepenult* i *кóммонер*.

Konklusjon om ord på suffikset -ер

Man bør se bort fra ordene som ender på sisteleddet *мерьёр*, ettersom dette leddet er et lånt fra fransk. Ettersom *-онер* kan sies å være et eget suffiks med en egen aksentuering (ultimo), er dette et unntak fra default-aksentueringen (penult). Til sist må det påpekes at når vi får vekslingen *e/ë*, så omfattes *e* (*/e/*) av V2, mens *ë* (*/o/*) omfattes av V1. VEH forutsier aksentuert penult for V2, men aksentuert ultimo for V1. Derfor må vi også utelate *кúк-боксер*, ettersom

den siste vokalen realiseres som to forskjellige fonemer hos mine informanter; /e/ og /o/, og disse tilhører henholdsvis V2 og V1. Når det gjelder ordene med et høyt antall aksentueringer på antepenult, finnes det ikke annet svar enn at ordene ennå ikke har fått tilpasset seg. Dersom vi beholder ordene som ikke har fått tilpasset seg, men utelater de kategoriserbare unntakene i dette avsnittet, ender vi opp med følgende procenter: Hele 95,5% aksentuert penult, og bare 1,3% aksentuert ultimo. Til sammenligning hadde ordene som endte på suffikset *-op*, bare 74% aksentuert penult. Dette tyder på at det er to regler som drar i hver sin retning, R1', som predikerer aksentuert penult og VEH, som predikerer aksentuert ultimo.

Ord på *-op/-ep*: En snartur innom A1/A2

Som vi husker, er det jf. A1/A2 en sterk tendens til at sammensatte lånord får trykk på siste sammensetningsledd, noe som også gjelder for ord som ender på *-op/-ep*, men ikke *suffiksene -op/-ep*. Her kommer noen eksempler på slike ord som ikke ender på suffikser. Disse ble presentert også i kapitlet om sammensetninger:¹

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
<i>дрэгстор</i> (<i>drúgstore</i>)	3	7
<i>мохер</i> (<i>móhair</i>)	2	8
<i>оффшор-уор</i> (<i>óffshore</i>)	-	10
<i>софтмвер</i> (<i>sóftware</i>)	2	8
<i>хардкор</i> (<i>hárdcore</i>)	-	10
<i>таймсквер</i> (<i>Time Squáre</i>)	-	10

Ordet *дрэгстор*, fra det engelske ordet *drúgstore*, ble i mitt feltarbeid i syv av ti tilfeller uttalt med trykk på ultimo, og ikke på penult, som man skulle tro ut i fra Superanskajas observasjoner. REDCS angir kun aksentueringen *дрэгстор*, med samme trykkplassering som i avsenderspråket.²

Ordet *мохер*, fra det engelske *móhair*, er i mitt materiale uttalt med trykk ultimo i åtte av ti tilfeller. Her skulle man ha forventet seg at trykket ville falle på penult. Både SISIV og NSISIV oppgir *мохер* som eneste mulige variant. Det samme gjør Berkov (1994).

Ordet *оффшор-уор*, fra det engelske *óffshore*, ble av samtlige ti informanter uttalt med trykk på

¹ Jeg oppgir her ingen totalsum eller procenter, da denne tabellen ikke presenterer komplette resultater av feltarbeidet innenfor denne gruppen.

² REDCS oppgir også varianten *дрэгсмэр*, men trykkplasseringen er den samme i begge variantene.

ultimo. SISIV oppgir ordet med trykk på ultimo.¹ NSISIV oppgir ikke noe trykk for dette ordet. NRL oppgir også ordet med aksentuert ultimo, men staver ordet med bare én *φ*; *οφισιόρ*.

Ordet *σοφτμερ*, fra det engelske ordet *software*, ble av mine informanter i åtte av ti tilfeller uttalt med trykk på ultimo. Også her skulle man ifølge Superanskajas regler forvente seg trykk på penult. SISIV oppgir aksentueringen *σοφτμέρ*, altså aksentuert ultimo, mens aksentuert penult, *σόφτμερ*, oppgis i NSISIV. Ingen av ordbøkene oppgir at et alternativt trykk er mulig.

Ordet *ταιμσκβερ*, fra det engelske *Time square*, ble av samtlige informanter i mitt feltarbeid uttalt med trykk på ultimo. Dette ordet har jeg ikke funnet i noen ordbøker, men dette er navnet på en urmakerforretning på Novyj Arbat i Moskva. Jeg intervjuet innehaveren påsken 2001, og spurte hvordan han uttalte navnet på forretningen sin. Han mente at aksentuert ultimo forekom ham å være den korrekte på russisk. Riktignok uttales *Time Square* med aksentuert ultimo på engelsk, og vi har allerede diskutert det faktum at trykkplasseringen sjelden beveger seg fra høyre til venstre i innlånte substantiver fra engelsk. Det interessante er imidlertid at urmakeren fortalte at selv om han på russisk hadde trykk på siste stavelse, visste han *utmerket godt* at på engelsk ville man ha valgt betoningen *τάιμσκβερ*. Mitt poeng er at selv om trykket sjelden flytter seg mot venstre, kan regel A1/A2 likevel ha vært virksom i dette tilfellet. Ordet *σκβερ* finnes faktisk som et separat innlån i russisk.

Ordet *χαρδκορ*, fra det engelske *hardcore*, ble av samtlige informanter uttalt med trykk på ultimo.² SISIV oppgir varianten *χαρδ-κόρ*, mens NSISIV og REDCS oppgir *χαρδκόρ*.

Ord som ender på -up

Disse ordene får, ifølge Superanskaja (1968:82), som regel aksentuert ultimo. Hun oppgir i sine data 39 ord på -up, hvorav 37 får aksentuert ultimo, og to vakler mellom aksentuert ultimo og aksentuert penult. Her er mine ord:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
рэкетир	-	10
фронтир ³	-	9
totalt	-	19
prosjenter	-	100 %

¹ SISIV oppgir også varianten *οφφισιόρ*, skrevet i ett ord. Trykket er imidlertid det samme.

² Undersøkelsen min omfattet både skrivemåten *χαρδκορ* og *χαρδ-κορ*. Resultatet var det samme ved begge skrivemåtene: I ti av ti tilfeller ble ultimo aksentuert.

³ Én av mine informanter leste dette ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

Vi ser at det ikke er noen vakling i mitt materiale.

Ракетир har aksentuert ultimo i långiverspråket; *racketéer*. Ordet oppgis uten trykkmarkering i SISIV, mens NSISIV oppgir ordet med aksentuert ultimo. *Фронтир* kan i engelsk ha aksentuert ultimo eller penult; *frontier* eller *fróntier*. Ordet oppgis med aksentuert ultimo i SISIV og NSISIV.

3.2.22: Ord som ender på 'vokalelement + -c'

V1 i ultimoposisjon:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
КОММАНДОС	10	
prosjenter	100%	-

Коммандос burde ifølge VEH få aksentuert ultimo, mens det i stedet får 100% aksentuert penult. Én mulighet er at dette ordet har beholdt sitt trykk i analogi med ordet *комáнда*, som kommer fra det franske *commande*. SISIV og NSISIV oppgir dette ordet med aksentuert penult.

V2 i ultimoposisjon:

Jeg behandler ord på *-uc* og *-ec* samlet, ettersom de oppfører seg likt. Om ord på *-ec* kan Superanskaja (1968:88-89) opplyse at disse får trykk på penult eller ultimo, mens ord på *-uc* fortrinnsvis får trykk på penult. I mitt materiale er følgende slike ord representert:

ord	aksentuert stavelse			
	preantepenult	antepenult	penult	ultimo
биг бизнес	umulig	-	10	-
левис	umulig	umulig	9	1
лендинг-бизнес	2	-	8	-
миссис	umulig	umulig	9	1
мистрис	umulig	umulig	9	1
офис	umulig	umulig	10	-
фитнес	umulig	umulig	10	-
фронт-офис	umulig	-	10	-

хоспис	umulig	umulig	10	-
шоу-бизнес	umulig	1	9	-
totalt	2	1	94	3
prosjenter	2%	1%	94%	3%

Som vi ser av tabellen, dominerer penult, som forutsagt av Superanskaja. Vi ser at ordet *business* er stavet ulikt i ord som *биз бизнес* og *лендинг-бизнес*, uten at dette gir seg noe nevneverdig utslag i aksentueringen. 94% aksentuert penult støtter VEH.

3.2.23: Ord som ender på 'vokalelement + -нз'

V2 i ultimoposisjon:

Bare ett ord i denne kategorien. Tabellen under viser resultatene.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
КОМИНГС	10	-
prosjenter	100%	-

Samtlige informanter har aksentuert ordet i tråd med VEH. *Комингс* oppgis med aksentuert penult i SISIV og NSISIV.

3.2.24: Ord som ender på 'vokalelement + -кз'

V1 i ultimoposisjon:

Mitt feltarbeid omfatter ett ord som ender på -кз, og har et element fra V1 i ultimoposisjon:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
эрдокз	3	7
prosjenter	30%	70%

Ord på -докз får oftest aksentuert ultimo, skriver Superanskaja (1968:92). *Эрдокз* ble aksentuert på ultimo i syv av ti tilfeller. Resultatet er ikke entydig, men er likevel i VEHs favør.

V2 i ultimoposisjon:

Ord på *-екс* og *-укс* får vanligvis aksentuert penult, skriver Superanskaja (1968:92). Trestavellesord på *-екс*, sier hun, får aksentuert ultimo, mens det ellers både i ord på *-екс* og *-укс* kan forekomme vakling i aksentueringen, mellom penult og ultimo.

Mitt feltarbeid omfatter følgende ord som ender på *-кс*, og har et element fra V2 i ultimoposisjon:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
СИМПЛЕКС	7	3
prosjenter	70%	30%

Resultatene støtter VEH med 70%.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
КОМИКС	10	-
ЛИНУКС	8	2
totalt	18	2
prosjenter	90%	10%

Resultatene støtter VEH med 90%.

3.2.25: Ord som ender på 'vokalelement + -нс'

Superanskaja (1968:52) oppgir i sin tabell tre ulike vokaler foran *-нс* i slutten av et ord: *a*, *e* og *o*. Det blir altså snakk om ord som ender på *-анс*, *-енс* og *-онс*. Jeg gjør oppmerksom på at ordene i hennes materiale ikke utelukkende kommer fra engelsk. Bare ord på *-анс* og *-енс* er representert i mitt materiale. Superanskajas resultater (1968:52) ser slik ut:

ordet ender på:	antall	aksentuert stavelse	
		penult	ultimo
<i>-анс (-анс)</i>	23	2	21 (91,3%)
<i>-онс</i>	3	-	3 (100%)
<i>-енс</i>	3	3 (100%)	-

Vi ser at resultatene over ligger tett inntil VEH, med henholdsvis 91,5%, 100% og 100%.

Mine resultater ser slik ut:

V1 i ultimoposisjon:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
ассистанс	7	3
импеданс	-	10
перформанс	7	3
totalt	14	16
prosjenter	46,5 %	53,5 %

53,5% aksentuert ultimo. Prosjenten hadde kanskje vært høyere dersom ordene hadde vært bedre assimilert, men resultatene gir likevel ikke sterk støtte til VEH.

V2 i ultimoposisjon:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
клиренс	10	-
криденс	10	-
нонсенс	10	-
пэренс	9	1
сайэнс	9	1
totalt	48	2
prosjenter	96 %	4 %

Resultatene over støtter VEH med hele 96% aksentuert ultimo.

3.2.26: Ord som ender på 'vokalelement + -pc'

V1 i ultimoposisjon:

Det er ett ord i denne kategorien. Tabellen under viser resultatene.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
конкорс	2	8
prosender	20%	80%

Ordet er aksentuert i tråd med VEH i 80% av tilfellene. Vi ser at *конкорс* har blitt aksentuert på ultimo i åtte av ti tilfeller. SISIV og NSISIV aksentuerer også dette ordet på ultimo, mens ordet i långiverspråket er aksentuert på penult; *cóncourse*.

V2 i ultimoposisjon:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
реверс	9	1
топ-тимберс	10	-
флортимберс	9	1
фьючерс	10	-
totalt	38	2
prosender	95%	5%

Det er fire ord i denne kategorien. Aksentueringene er i tråd med VEH i hele 95% av tilfellene. Dette er i tråd med det ordbøkene sier: *Реверс* oppgis med aksentuert penult i SISIV. *Флортимберс*, *флортимберс* og *фьючерс* oppgis med aksentuert penult i NRL, SISIV og NSISIV.

3.2.27: Ord som ender på 'vokalelement + -льс'

V2 i ultimoposisjon:

Det er ett slikt ord i mitt materiale. Tabellen viser dette:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
кренгельс	10	-
prosender	100%	-

Кренгельс ble aksentuert på penult i alle tilfeller, noe som sammenfaller med aksentueringen i SISIV og NSISIV, og også med långiverspråkets aksentuering. Sist, men ikke minst: Resultatene støtter VEH.

3.2.28: Ord som ender på 'vokalelement + -m'

V1 i ultimoposisjon:

Ord som ender på -am

Disse ordene får, i likhet med de fleste andre ordene som har *a* i siste stavelse, aksentuert penult. Superanskaja oppgir 86 ord, hvorav 83 får aksentuert ultimo. De resterende tre får aksentuert penult. Mitt feltarbeid inneholder kun to ord på *-am*; *вомбат* og *ребат*. Slik ble de aksentuert:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
вомбат	3	7
ребат	-	10
totalt	3	17
prosjenter	15%	85%

Vi ser at disse ordene tenderer mot aksentuert ultimo også blant mine informanter. NSISIV oppgir trykket *вóмбат*, men Letov (diskografi: 1990) aksentuerer *вомбат* på ultimo. SISIV oppgir aksentueringen *ребám*. Resultatene fra feltarbeidet støtter VEH med 85%.

V2 i ultimoposisjon:

Ord som ender på -em

Av 29 ord hos Superanskaja (1968:52) har 24 trykk på ultimo, fire på penult og ett ord vakler mellom penult og ultimo. Her er mine resultater:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
буклет	-	10
вельвет	-	10
докет	10	-
крикет	9	1
покет	8	2
рэкет	10	-

темплет	9	1
totalt	46	24
prosjenter	66%	34%

Superanskaja (1968:102) skriver at aksentuert ultimo er regelen for ord på *-em*, og gir oss noen få unntak. Ingen av unntakene er blant ordene i mitt materiale. Hva kan forklaringen på spredningen i trykkdistribusjonen være? Jeg gjetter på at ordene med trykk på ultimo er influert av det franske trykkmønsteret, som er trykk på siste stavelse.

Ord som ender på *-um*

Superanskajas (1968:52) tabell forteller oss at av 70 ord på *-um*, får 68 aksentuert ultimo, ett aksentuert penult, mens ett ord vakler mellom disse trykkplasseringene. Hun innrømmer imidlertid at flere ord *utenfor hennes materiale* vakler mellom aksentuert penult og ultimo. La oss se på mine resultater:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
буллит	8	2
дилит	1	9
профит	9	1
саммит	8	2
уайт-спирит	10	-
хоббит	10	-
totalt	46	14
prosjenter	76,7%	23,3%

Det er 76,7% aksentuert penult her, mens ultimo er aksentuert i 23,3% av tilfellene. Tallene taler altså ikke til fordel for Superanskajas forutsigelse. De støtter derimot VEH. *Дилит*, som vi ser, er familiens sorte får, med hele ni treff på aksentuering av ultimo. Men, som jeg påpekte i 1.11.3, er det sjelden at trykket går fra høyre mot venstre, og i dette tilfellet aksentueres ultimo i långiverspråket; *deléte*. NSISIV oppgir aksentuert ultimo for ordet *дилит*, som oppgis som et substantiv. VEH kan ikke forutsi hvilke ord som allerede er aksentuert i engelsk. Med denne kunnskapen er det rimelig å utelate *дилит* fra tabellen. En mer korrekt prosent for aksentuert penult er derfor hele 90%, noe som igjen betyr bare 10% aksentuert ultimo.

3.2.29: Ord som ender på 'vokalelement + -км'

Disse ordene får aksentuert ultimo uavhengig av hvilken vokal denne stavelsen har. Hos Zaliznjak (1977) er det 71 flerstavellesord som ender på -км, hvorav samtlige har aksentuert ultimo. Alle ord i mitt materiale fikk aksentuert ultimo av alle informanter; *абстра́кт, дерилі́кт, дистр́ікт, скін-эффе́кт, социолéкт, фликкер-эффе́кт*.¹

3.2.30: Ord som ender på 'vokalelement + -лт'

V1 i ultimoposisjon:

Jeg har bare ett ord som ender på -лт. Zaliznjak (1977) oppgir ett ord som ender på -олт, og dette aksentueres på ultimo; *нустобóлт*. Ordet i mitt materiale, er *дефолт*. Samtlige informanter aksentuerte ultimo i dette ordet.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
дефолт	-	10
prosjenter	-	100 %

Resultatene støtter VEH med 100% prosent.

3.2.31: Ord som ender på 'vokalelement + -нт'

V1 i ultimoposisjon:

Ord som ender på -ант

Disse ordene får ifølge Superanskaja (1968:104) alltid aksentuert ultimo. Hun oppgir 17 ord, hvorav 16 får aksentuert ultimo. Det eneste unntaket er ordet *дúскант*, som hun oppgir med aksentuert penult. Også SISIV oppgir dette trykket. Interessant er det imidlertid at NSISIV oppgir aksentuert ultimo for dette ordet. Dette er nok et eksempel på aksentueringens stadige fluktusjon. Mitt materiale omfatter disse ordene:

¹ For ordet *дерилі́кт* var det en av informantene som leste ordet feil, og derfor ble utelatt fra undersøkelsen.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
варрант	-	10
гидрант	-	10
ковенант	-	10
totalt	-	30
prosjenter	-	100%

Det er altså ingen vakling i mine resultater. *Варрант* og *гидрант* oppgis av både SISIV og NSISIV med aksentuert ultimo.¹ *Ковенант*, derimot oppgis med aksentuert antepenult i NSISIV; *ковенант*. Resultatene støtter VEH med 100%.

Ord som ender på -онт

Superanskaja skriver ikke noe om disse ordene, men tabellen hennes (1968:52) forteller oss at åtte av ti ord aksentueres på ultimo. De resterende får sitt trykk på penult. Mitt eneste ord i denne gruppen, er *дисконт*. NRL, SISIV og NSISIV oppgir alle dette ordet med aksentuert ultimo. Samtlige av mine informanter aksentuerte ultimo. Tabellen viser dette.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
ДИСКОНТ	-	10
prosjenter	-	100%

Resultatene støtter VEH med 100%.

V2 i ultimoposisjon:

Ord som ender på -ент

Superanskaja (1968:105) skriver: "Слова на -ент после согласного, кроме м имеют в русском языке ударение на последнем слоге."² Dette er nok en enkel regel fra Superanskaja. La oss se om den fortsatt er enerådende. Følgende ord er representert i mitt materiale:

¹ SISIV oppgir at *гидрант* er et lån fra tysk, mens NSISIV oppgir at ordet er lånt fra engelsk. Verken Černykh (1993) eller Vasmer (1996) oppgir dette ordet i sine etymologiske ordbøker.

² Jeg er klar over at ett av ordene på -ент (*вебклиент*) ikke omfattes av denne forutsigelsen, da en vokal, og ikke en konsonant, kommer foran finalen.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
вебклиент	-	10
пэрент	9	1
респондент	-	10
totalt	9	21
prosjenter	30%	70%

Вебклиент er lån av det engelske *web client*. Det siste leddet av dette innlånet, *клиент*, er derimot lånt inn fra tysk (Vasmer 1996) lenge før man begynte å snakke om noe *web* i betydningen internett. Her er altså hele det siste leddet substituert med et allerede eksisterende ord som i utgangspunktet har aksentuert ultimo. I avsnitt 3.1.1 og 1.11.3 klargjorde jeg at ord som har aksentuert ultimo allerede i långiverspråket, vanligvis aksentueres på denne stavelsen i russisk. Ordet *вебклиент*, der sisteleddet er som typen beskrevet i avsnittene nevnt over, gir dette ordet et feilaktig bilde av aksentueringen.

Респондент får også aksentuert ultimo av alle mine informanter. Trykket i långiverspråket for dette ordet ligger på penult; *respóndent*. Det interessante tilfellet i dette kapitlet, er selvfølgelig ordet *пэрент*. Ni av ti informanter aksentuerte her penult, og ikke ultimo, som man skulle forventet seg med utgangspunkt i Superanskaja. REDCS oppgir aksentuert penult.¹ Dette ordet støtter VEH. En av mine informanter sa at det ville føles unaturlig å aksentuere siste stavelse i dette ordet. Men han kunne, som forventet, ikke forklare hvorfor. Det er vanskelig å svare på om *-ент* i *пэрент* oppfattes som en annen *-ент* en den i *респондент* eller om *пэрент* gradvis vil aksentueres på ultimo.

Dersom vi utelater det misvisende *вебклиент*, får vi 45% aksentuert penult og 55% aksentuert ultimo. Dette er en forbedring med tanke på VEH, men det må likevel konstateres at man kan støte på vakling i disse ordene.

Ord som ender på *-мент*

Her er aksentuert ultimo det vanligste, ifølge Superanskaja (1968:107). La oss se på mine resultater:

¹ REDCS oppgir *пэрент* som alternativ skrivemåte. Trykket er imidlertid det samme.

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
ИМПИЧМЕНТ	-	10	-
МЕНЕДЖМЕНТ	8	-	2
СЭТЛМЕНТ ¹	umulig	10	-
харассмент	2	6	2
totalt	10	26	4
prosjenter	25%	65%	10%

Vi husker at ordet *мэнеджер* ikke fikk aksentuert penult, som man skulle forvente seg ved et ord på *-er*, men aksentuert antepenult. På samme måte ble *менеджмент*, som har den samme roten, aksentuert på antepenult i åtte av ti tilfeller.

For ordet *сэтлмент* oppgir Superanskaja varianten *сэттльмент*. Begge variantene kommer riktignok fra det engelske *settlement*, men SISIV gir ulike betydninger for disse ordene. NSISIV oppgir bare *сэттльмент*. Aksentueringen er den samme i begge ord og begge kilder.

65% aksentuert penult er mindre enn man skulle ha forventet, men det er interessant at antepenult er den nest mest aksentuerte stavelsen (25%). Superanskaja forutsier aksentuert ultimo, men dette er den minst aksentuerte stavelsen (10%). VEH støttes av disse resultatene, med den tilleggskommentar at *менеджмент*, i likhet med *мэнеджер*, fortsatt er dårlig assimilert.

3.2.32: Ord som ender på 'vokalelement + -pm'

V1 i ultimoposisjon:

Ord som ender på -opt

Det er her mer vakling enn i ord som ender på *-epm*. Seks av 13 ord hos Superanskaja (1968:52) får aksentuert ultimo.

¹ Dette ordet har bare to aksentuerbare stavelser. Se avsnitt 3.1.2.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
импорт	7	3
комфорт	-	10
принц-концорт	1	9
экспорт	8	2
totalt	16	24
prosjenter	40%	60%

Det ville vel være en overdrivelse å si at man hyppig støter på ord av denne typen. *Импорт* og *экспорт* er nok de tilfellene man hyppigst støter på. Disse ordene har et etablert trykk i russisk, og oppgis hos Ožegov og Švedova (1999) med aksentuert penult som eneste mulighet. Det forekommer meg derfor litt overraskende at ingen av disse ordene fikk aksentuert penult av alle informantene. Man skulle tro at disse ordene var såpass vanlige at det ikke burde herske tvil om aksentueringen av dem. Kan det være at VEH får noen informanter til å aksentuere ultimo? De vanligste ordene på *-opm* (innlånt fra engelsk, vel å merke), *импорт* og *экспорт*, er også blant de mest kategoriske unntakene fra VEH. 60% aksentuert ultimo her er i VEHs favør, selv om materialet ikke gir meget sterk støtte til VEH.

V2 i ultimoposisjon:

Ord på *-epm* får som oftest aksentuert ultimo. Ni av ti ord hos Zaliznjak (1977) får aksentuert ultimo.¹ Hos Superanskaja (1968:52) får fem av seks ord aksentuert denne stavelsen. Mitt materiale inneholder ett ord på *-epm*:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
инсерт	1	9
totalt	1	9
prosjenter	10%	90%

Vi ser av resultatene at de ikke er i VEHs favør. Vi har muligens her med et unntak å gjøre. En annen mulighet er at informantene analyserer dette som en sammensetning: *ин-сёрт*.

¹ Jeg regner da ikke med de ordene som ender på *-ëpm*.

3.2.33: Ord som ender på 'vokalelement + -cm'

V2 i ultimoposisjon:

Ord som ender på -cm

Her er hovedtendensen aksentuert ultimo, ifølge Superanskaja (1968:115). La oss se på mine resultater:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
дайджест	10	-
prosjenter	100%	-

Mine tall støtter ikke Superanskajas forutsigelse om aksentuert ultimo for disse ordene. Tallene støtter derimot VEH med 100%. Ordet *дайджест* fikk aksentuert penult av samtlige informanter. SISIV og NSISIV oppgir også dette trykket.

Ord som ender på -cm

“Слова на -cm в большинстве своем являются названиями лиц и имеют ударение на последнем слоге.” (Superanskaja 1968:117). La oss se om dette stemmer med mine ord:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
лейборист	-	10
нонконформист	-	10
фаталист	-	10
totalt	-	30
prosjenter	-	100%

100% aksentuert ultimo her. Dette er et kategorisk unntak fra VEH.

3.2.34: Ord som ender på 'vokalelement + -cf'

V2 i ultimoposisjon:

Bare ett eneste ord i mitt materiale ender på -cf; *бейлиф*. Åtte av mine informanter aksentuerte penult, mens én aksentuerte ultimo.¹ Syv av ti ord på -cf får aksentuert penult hos

¹ Én av mine informanter leste ordet feil, og er derfor utelatt fra undersøkelsen.

Superanskaja (1968:53). To ord aksentueres på penult, mens ett ord vakler mellom disse aksentueringene. Tabellen viser mine resultater.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
бейлиф	8	2
prosjenter	80 %	20 %

Resultatene støtter VEH med 80%.

3.2.35: Ord som ender på 'vokalelement + -ч'

V1 i ultimoposisjon:

Det er ett ord i denne kategorien i mitt materiale.

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
диспач	-	10
totalt	-	10
prosjenter	-	100 %

Диспач aksentueres på penult i både SISIV og NSISIV. Longman oppgir derimot dette ordet med aksentuert ultimo i engelsk; *dispátch*. Resultatene støtter i alle tilfelle VEH med 100%.

V2 i ultimoposisjon:

ord	aksentuert stavelse	
	penult	ultimo
сандвич	10	-
totalt	10	-
prosjenter	100 %	-

Samtlige informanter aksentuert penult i *сандвич*. Ordet aksentueres på penult av også SISIV og NSISIV. ¹ Resultatene fra feltarbeidet støtter VEH med 100%.

¹ Begge oppgir den alternative skrivemåten *сэндвич*. Trykket er imidlertid det samme.

3.2.36: Ord som ender på 'vokalelement + -и'

V1 i ultimoposisjon:

Her er det ett ord i mitt materiale.

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
МАКИНТОШ	1	-	9
totalt	1	-	9
prosjenter	10%	-	90%

Макинтoш (*máckintosh*) oppgis med aksentuert ultimo i både SISIV og NSISIV. I långiverspråket aksentueres antepenult. VEH støttes med 90% aksentuert ultimo.

V2 i ultimoposisjon:

Her er det tre ord i mitt materiale.

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
БРИТИШ	umulig	10	-
ИНГЛИШ	umulig	9	1
ФИНИШ	umulig	10	-
totalt	umulig	29	1
prosjenter	umulig	96,7%	3,3%

Superanskaja (1968:238) skriver følgende om ord på -иш: "Большинство слов на -иш – двусложные. Ударение они имеют как на первом, так и на втором слоге." REDCL oppgir aksentuert penult i *бритиш* (*British*), mens TGM oppgir det samme trykket for *инглиш* (*English*). Begge ordene oppgis som substantiver. *Финиш* oppgis med aksentuert penult av SISIV og NSISIV. VEH støttes med 96,7% aksentuert penult.

3.3: Test av VEH: Sammenfattende diskusjon

Jeg skal nå vise de samlede resultatene for aksentueringen av V1 og V2. Jeg vil først og fremst kommentere de tilfellene som ikke sammenfaller med min hypotese. Jeg har laget to kategorier for tilfeller som avviker fra VEH i slik grad at de trenger tilleggskommentarer: Tilfeller der

mindre enn 50% av informantene har aksentuert den forutsagte stavelsen, og tilfeller der mindre enn 70% har aksentuert den forutsagte stavelsen. De øvrige tilfellene vil ikke kommenteres i nevneverdig grad.

Dersom et ord med et element fra V2 i ultimoposisjon har aksentuert ultimo i långiverspråket, er det store muligheter for at ultimo blir aksentuert også i russisk. Dette forbeholdet må man ta når man bruker VEH. Dette gjelder også tilfeller der *sisteledet* i en sammensetning alene er lånt fra engelsk. Et slikt tilfelle har vi i *npccc-пелуз* (*press release*), der *пелуз* finnes som et eget ord i russisk.

Et annet poeng er at ved noen sammensetninger som er lånt fra engelsk, finnes sisteledet allerede i russisk, men lånt fra et annet språk enn engelsk. Ordet *мон-модель* er for eksempel lånt fra engelsk (*top model*), mens sisteledet *модель* er, ifølge Vasmer (1996), et innlån fra enten tysk, polsk eller fransk. Sisteledet beholder i slike tilfeller det trykket det allerede er lånt inn med, noe som også kan være med på å gi uriktige tall ved testing av VEH.

På grunn av at tilfeller som beskrevet ovenfor kan være med på å gi misvisende tall for VEH, har jeg derfor valgt å utelate følgende typer ord ved testingen av denne hypotesen:

- 1) Ord som har et element fra V2 i ultimoposisjon og har aksentuert ultimo i långiverspråket.
- 2) Sammensetninger der sisteledet finnes som et selvstendig lånord i russisk, og dette sisteledet aksentueres på ultimo i långiverspråket, samtidig som det har et element fra V2 i ultimoposisjon.

Jeg har også valgt å utelukke ordene som ender på *-боксер*, siden noen av mine informanter uttalte dette ordet som *-боксёр*, altså med et element fra V1 i ultimoposisjon: /o/. Med de gitte forbehold, skal jeg nå vise at VEH er et stort skritt framover for å forutsi aksentueringen i usammensatte ord som ender på konsonant og sammensetninger med polysyllabisk sisteledd som ender på konsonant. Jeg baserer meg utelukkende på mine feltarbeidsresultater, og ikke på noen andres tall. Grunnen til dette er at jeg ønsker så ferske resultater som mulig. Jeg har allerede kommentert mitt materiale i forhold til Superanskaja (1968), Zaliznjak (1974 og 1977) og ordbøker, der jeg har funnet dette nødvendig.

3.3.1: V1 i ultimoposisjon

VEH forutsier aksentuert ultimo for denne gruppen. I de tilfellene der ultimo er aksentuert med mindre enn 50%, har jeg markert dette med doble rammer. Jeg har markert tilfeller med mindre enn 70% aksentuert ultimo med tykke rammer. Jeg skraverer med mørk bakgrunn for det trykket VEH forutsier. Følgende 35 finaler er representert med V1 i ultimoposisjon:

finale	antall aksentueringer	aksentuert stavelse		
		antepenult	penult	ultimo
-анг	20	-	1 (5%)	19 (95%)
-онг	20	-	2 (10%)	18 (90%)
-онд	10	-	-	10 (100%)
diftong + -нд	10	-	-	10 (100%)
-ард	20	1 (5%)	10 (50%)	9 (45%)
diftong + -дж	10	-	-	10 (100%)
diftong + -з	10	-	1 (10%)	9 (90%)
diftong + -инз	10	-	-	10 (100%)
vokal + -й	50	-	16 (32%)	34 (68%)
-ок	10	-	4 (40%)	6 (60%)
-ал	69	6 (8,5%) ¹	11 (16%)	47 (67%)
diftong + -л	20	-	1 (5%)	19 (95%)
-ам	30	-	3 (10%)	27 (90%)
-ом	10	-	-	10 (100%)
-алм	10	-	-	10 (100%)
-ан	20	-	8 (40%)	12 (60%)
-он	149	2 (1,3%)	32 (21,5%)	115 (77,2%)
diftong + -н	30	-	1 (3,3%)	29 (96,7%)
diftong + -ин	29	-	-	29 (100%)
-ан	10	2 (20%)	-	8 (80%)
-ар	40	-	11 (27,5%)	29 (72,5%)
-ор	209	8 (3,8%)	129 (61,7%)	72 (34,5%)
diftong + -р	10	-	-	10 (100%)
-ос	10	-	10 (100%)	
-окс	10	-	3 (30%)	7 (70%)

¹ 5 informanter aksentuerte preantepenult. Dette tilsvarer 7%.

-анс	30	-	14 (46,5%)	16 (53,5%)
-орс	10	-	2 (20%)	8 (80%)
-ат	20	-	3 (15%)	17 (85%)
-олт	10	-	-	10 (100%)
-ант	30	-	-	30 (100%)
-онт	10	-	-	10 (100%)
-орт	40	-	16 (40%)	24 (60%)
-ач	10	-	-	10 (100%)
-ош	10	1 (10%)	-	9 (90%)

VEH støttes her i de fleste tilfeller. To av 34 grupper har fått mindre enn 50% aksentuert ultimo, noe som tilsvarer 5,9% av gruppene. Fire grupper har fått mindre enn 70% aksentuert ultimo, noe som tilsvarer 11,8% av gruppene. Tilsammen utgør dette 17,7%. Resten, 82,3% av gruppene, har fått 70% aksentuert ultimo eller mer. Jeg vil nå skissere opp de ulike kategoriene.

Mindre enn 50% aksentuert ultimo

1) Ord som ender på -ард

Disse ordene fikk 5% aksentuert antepenult, 50% aksentuert penult og 45% aksentuert ultimo. Ordene *стюард* og *ионстюард* er de eneste ordene i denne kategorien. *ю* ser ut til å tiltrekke seg trykket, muligens på grunn av dårlig assimilering. I bunn og grunn har vi å gjøre med bare med én eneste rot i mitt materiale: *стюард*, så dette er ingen stor og truende gruppe.

2) Ord som ender på -ор

Disse ordene fikk 3,8% aksentuert antepenult, 61,7% aksentuert penult og 34,5% aksentuert penult. Det er ingen overraskelse at prosenten for aksentuert ultimo er lavere enn 50% her, ettersom *suffikset -ор* tilsier aksentuert penult, mens *о* i ultimoposisjon tilsier aksentuert ultimo. Vi har her med to konkurrerende regler å gjøre. Jeg minner om Superanskaja (1968:123), som sier: "Большинство слов на -ор имеет ударение на предпоследнем слоге, а небольшая группа – на последнем." Dette konfliktforholdet mellom de to reglene ble påpekt i avsnitt 3.2.21. Ordene på -ор er kanskje den gruppen det er viktigst å være oppmerksom på.

Mindre enn 70% aksentuert ultimo

1) Ord som ender på -ок

Dette ene ordet (*наддок*) fikk 40% aksentuert penult og 60% aksentuert ultimo.

2) Ord som ender på -аи

Disse ordene fikk 40% aksentuert penult og 60% aksentuert ultimo, men det er bare to ord i denne kategorien. Ordet *слоган* er familiens sorte får. Dette var det eneste ordet av to som ble aksentuert på ultimo. Dårlig assimilering er en mulig forklaring på dette.

3) Ord som ender på -аис

Disse ordene fikk 46,5% aksentuert penult og 53,5% aksentuert ultimo. Det er ikke så mye annet å si om denne kategorien enn at det er vakling i aksentueringen. Mitt materiale omfatter tre ord av denne typen.

4) Ord som ender på -орм

Disse ordene fikk 40% aksentuert penult og 60% aksentuert ultimo. Aksentueringen av ordene *импорт* og *экспорт* er utslagsgivende i denne kategorien. Disse ordene uttales vanligvis med aksentuert penult i russisk. Mitt materiale omfatter fire ord i denne kategorien. Penult er aksentuert i 16 av 40 mulige tilfeller. Ordene *импорт* og *экспорт* står for 93,75% av aksentueringene på penult. Med andre ord: Disse ordene er markante unntak.

3.3.2: V2 i ultimoposisjon

VEH forutsier aksentuert penult for denne gruppen. I de tilfellene der penult er aksentuert med mindre enn 50%, har jeg markert dette med doble rammer. Jeg har markert tilfeller med mindre enn 70% aksentuert ultimo med tykke rammer. Jeg skraverer med lys bakgrunn for det trykket VEH forutsier. Følgende 35 finaler er representert med V2 i ultimoposisjon:

finale	antall aksentueringer	aksentuert stavelse		
		antepenult	penult	ultimo
-инг	510	26 ¹ (5,1%)	476 (93,3%)	7 (1,4%)
-ид	10	-	8 (80%)	2 (20%)
-едж	30	3 (10%)	18 (60%)	9 (30%)
-идж	80	11 (13,75%)	61 (76,25%)	8 (10%)
-из	10	5 (50%)	2 (20%)	3 (30%)
-ик	90	1 (1%)	79 (88%)	10 (11%)
-ел/-ель	90	1 (1%)	37 (41%)	52 (58%)
-иль	10	-	4 (40%)	6 (60%)
-ул	10	-	10 (100%)	-

¹ Én informant aksentuerte antepenult. Dette tilsvarer 0,2%.

-ебл/-ебль	20	1 (5%)	3 (15%)	80%
-икл	10	-	9 (90%)	1 (10%)
-ем	30	-	1 (3,3%)	29 (96,7%)
-юм	10	-	10 (100%)	-
-ен	30	-	30 (100%)	-
-ин	50	-	48 (96%)	2 (4%)
-ерн ¹	10	-	10 (100%)	-
-ер	560	30 (5,4%) ²	516 (92,1%)	13 (2,3%)
-ир	19	-	-	19(100%)
-ис	100	1 (1%) ³	94 (94%)	3 (3%)
-ингс	10	-	10 (100%)	-
-екс	10	-	7 (70%)	3 (30%)
-икс	20	-	18 (90%)	2 (10%)
-енс	10	-	7 (70%)	3 (30%)
-ерс	40	-	38 (95%)	2 (5%)
-ельс	10	-	10 (100%)	-
-ет	70	-	46 (66%)	24 (34%)
-ит	50	-	45 (90%)	5 (10%)
-ент	20	-	9 (45%)	11 (55%)
-мент	40	10 (25%)	26 (65%)	4 (10%)
-ерт	10	-	1 (10%)	9 (90%)
-ест	10	-	10 (100%)	-
-ист	30	-	-	30 (100%)
-иф	10	-	8 (80%)	2 (20%)
-ич	10	-	10 (100%)	-
-ши	30	-	29 (96,7%)	1 (3,3%)

VEH støttes her i de fleste tilfeller. Elleve av 35 grupper har fått mindre enn 50% aksentuert penult, noe som tilsvarer 22,9% av gruppene. Tre grupper har fått mindre enn 70% aksentuert penult, noe som tilsvarer 8,6% av gruppene. Tilsammen utgør dette 31,5%. Resten av ordene,

¹ Denne finalegruppen omfatter ikke ord som ender på *-церн*.

² En informant aksentuerte preantepenult her. Dette tilsvarer 0,2%.

³ To informanter aksentuerte preantepenult her. Dette tilsvarer 2%.

68,5% av gruppene, har fått 70% aksentuert penult eller mer. Jeg vil nå skissere opp de ulike kategoriene.

Mindre enn 50% aksentuert penult

1) Ord som ender på *-из*

50% aksentuert antepenult, 20% aksentuert penult og 30% aksentuert ultimo. Det er bare ett ord i denne kategorien: *праймериз*. Vi finner her en uventet høy prosent for aksentuert antepenult. Årsaken til dette er sannsynligvis at diftongen i denne posisjonen tiltrekker seg trykket.

2) Ord som ender på *-ел/-ель*

1% aksentuert antepenult, 41% aksentuert penult og 58% aksentuert ultimo. Disse ordene har vakling, antageligvis på grunn av fransk innflytelse.

3) Ord som ender på *-ебл/-ебль*

5% aksentuert antepenult, 15% aksentuert penult og 80% aksentuert ultimo. Disse ordene har et fastlåst aksentueringsmønster som overstyrer VEH.

4) Ord som ender på *-ем*

3,3% aksentuert penult og hele 96,7% aksentuert ultimo. Disse ordene har et fastlåst aksentueringsmønster som overstyrer VEH.

5) Ord som ender på *-ур*

100% aksentuert ultimo. Disse ordene har et fastlåst aksentueringsmønster som overstyrer VEH.

6) Ord som ender på *-енн*

45% aksentuert penult og 55% aksentuert ultimo. Det er vakling i disse ordene.

7) Ord som ender på *-ерн*

10% aksentuert penult og 90% aksentuert ultimo. Disse ordene har et fastlåst aksentueringsmønster som overstyrer VEH.

8) Ord som ender på *-учн*

100% aksentuert ultimo i denne kategorien. Disse ordene har et fastlåst aksentueringsmønster som overstyrer VEH.

I tillegg skal det nevnes at ord som ender på *-изм* og *-км* har fastlåst aksentuering på ultimo.

Mindre enn 70% aksentuert penult

1) Ord som ender på *-едж*

10% aksentuert antepenult, 60% aksentuert penult og 30% aksentuert ultimo. Aksentuert antepenult kan bety dårlig assimilering. Superanskaja (1968:236-237) påpeker at aksentuert ultimo i disse ordene som oftest skyldes fransk innflytelse.

2) Ord som ender på *-em*

Det er 66% aksentuert penult og 34% aksentuert ultimo i disse ordene. Her kan fransk innflytelse bidra til at ultimo er aksentuert i såpass mange tilfeller.

3) Ord som ender på *-мем*

Her er det 25% aksentuert antepenult, 65% aksentuert penult og 10% aksentuert ultimo. Her er det altså ikke aksentuert ultimo som er den store konkurrenten til aksentuert penult. Det er trolig dårlig assimilering av ord på *-мем* som drar opp prosenten for aksentuert antepenult.

3.4: Konklusjon

V1 i ultimoposisjon

To av 34 finalegrupper med V1 i ultimoposisjon fikk i mitt feltarbeid mindre enn 50% aksentuert ultimo. Ord som ender på *-op*, er helt klart den viktigste av disse. Den andre gruppen, ord på *-apɔ*, utgjør i mitt materiale bare én eneste rot som går igjen i to ord.

Fire av 34 finalegrupper fikk mindre enn 70% aksentuert ultimo i mitt feltarbeid. Resultatet i noen av gruppene kan forklares av dårlig assimilering.

Dette vil altså si at det i seks av 34 finalegrupper var aksentueringsprosenter som enten trengte tilleggskommentarer, eller ikke støttet VEH.

V2 i ultimoposisjon

Åtte av 35 finalegrupper med V2 i ultimoposisjon fikk i mitt feltarbeid mindre enn 50% aksentuert penult. I flere av disse gruppene aksentueres ultimo i analogi med fransk.

Tre av 35 finalegrupper fikk mindre enn 70% aksentuert penult i mitt feltarbeid. Også her er en del av grunnen at ord uttales i analogi med fransk.

Dette vil altså si at det i elleve av 35 finalegrupper var aksentueringprosenter som enten trengte tilleggskommentarer, eller ikke støttet VEH.

V1 og V2

Etter resultatene å dømme, er det større sannsynlighet for at V1 i ultimoposisjon gir aksentuert ultimo, enn at V2 i ultimoposisjon gir aksentuert penult. For V1 er det viktigst å være oppmerksom på at det vakling mellom aksentueringen av penult og ultimo i ord som ender på *-op*. Dette kan formaliseres på følgende måte:

$op\# \rightarrow 'σ\#$ eller $'σσ\#$

Ord som ender på -op, kan få aksentuert enten penult eller ultimo.

For V2 er det nødvendig å formulere spesifikke regler for de finalene som (stort sett) alltid gir aksentuert ultimo, og med andre ord overstyrer VEHs forutsigelse om aksentuert penult for disse ordene. De viktigste generaliseringene man kan gjøre, ser ut til å være:

Finaler som alltid får aksentuert ultimo:

A) $ucm\# \rightarrow 'σ\#$

Ord som ender på -ucm, får aksentuert ultimo.

B) $ucz\# \rightarrow 'σ\#$

Ord som ender på -ucz, får aksentuert ultimo.

C) $κm\# \rightarrow 'σ\#$

Ord som ender på -κm, får aksentuert ultimo.

D) $eбль\# \rightarrow 'σ\#$

Ord som ender på -eбль, får aksentuert ultimo.

E) $up\# \rightarrow 'σ\#$

Ord som ender på -up, får aksentuert ultimo.

Finaler som kan få aksentuert ultimo:

F) $epm\# \rightarrow 'σ\#$

Ord som ender på -epm, kan få aksentuert ultimo.

G) $em\# \rightarrow 'σ\#$

Ord som ender på -em, kan få aksentuert ultimo.

H) *um#→'σ#*

Ord som ender på –um, kan få aksentuert ultimo.

I) *ель#→'σ#*

Ord som ender på –ель, kan få aksentuert ultimo.

J) *онер#→'σ#*

Ord som ender på –онер, kan få aksentuert ultimo.

4: Ord som ender på vokal

I dette kapitlet vil jeg forsøke å vise at defaultmønsteret for ord som ender på vokal, er aksentuert penult. Først presenterer jeg min hypotese og materialet fra feltarbeidet mitt, og så vil se på hvilke unntak som finnes.

4.1: Hypotese og materiale

Med utgangspunkt i mine observasjoner fra feltarbeidet, virker det som en plausibel regel å si at de fleste engelske lånord på vokal får aksentuert penult. Jeg jobber derfor ut fra følgende hypotese:

B4) $V\# \rightarrow 'σσ\#$

Ord som ender på vokal, får aksentuert penult.

Jeg vil nå sammenligne denne hypotesen med resultatene fra feltarbeidet mitt, som inneholder 75 ord som ender på vokal. Jeg vet allerede at ord som ender på *-ua/-ua*, og ord som ender på to vokaler som utgjør en diftong, oppfører seg annerledes. Disse tilfellene vil derfor behandles i henholdsvis punkt 4.2.5 og 4.2.6. Tabellen under viser resultatene av mitt feltarbeid. Jeg skraverer kolonnen med den forutsagte aksentueringen, penult, med lys bakgrunn.

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
агенда (agénda)	-	10	-
айс-ревю (íce-revue)	-	-	10
амбrellа (umbrélla)	-	10	-
багги (búggy)	umulig	10	-
базука (bazóoka)	-	10	-
бандана (bandána)	-	10	-
банджо (bánjo)	umulig	9	1
бенджо (bánjo)	umulig	9	1
бейби (báby)	umulig	10	-
бенди (bándy)	umulig	9	1
бикини (bikíni)	-	10	-
бинго (bínго)	umulig	9	1
бобби (bóbby)	umulig	10	-
боди (bódy)	umulig	10	-

були (umulig	9	1
бунгало (bungalow)	2	8	-
бэйби (báby)	umulig	10	-
ватерполо (wáter polo)	1	8	1
веранда (veránda)	-	10	-
вербена (verbéna)	-	10	-
гикори (híckory)	2	6	2
гризли (grízzly)	umulig	10	-
групи (gróupie)	umulig	10	-
гуппи (gúppy)	umulig	10	-
денди (dándy)	umulig	10	-
дерби (dérby)	umulig	10	-
джентри (géntry)	umulig	10	-
джерси (jérsey)	umulig	10	-
джинго (jíngo)	umulig	10	-
джипси (gípsy)	umulig	10	-
динги (dínghy)	umulig	10	-
динго (dínго)	umulig	10	-
диско (díско)	umulig	10	-
доги (dóggý)	umulig	10	-
йоменри (yéomanry)	7	1	2
кантри (cóuntry)	umulig	10	-
кока-кола (Coca-Cóla)	-	10	-
кокни (cócкney)	umulig	10	-
колли (cóllie)	umulig	10	-
крейзи (crázy)	umulig	10	-
лав-стори (lóve story)	-	10	-
леди (lády)	umulig	10	-
линго (língo)	umulig	10	-
лобби (lóbby)	umulig	10	-
марихуана (marihuána)	-	10	-

мартини (martíni)	-	10	-
мильдю (míldew)	umulig	1	9
мэтьюрити (matúrity)	6	4	-
паблисити (publícity)	8	2	-
пати (párty)	umulig	10	-
пенальти (pénalty)	1	9	-
пенни (pénny)	umulig	10	-
пепси-кола (Pepsi-Cóla)	-	10	-
пианола (pianóla)	-	10	-
просперити (prospérity)	8	2	-
поло (pólo)	umulig	10	-
рефери (referée)	7	1	2
рокабилли (-	10	-
роялти (róyalty)	3	7	-
секьюрити (secúrity)	10	-	-
сити (síty)	umulig	10	-
томми (tómmy)	umulig	10	-
тори (tóry)	umulig	10	-
утилиты (utíflity)	6	4	-
уфо (UFÓ)	umulig	-	10
фелло (féllow)	umulig	10	-
флоппи (flóppy)	umulig	10	-
фэнтези (fántasy)	10	-	-
хиппи (hippie)	umulig	10	-
хобби (hóbbby)	umulig	10	-
шимми (shímmy)	umulig	10	-
экстези (écstacy)	9	-	1
эю (ÉCU/ECÚ)	umulig	3	7
янки (yánkee)	umulig	10	-
яппи (yúppie)	umulig	10	-
totalt	80	619	51
prosender	10,7%	82,5%	6,8%

Som det kommer fram av tabellen, er resultatet av feltarbeidet 10,7% aksentuert antepenult, 82,5% aksentuert penult og 6,8% aksentuert ultimo. Det store flertallet av aksentueringene støtter altså min hypotese om aksentuert penult.

Ifølge Voroncova (1996:322) får lånord fra engelsk som ender på enkel vokal, trykk på første stavelse, "tilsvarende den engelske aksentuering", som hun uttrykker det. Det er riktig at et flertall av disse ordene har trykk på første stavelse i långiverspråket, men dette er ikke en absolutt regel. Denne regelen er korrekt bare når ordet har to stavelser; da vil trykket nødvendigvis falle på den første av disse to stavelsene. Ord som *бандána* (*bandána*) (SISIV og feltarbeid), *базу́ка* (*bazóoka*) (SISIV, NSISIV og feltarbeid), *верáнда* (*veránda*) (SISIV, NSISIV og feltarbeid) og *вербéна* (*verbéna*) (NSISIV og feltarbeid) er eksempler på ord som får aksentuert penult, uten at dette er ordets første stavelse. Voroncova (1996:322) gir eksempler som *шóу* og *нóу-хáу*, men disse ordene er spesielle, fordi *vokal + y* ofte uttales som én stavelse, det vil si som en diftong. Derfor uttales *шóу* ofte som én stavelse, og ikke to, og *нóу-хáу* som to stavelser, og ikke fire. Dernest kan man spørre om det i det hele tatt er nødvendig å trekke inn långiverspråkets aksentuering, som Voroncova gjør, for å lage regler som kan beskrive trykkmønsteret i disse ordene.

Av tabellen ser vi altså at aksentueringen i de aller fleste tilfellene, 82,5%, faller på penult. Ordene *бунгáло* (*búngalow*), *гикóри* (*híckory*) og *пéна́лти* (*pénalty*) utgjør interessante momenter. I mitt feltarbeid ble disse nemlig i majoriteten av tilfellene uttalt med aksentuert penult, selv om denne aksentueringen strider mot Voroncovas forutsigelse om adopsjon av långiverspråkets trykk. Disse ordene uttales nemlig med aksentuert antepenult i långiverspråket. Åtte av ti informanter uttalte *бунгáло* med trykk på penult (*бунгáло*). Både Zaliznjak (1977), SISIV og NSISIV oppgir ordet med trykk på antepenult.¹ Ordet *гикóри* ble av seks av ti informanter uttalt med trykk på penult (*гикóри*). Zaliznjak (1977) og NSISIV oppgir også dette trykket. Ordet *пéна́лти* ble i ni av ti tilfeller uttalt med trykk på penult (*пéна́лти*). Zaliznjak (1977), SISIV og NSISIV oppgir også dette trykket.

Tabellen ovenfor tar ikke hensyn til at de fleste ordene ikke har et tilstrekkelig antall stavelser til at antepenult *kan* være aksentuert. Dette krever at ordet har minimum tre stavelser. Aksentueringsprosentene for ord med mulighet for aksentuert antepenult (30 stk.) er som følger: Antepenult: 26,7%, penult: 64,6%, ultimo: 8,7%. Vi ser at prosenten for aksentuert penult er lavere for disse ordene, men de viktigste unntakene fra V1, finner vi nettopp i disse

¹ SISIV oppgir også stavemåten *бéнгáло*. Aksentueringen er imidlertid den samme.

ordene. Den mest plausible regelen for trykkdistribusjonen i ord som ender på vokal, ser derfor ut til å være:

V1) V# → 'σσ#

Ord som ender på vokal, får aksentuert penult.

Jeg skal nå forsøke å forklare unntakene.

4.2: Unntak

4.2.1: Ord som ender på -ю

I russisk finnes det en liten gruppe lånord fra fransk som slutter på aksentuert -ю. Eksempler på slike ord er *меню́*, *авеню́* og *ревю́*. I ordet *айс-ревю́* (fra det engelske *ice revue*), ble ultimo aksentuert av samtlige informanter i mitt feltarbeid. NSISIV oppgir også ordet med aksentuert ultimo. Ordet *revue* ble lånt inn i engelsk fra fransk, og samtidig fra fransk til russisk. Jeg har tidligere gitt eksempler på at når russerne allerede har lånt inn et ord, helt eller delvis, så skal det mye til for at de bruker to ulike former av et ord som har samme utspring. Vi husker for eksempel at russerne lånte inn *мерсьёр* fra fransk, og at det franske trykket ble beholdt da ord som *бультерьер* (fra det engelske *bull terrier*) ble lånt inn i russisk.

Ordet *мильдью́* (*mildew*) ble i ni av ti tilfeller uttalt med trykk på ultimo (*мильдью́*), noe som er ganske uvanlig for et ord som ubestridelig er innlånt fra engelsk, samtidig som det ender på en vokal. Den mest plausible forklaringen later til være at ordet blir aksentuert i analogi med de franske ordene med endetrykk. Zaliznjak (1977) oppgir dette ordet med trykk på penult (*мильдью*). Det samme gjør NSISIV.¹ SISIV nevner ikke dette ordet. Ordets *betydning* var nok ukjent for de fleste av mine informanter, men dets *form* later til å appellere til aksentuert ultimo. Jeg tar derfor utgangspunkt i regelen:

V2) ю# → 'σ#

Ord som ender på -ю, får aksentuert ultimo.

Disse ordene ser ut til å få aksentuert ultimo uten noen nevneverdige unntak.

¹ NSISIV oppgir også stavemåten *мильдью*, uten bløtt tegn. Aksentueringen er imidlertid den samme.

4.2.2: Ord som ender på *-уми/-умы*

Ord som ender på *-уми* ser ut til å få aksentuert antepenult, som i långiverspråket. Det eneste eksempelet Zaliznjak (1977) oppgir, er ordet *проспéрити* (*prosperity*). SISIV og NSISIV oppgir ordet med samme trykk. I mitt materiale finnes det fire ord som ender på *-уми*; *мэтьюрити*, *паблицити*, *просперити* og *секьюрити*. *Мэтьюрити* ble i seks av ti tilfeller uttalt med aksentuert antepenult, mens trykket i de resterende fire tilfellene falt på penult. SISIV oppgir aksentuert antepenult. *Паблицити* ble uttalt med aksentuert antepenult i åtte av ti tilfeller, mens de resterende to aksentuerte penult. SISIV, NSISIV og NRL oppgir ordet med aksentuert antepenult. *Просперити* ble i åtte av ti tilfeller uttalt med aksentuert antepenult, mens de to siste siste informantene aksentuerte penult. SISIV og NSISIV oppgir ordet med aksentuert antepenult. *Секьюрити* ble uttalt med aksentuert antepenult av alle mine informanter. Dette trykket oppgis også av SISIV og NRL. Jeg skal også nevne ordet *утилиты*, som slutter på *-умы*, og ikke *-уми*, som de fire første ordene. Dette ordet ble aksentuert på antepenult i seks av ti tilfeller. De resterende informantene aksentuerte penult. Interessant er det at NSISIV oppgir dette ordet med aksentuert penult, og ikke aksentuert antepenult, som i de øvrige ordene. Kanskje svaret ligger i at ordet slutter på hard *-умы*, og derfor ikke nødvendigvis skal omfattes av unntaksregelen som ser ut til å gjelde for ord som slutter på *-уми*? Mitt begrensede materiale på dette området gjør at man skal passe seg for å trekke forhastede slutninger.

Denne gruppen ord ser i alle fall ut til å beholde sitt opprinnelige trykk, på antepenult, hos de fleste informantene. En samlet prosentverdi for disse fem ordene på *-уми/-умы*, gir 76% aksentuert antepenult og 24% aksentuert penult.

Jeg tar derfor utgangspunkt i regelen:

V3) *-уми/-умы*# → 'σσσ#

Ord som ender på -уми/-умы, får aksentuert antepenult.

4.2.3: Ord som ender på *-ези*

Feltarbeidet inneholder to ord som ender på *-ези*: *фэнтези* og *экстези*. NRL og SISIV oppgir *фэнтези* og *экстези* med aksentuert antepenult. NSISIV oppgir *фэнтези* med aksentuert antepenult. Også i feltarbeidet ble ordene aksentuert på antepenult av henholdsvis ti og ni informanter. Jeg tar derfor utgangspunkt i regelen:

V4) *ези*# → 'σσσ#

Ord som ender på -ези, får aksentuert antepenult.

4.2.4: Ord som ender på *-ия/-иа*

Flere lånnord fra engelsk slutter på *-ия*. En stor del av disse ordene faller inn i Haugens (1950:214-220) type II av lånnord, altså såkalte 'loanblends', jf. avsnitt 1.4. *Hybrider* er en annen betegnelse som har blitt brukt for å betegne slike tilfeller, der bare en del av ordets fonemiske form er innlånt, eller der hele formen er innlånt, og noe er lagt til. Man har for eksempel det engelske ordet *americanisation*, som på russisk har blitt lånt inn i formen *американизация*. Vi ser altså at det engelske *-sation*, har blitt substituert med det russifiserte *-зация*. Slike substitusjoner er meget vanlige og tallrike i russisk, og mange av disse slutter på nettopp *-ия*. Men ord med slike substitusjoner har meget rigide mønstre for trykkdistribusjon, og det har ikke skjedd noe nevneverdig med hensyn til aksentueringen i slike tilfeller. Superanskaja (1968:204) gir følgende statistikk på trykkdistribusjonen i slike ord som slutter på *-ия*:

ordet	antall	aksentuert stavelse:		vakling mellom følgende stavelser:		
		antepenult	penult	ultimo-penult	penult-antepenult	ultimo-antepenult
-бия (-фобия)	8	6	1	-	1	-
-вия	1	1	-	-	-	-
-гия	19	10	8	-	1	-
-логия	39	39	-	-	-	-
-дия	21	19	-	-	2	-
-кардия	2	2	-	-	-	-
-зия	30	26	2	-	2	-
-кия	1	-	-	-	1	-
-лия	31	22	4	-	5	-
-филия	2	-	2	-	-	-
-мия	26	10	13	1	2	-
-номия	8	6	-	-	2	-
-гамия	4	3	-	-	1	-
-нимия	4	2	2	-	-	-
-ния	34	20	11	-	2	1
-тония	5	-	4	-	1	-
-мания	13	13	-	-	-	-

-пия	9	8	1	-	-	-
-типия	7	7	-	-	-	-
-скопия	10	-	8	-	2	-
-рия	63	39	18	-	5	1
-тория	15	15	-	-	-	-
-метрия	23	14	1	-	8	-
-сия (-псия, -ксия)	36	30	2	-	4	-
-тия (-кратия)	31	23	3	1	4	-
-фия	5	5	-	-	-	-
-трофия	3	-	3	-	-	-
-графия	33	29	1	-	3	-
-хия (-архия)	7	3	1	-	3	-
-ция	72	71	1	-	-	-
totalt	562	421	88	2	49	2
prosentar	100 %	74,9 %	15,7 %	0,35 %	8,7 %	0,35 %

Antepenult er her aksentuert i flesteparten av tilfellene: 74,9%. Det er derfor rimelig å anta at aksentuert antepenult er default for disse ordene. Jeg tar derfor utgangspunkt i følgende regel:

V5) *ия/иа#* → 'σσσ#

Ord som ender på -ия/-иа, får aksentuert antepenult.

Hvis man ser på suffiksene i tabellen over, er det de færreste av dem man kjenner igjen fra nye engelske låneord i russisk. Det er ingen av dem som har sitt *opphav* i engelsk heller. Superanskaja (1968:201-203) behandler tre ulike konstruksjoner av typen 'vokal + -я' i slutten av et ord: *-ея*, *-уя* og *-ия*. Når det gjelder de to førstnevnte, har jeg ikke funnet noen låneord fra engelsk som slutter på disse. I russisk kan man finne et meget høyt antall låneord som slutter på *-ия*, men de færreste av disse har sitt utspring i engelsk. Ofte stammer de fra gresk og latin. Superanskaja (1968:222) sier følgende om trykkplasseringens utvikling i disse ordene:

Трудно говорить о направлении изменения ударения в словах на *-ия* в настоящее время по сравнению с прошлым веком, ибо там, где в прошлом веке преобладало ударение на втором от конца слоге, сейчас господствует ударение на третьем от

конца слоге и наоборот. Можно говорить лишь о двух взаимно влияющих друг на друга моделях и соответственно о двух тенденциях изменения ударения слов этого типа.

Tabellen under viser hvilke ord på *-ия/-иа* som finnes i mitt feltarbeid. Jeg har skravert med lys bakgrunn for den forutsagte aksentueringen; antepenult.

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
батария (<i>bárratry</i>)	10	-	-
массмедиа	10	-	-
пресс-конференция	10	-	-
proserter	100%	-	-
totalt	30	-	-

Vi ser her at samtlige informanter aksentuerer antepenult. I mitt materiale finner vi ordet *батария*, som av SISIV oppgis som et innlån av det engelske *bárratry*. SISIV oppgir ordet med aksentuert antepenult, *барáтрия*, altså følger det den hovedtendensen til ord som slutter på *-ия*. Samtlige av mine informanter uttalte ordet med aksentuert antepenult.

Ordet *массмедиа* ble av samtlige informanter aksentuert på antepenult, altså *массмéдиа*. Dersom det i det hele tatt finnes en forskjell i uttale på *-иа* i dette ordet og *-ия* i *батария*, er den i så tilfelle ikke spesielt framtreddende, og det later til at dette ordet passer rett inn i de reglene Superanskaja beskriver for ord som ender på *-ия*. NRL og SISIV oppgir aksentuert antepenult i *массмедиа*.¹

Пресс-конференция følger hovedtendensen, det får altså aksentuert antepenult. I Superanskajas materiale får 71 av 72 tilfeller som slutter på *-ция* aksentuert antepenult, og det finnes så godt som ingen vakling i denne kategorien. Dette ordet er et eksempel på innlån fra engelsk, selv om ingen av sammensetningsleddene har sitt utspring i dette språket. *Пресс* kommer det franske *presse*, mens *конференция* kommer fra det greske *conferentia*. Sistnevnte er av typen ord som kom inn i russisk alene, lenge før den her aktuelle sammensetningen. Fordi ordet allerede var etablert, ble det engelske *conference* regelrett byttet ut med det allerede eksisterende ordet *конференция*. *Пресс-конференция* i sin helhet er derimot et lån fra engelsk.

¹ NRL har imidlertid valgt stavemåten *масс-медиа*, med bindestrek.

Konklusjon om ord på *-ия/-иа*

Gruppen av *engelske* lånord som slutter på *-ия*, er forholdsvis liten. Av ord som slutter på *-ия*, er *hovedtendensen* aksentuert antepenult. Dette avhenger likevel av sammenhengen med resten av suffikset. Disse ordene er til gjengjeld frekvente i russisk som innlån fra andre språk enn engelsk, spesielt gresk og latin. Jeg beholder hypotesen om at aksentuert antepenult er default for disse ordene.

4.2.5: Ord som ender på diftong

For diskusjon om hva jeg legger i termen 'diftong', se avsnitt 3.1.5. De to finale vokalene i ordene under kan uttales enten som én stavelse, eller som to stavelser. Alle mine informanter uttalte de to finale vokalene som én stavelse, og de behandles derfor som ord med diftong i ultimoposisjon. Følgende ord i mitt materiale ender på diftong:

ord	aksentuert stavelse		
	antepenult	penult	ultimo
ноу-хау	umulig ¹	-	10
пип-шоу	umulig	-	10
уиндоу	umulig	5	5
фэшн-шоу ²	umulig	2	7
proseniter	umulig	18%	82%
totalt	umulig	7	32

NRL oppgir aksentueringene *фэшн-шоу*, *ноу-хау* og *пип-шоу*. SISIV oppgir aksentueringen *ноу-хау* og *пип-шоу*. NSISIV oppgir aksentueringen *ноу-хау*. *Уиндоу* fant jeg ikke oppgitt med aksentuering noe sted. Man skal i alle tilfelle merke seg at ord som slutter på *-оу* har en tendens til å kunne få aksentuert ultimo. Ordene med bindestrek oppfattes antageligvis som sammensetninger, slik at trykket på ultimo kan forklares av dette. Men det er ikke like sannsynlig at *уиндоу* oppfattes som en sammensetning. Dette ordet er det som har færrest aksentueringer på ultimo. De andre tre ordene er sammensetninger med sisteledd som *kan* være monosyllabiske, men ikke nødvendigvis er det. Ettersom alle mine informanter uttalte sisteleddene i sammensetningene med bare én stavelse, er det sannsynlig at også regel A1/A2 virker her. Dette er nok et eksempel på at når to regler drar i samme retning, oppnås resultatet i

¹ Hvorvidt det er mulig å aksentuere antepenult eller ikke, kommer selvsagt an på antall stavelser i ordet. Siden alle mine informanter uttalte dette ordet med bare to stavelser, er det ikke aksentuert antepenult mulig i dette tilfellet. Dette gjelder samtlige ord i mitt materiale som slutter på 'vokal + y'.

² Én av mine informanter leste dette ordet feil, og ble derfor utelatt fra undersøkelsen.

desto større grad, jf. avsnitt 2.1.4. A1/A2 tilsier trykk på ultimo, og det samme gjør en diftong i ultimoposisjon.

Konklusjon om ord på diftong

I materiale var det 82% aksentuert ultimo i disse ordene. For ord som ender på 'vokal + y', faller trykket ofte på vokalen før y. I mitt materiale utgjorde dette det samme som ultimo. Dette kan ha sammenheng med kjennskap til långiverspråket, tatt i betraktning at mine informanter er relativt unge. Jeg vil gjette på at eldre russisktalende, uten kjennskap til engelsk, oftere ville ha uttalt disse to vokalene som *to* stavelser, slik man kan ane det i ord som for eksempel *cóyc*. Her kan man ikke si at trykket faller på ultimo, men heller på penult. Dette bærer likhetstrekk til VEH, siden ord som ender på konsonant og har en diftong i ultimoposisjon også får aksentuert ultimo. Jeg foreslår følgende regel:

V6) $V_{\sigma}V_{(\sigma)\#} \rightarrow ' \sigma \#$

Ord som ender på to vokaler som utgjør en diftong, får aksentuert ultimo.

Sigmaen i parentes betyr at den siste vokalen ikke trenger å være syllabisk. I de tilfellene den ikke er det, blir resultatet oftest aksentuert ultimo. Er den derimot syllabisk, blir penult oftest aksentuert, som i neste regel:

V6') $V_{\sigma}V_{\sigma\#} \rightarrow ' \sigma \sigma \#$

Ord som ender på to vokaler som ikke utgjør en diftong, får aksentuert penult.

4.3: Konklusjon

Konklusjonen må bli at de fleste av ordene som ender på vokal, får aksentuert penult, men det er også viktig å ha i bakhodet at unntak forekommer. Regelen "jo færre regler, jo bedre" er også nyttig å ha i mente. Det er med andre ord best å si at disse ordene som oftest får aksentuert penult. Mer tungvingt vil det være med en analyse som sier at trykket i *tostavelserord* er som i långiverspråket (i engelsk har substantiver som oftest trykk på første stavelse), mens det i ord med *mer enn to stavelser* ofte beveger seg mot høyre. Enklere vil det være å glemme långiverspråkets aksentuering, og si at ord som ender på vokal tenderer til å få aksentuert penult, uansett trykk i långiverspråket. Denne problematikken ble berørt også i kapitlet om ord som ender på suffikset *-иш*: 3.2.2.2. På samme tid må man heller ikke glemme at kjennskapen til det engelske språk er stadig gryende i Russland, noe som kontinuerlig er med er med på å "vanne ut" det "ekte" russiske trykket i disse ordene.

Jeg har vist at man kan regne med et defaultmønster for ord som ender på vokal, samt mer spesifikke regler, som overkjører defaulregelen på grunn av *elsewhere condition*, som beskrevet i avsnitt 1.11.4.

Vi ender opp med følgende hovedregel (default):

V1) $V\# \rightarrow 'σσ\#$
Ord som ender på vokal, får aksentuert penult.

Og følgende regler for de viktigste unntakene:

V2) $ɨσ\# \rightarrow 'σ\#$
Ord som ender på $-ɨσ$, får aksentuert ultimo.

V3) $umυ\# \rightarrow 'σσσ\#$
Ord som ender på $-umυ$, får aksentuert antepenult.

V4) $eɜυ\# \rightarrow 'σσσ\#$
Ord som ender på $-eɜυ$, får aksentuert antepenult.

V5) $υя/υа\# \rightarrow 'σσσ\#$
Ord som ender på $-υя/-υа$, får aksentuert antepenult.

V6) $VσV(σ)\# \rightarrow 'σ\#$
Ord som ender på to vokaler som utgjør en diftong, får aksentuert ultimo.

V1 er altså default for ord som ender på vokal. De andre reglene, V2-V6, er mer spesifikke, og overstyrer derfor V1.

5: Regelinteraksjon og konklusjon

Jeg har beskrevet flere regler i denne oppgaven; noen gamle og noen nye, egne regler. Men det gjenstår å forklare hvordan disse reglene virker i forhold til hverandre. Dette er temaet for dette kapitlet. Først skal jeg se på hva det innebærer at regler er ordnet, og deretter drøfte de ulike reglenes plass i systemet. Til slutt vil jeg oppsummere de viktigste resultatene jeg har kommet fram til i denne oppgaven.

5.1: Regelordning

Hvordan kan man bestemme i hvilken rekkefølge to (eller flere) regler virker, for dermed å bestemme hvilken av reglene som skal stå høyest i et regelhierarki? La oss se på følgende regelsett:

- A1) Katter er blå.
- A2) Hunder er gule.

Disse reglene har ingen fellesnevner, ingen felles *input*, og er derfor parallelle regler som ikke sier noe om den andre regelens posisjon i et regelhierarki. Bokstaven A sier noe om hvor høyt i hierarkiet regelen står, slik at A1 og A2 står like høyt. For at vi skal kunne si at vi har en regel A og en regel B, der A står høyest i regelhierarkiet, må følgende kriterier oppfylles:

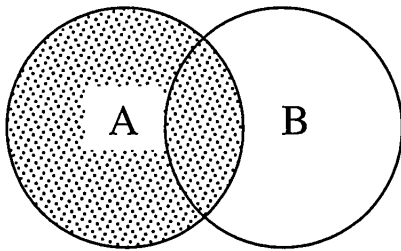
- 1) Det må finnes en input som passer inn i både A og B.
- 2) Alle (eller ihvertfall de fleste) slike inputs må følge regel A.

Regelordning uten *elsewhere condition*

Se på følgende eksempel:

- A) Ord som betegner melkeprodukter er hankjønn.
- B) Ord som ender på *-e* er hunkjønn.

Ordene *myse*, *fløte* og *løpe* er hankjønn, selv om de har trekk som beskrives både i A og B. Ergo er A plassert høyere i regelhierarkiet enn B. A er en sterkere regel enn B, og derfor må B underordnes A. Her kan vi ikke snakke om *elsewhere condition*. A og B beskriver hver sine områder, og der disse områdene *overlapper* hverandre, vinner A. Se på følgende tegning, der det skraverte området viser hva som er hankjønn (A):

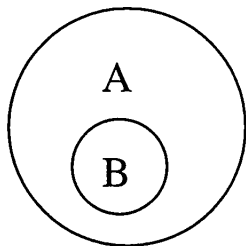

Regelordning med *elsewhere condition*

Det hadde vært annerledes dersom B hadde beskrevet et område som var bare *innenfor* A, for da hadde A vært default. Se på følgende regelsett:

- A) Alle hunder logrer med halen.
- B) Hunder som ikke har hale, logrer ikke med halen.

Her kan man benytte seg av *elsewhere condition*, fordi B beskriver et spesialtilfelle innenfor A. Følgende figur illustrerer dette:

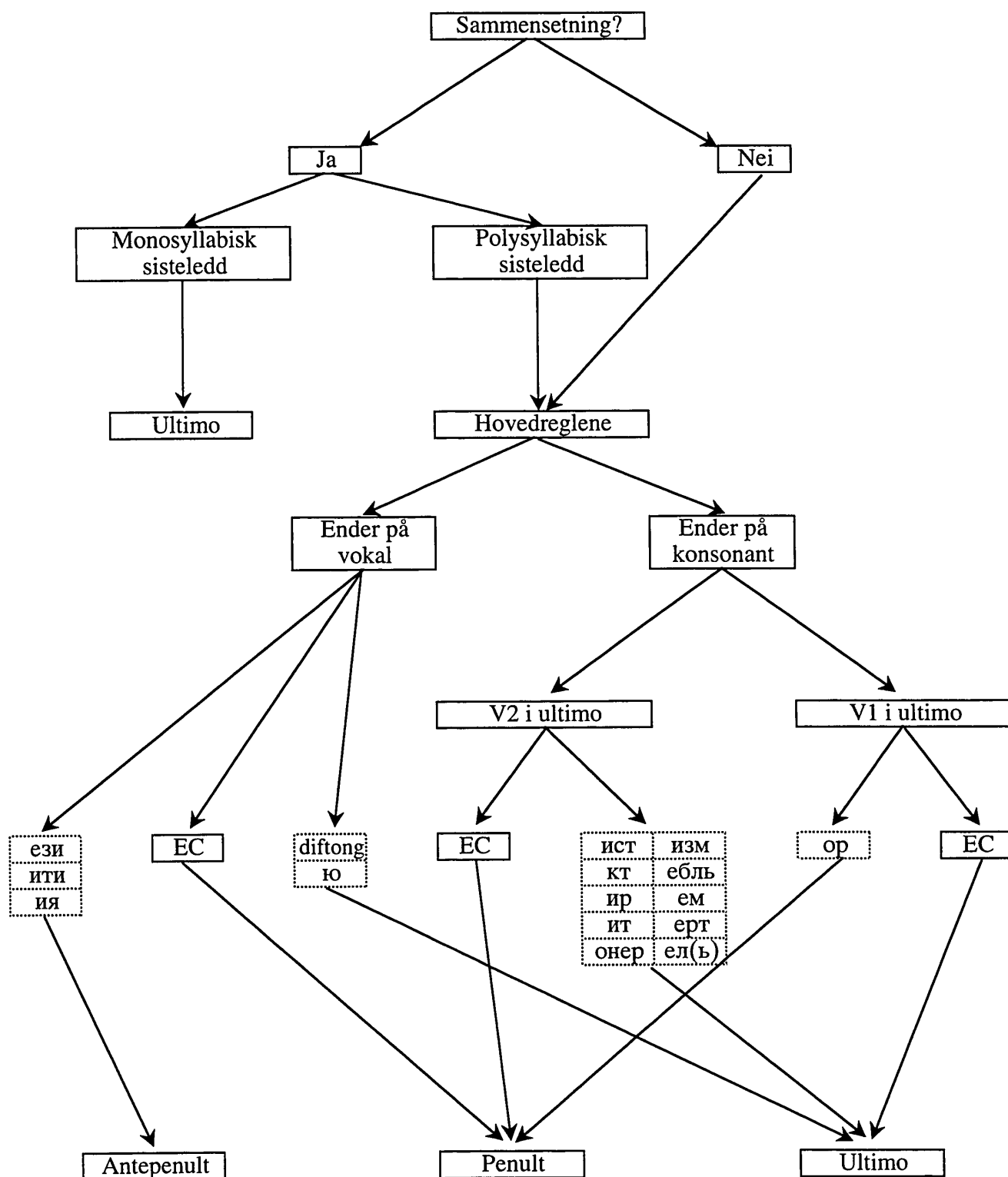

B beskriver unntak, mens A angir 'resten', altså en *default*. Som vi har vært inne på, kommer de *spesielle* reglene over de *generelle* i et regelhierarki. Når vi har behandlet unntakene, kan vi bruke *elsewhere condition* for å beskrive de resterende tilfellene. Regel B vinner, i tråd med regelen om at de mer spesifikke omgivelsene vinner over de generelle. For mer om default, se avsnitt 1.11.4.

5.2: Et forsøk på regelordning av mine regler

Jeg vil påpeke at resultatene i første rekke gjelder ordene i mitt feltarbeid, likevel er jeg ganske sikker på at de også gir en pekepinn om forholdene for engelske lånord i russisk generelt. I et forsøk på å beskrive forholdet mellom de ulike reglene, foreslår jeg følgende regelhierarki:

5.2.1: Regelhierarki

EC = Elsewhere condition

La oss se nærmere på reglene og deres rekkefølge i hierarkiet. Jeg understreker at følgende observasjoner er *hovedtendenser*, og ikke regler man slavisk kan følge. Moteksempler er beskrevet nøye i tidligere kapitler og vil derfor ikke bli behandlet her.

5.2.2: Sammensetninger

Vi begynner med den øverste regelen i hierarkiet, *sammensetningsregelen*, som kan deles inn i to deler. De ytterste rammene symboliserer hele ordet, mens de innerste rammene symboliserer ordets enkelte ledd. Bindestreken symboliserer at det er snakk om et sammensatt ord. Disse reglene får samme bokstav, siden de ikke konkurrerer med hverandre:

A1) [[]-[']]

Sammensetninger får aksentuert siste ledd.

A2 er en naturlig følge av A1, og noen vil kanskje mene at det ikke er nødvendig å formulere A2. Jeg velger å ta den med i alle fall, for å gjøre poenget mitt klart:

A2) [[]-['σ]]

Dersom siste sammensetningsledd har bare én stavelse, blir ultimo aksentuert.

Sigmaen i A2 betyr at siste sammensetningsledd bare har én stavelse. Sammensetningsregelen er meget sterk, og ledd A2 overkjører i flere tilfeller Superanskajas regler om aksentuert penult i ord som ender på *-ep* og *-uhz*. Men kan slike unntak rettferdiggjøre at vi beholder sammensetningsregelen? Vi kom jo tross alt fram til, i kapitlene om *-ep* og *-uhz*, at en mulig løsning for å beskrive disse unntakene var å si at regelen om aksentuert penult bare gjelder *suffiksene* *-ep* og *-uhz*, noe som i stor grad ville ha svekket behovet for en sammensetningsregel dersom vi ikke hadde hatt andre eksempler i tillegg. Min mening er at man likevel bør beholde denne regelen i hierarkiet, fordi den later til å overkjøre minst to andre regler. Her kommer de fire underordnede reglene, og eksempler på at de overstyres av sammensetningsregelen:

B1) *ep*# → 'σσ#

Ord som ender på -ep, får aksentuert penult.

Eksempel på overstyring: *Coφmæep* (*software*) ble i åtte av ti tilfeller ble aksentuert på ultimo, og ikke på penult, som B1 skulle tilsi. Dette kan vi forklare hvis vi antar at ordet oppfattes

som en sammensetning med *-вер* som siste ledd. A1/A2 sier jo at trykket i sammensetninger faller på det siste leddet. Ettersom dette leddet består av én stavelse i dette tilfellet, faller trykket på denne stavelsen.

B2) $u\eta z\# \rightarrow ' \sigma \sigma \#$

Ord som ender på -uηz, får aksentuert penult.

Eksempel på overstyring: *Брейн-ринг* ble aksentuert på ultimo i ni av ti tilfeller, og ikke på penult, som B2 forutsier. Dette kan forklares av at ordet oppfattes som en sammensetning, hvori det siste leddet har bare én stavelse. Trykket må da falle på denne.

Neste regel, B3, fjerner egentlig behovet for B1 og B2. B1 og B2 er Superanskajas regler, mens B3 er min regel. Den ser slik ut:

B3) $V_2 C\# \rightarrow ' \sigma \sigma \#$

Ord som ender på konsonant, og der siste stavelse inneholder en vokal fra vokalgruppe 2, får aksentuert penult.

'V₂' står her for *vokalgruppe 2*, som diskutert i avsnitt 3.1. Jeg delte vokaler og diftonger inn i to grupper. Gruppene ser slik ut:

Vokalgruppe 1 (V₁): /a/, /o/ og diftonger

Vokalgruppe 2 (V₂): /i/, /e/ og /u/

Som vi ser, omfatter regel B3 reglene B1 og B2.

Eksempel på overstyring: Ni av ti informanter aksentuerte ultimo i ordet *ски-лифт* (*skí lift*).

B4) $V\# \rightarrow ' \sigma \sigma \#$

Ord som ender på vokal, får aksentuert penult.

Eksempel på overstyring: Ni av ti informanter i mitt feltarbeid aksentuerte *ultimo* i *дьюти-фру*. Webster oppgir aksentueringen *dúty free* i långiverspråket. NSISIV aksentuerer også denne stavelsen. Den finale vokalen i *дьюти-фру* kan ikke på noen måte forklares som et *suffixs*, og dette er et argument for å inkludere sammensetningsregelen i regelhierarkiet. Videre ser man gjennomgående at alle vokaler kan aksentueres i siste stavelse ved sammensetninger av

type A2, der ordet ender på konsonant. Jeg har valgt å ta med regel B1 og B2, selv om de omfattes av B3, fordi de av mange oppfattes som veldig etablerte regler, og fordi jeg ønsker å understreke at også disse reglene kan overkjøres.

På grunnlag av disse observasjonene finner jeg det nødvendig å plassere sammensetningsregelen på toppen av regelhierarkiet. Regelen later nemlig til å overkjøre de reglene jeg kaller *hovedreglene*. Hovedreglene i mitt hierarki går man til dersom man har å gjøre med et ord som enten er:

I) En sammensetning der siste ledd har mer enn én stavelse: Hovedreglene brukes på sammensetningens *siste ledd*.

II) Et ord som ikke er en sammensetning: Hovedreglene brukes.

5.2.3: Hovedregler

I mitt regelhierarki benytter man seg av disse reglene først etter man har funnet ut om ordet oppfattes som en sammensetning eller ikke. Jeg deler hovedreglene inn i to; regler for ord som ender på vokal, og regler for ord som ender på konsonant.

5.2.3.1: Ord som ender på konsonant

Her har jeg gjort hoveddistinksjonen mellom ordene med utgangspunkt i hvilken vokal som er stavelsesbærende i siste stavelse. Som vi så i avsnitt 3.3, om testingen av VEH, kom det fram at at sjansen for aksentuert ultimo var større for ord der *vokalgruppe 1* (/a/, /o/ og diftong) var representert i siste stavelse, enn i ord der *vokalgruppe 2* (/i/, /u/ og /e/) var representert i siste stavelse.¹

B3) $V_2C\# \rightarrow 'σσ\#$

Ord der siste stavelse inneholder en vokal fra vokalgruppe 2, får aksentuert penult.

Eksempel: *сáндвич* (*sándwich*) Ordene som ender på suffiksene *-ep* og *-иnз* er også eksempler på at regel B3 trer i kraft, da disse får aksentuert penult.

B5) $V_1C\# \rightarrow 'σ\#$

Ord der siste stavelse inneholder et element fra vokalgruppe 1, får aksentuert ultimo.

Eksempel: *макинто́ш* (*máckintosh*)

¹ Jeg regner ikke *-ui* som en diftong. Se diskusjon i avsnitt 3.1.5.

Legg merke til at både B3 og B5 er fullt spesifiserte. Kunne vi forenkle analysen om vi antok at enten trykk på ultimo eller penult er default for ord som ender på konsonant, og ikke er sammensetninger? La oss sammenligne to hypotetiske regelsett, X og Y:

Regelsett X:

B3) $V_2C\# \rightarrow 'σσ\#$

Ord som ender på konsonant og har en vokal fra vokalgruppe 2 i siste stavelse, tenderer til å få aksentuert penult.

og

B3') *andre* $VC\# \rightarrow 'σ\#$

Andre ord som ender på konsonant, tenderer til å få aksentuert ultimo.

Regelsett Y:

B5) $V_1C\# \rightarrow 'σ\#$

Ord som ender på konsonant og har et element fra vokalgruppe 1 i siste stavelse, tenderer til å få aksentuert ultimo.

og

B5') *andre* $VC\# \rightarrow 'σσ\#$

Andre ord som ender på konsonant, tenderer til å få aksentuert penult.

Regelsett X og regelsett Y gir oss den samme informasjonen. Hvilket av dem er det beste? X gjør krav på at trykk på penult er unntak, og at trykk på ultimo er default. Y gjør krav på at trykk på ultimo er unntak, og at trykk på penult er default. Jeg har ikke funnet argumenter som er gode nok til å foretrekke ett av regelsettene framfor det andre, og det er derfor ikke mulig for meg å gjøre et valg mellom disse. Det er riktignok flere ord med V2 i ultimoposisjon som får aksentuert ultimo, enn det er ord med V1 i ultimoposisjon som får aksentuert penult, men jeg synes ikke dette er god nok grunn til å si at aksentuert ultimo er default for usammensatte ord som ender på konsonant. Jeg blir derfor stående med regel B3 og B5 slik ble formulert ovenfor.

B3 og B5 ga oss en god pekepinn om trykkplasseringen i ord som ender på konsonant og ikke er sammensetninger. De mest åpenbare unntakene er tilfellene der vokaler fra *vokalgruppe 2* blir aksentuert i siste stavelse. Mange av disse unntakene utgjøres av rigide aksentueringsmønstre. Jeg skal nå vise de viktigste tilfellene av ord som *alltid* får aksentuert ultimo og ord som *kan* få aksentuert ultimo, og altså overstyre *elsewhere condition*:

Finaler som alltid får aksentuert ultimo:

- C6) $uct\#\rightarrow'\sigma\#$
Ord som ender på –uct, får aksentuert ultimo.
- C7) $uzm\#\rightarrow'\sigma\#$
Ord som ender på –uzm, får aksentuert ultimo.
- C8) $κm\#\rightarrow'\sigma\#$
Ord som ender på –κm, får aksentuert ultimo.
- C9) $eбл(ь)\#\rightarrow'\sigma\#$
Ord som ender på –eбл(ь), får aksentuert ultimo.
- C10) $up\#\rightarrow'\sigma\#$
Ord som ender på –up, får aksentuert ultimo.

Finaler som kan få aksentuert ultimo:

- C11) $epm\#\rightarrow'\sigma\#$
Ord som ender på –epm, kan få aksentuert ultimo.
- C12) $em\#\rightarrow'\sigma\#$
Ord som ender på –em, kan få aksentuert ultimo.
- C13) $um\#\rightarrow'\sigma\#$
Ord som ender på –um, kan få aksentuert ultimo.
- C14) $eль\#\rightarrow'\sigma\#$
Ord som ender på –eл(ь), kan få aksentuert ultimo.
- C15) $онер\#\rightarrow'\sigma\#$
Ord som ender på –онер, kan få aksentuert ultimo.

Disse unntakene er lettere å forklare enn alle tilfellene som faktisk følger B3 ($V_2C\#\rightarrow'\sigma\sigma\#$), og dette er et argument som kan brukes for at C6-C15 er unntak, og B3 er default for ordene som har en vokal fra V2 i siste stavelse.

VEH forutsier aksentuert ultimo for ord som har V1 i ultimoposisjon. Det er ett åpenbart unntak fra denne regelen, og det er ord som ender på suffikset *-op*. Disse ordene ser nemlig ut til å aksentuert penult i de fleste tilfeller. Det er derfor nødvendig å formulere en regel for dette:

C16) *suffiks op#* → 'σσ#

Ord som ender på suffikset -op, kan få aksentuert penult.

5.2.3.2: Ord som ender på vokal

B4) *V#* → 'σσ#

Ord som ender på vokal, får aksentuert penult.

Eksempel: *гикóри (híckory)*

Unntak

Unntakene utgjør mer spesifikke tilfeller enn hovedregelen, ettersom 'ord som ender på *-umi*, *-ия/-ua* og *VV*' er mer spesifikke forutsetninger enn bare 'ord som ender på vokal'. For ord som ender på vokal, blir derfor B4 vår default. På bakgrunn av *elsewhere condition* vil de automatisk overstyre B4. Her er de vanligste unntakene:

C1) *ези#* → 'σσσ#

Ord som ender på -ези, får aksentuert antepenult.

Eksempel: *фáнтези (fántasy)*

C2) *ими#* → 'σσσ#

Ord som ender på -ими, får aksentuert antepenult.

Eksempel: *секью́риту (secúurity)*

C3) *ия/иа#* → 'σσσ#

Ord som ender på -ия eller -иа, får aksentuert antepenult.

Ved C3 er det imidlertid viktig å merke seg at det som oftest er snakk om en del av et suffiks, og å fastslå hvor disse ordene har sin opprinnelse, er heller ikke alltid like enkelt. Eksempel på suffikser: *-рия: барáтрия (bárratry)* og *-ация: американиза́ция (americanisátion)*. Disse ordene utgjør ingen stor gruppe (av lån fra engelsk, vel å merke). For mer nøyaktige resultater, se kapitlet om disse ordene.

C4) *VσV(σ)#* → 'σ#

Ord som ender på to vokaler som utgjør en diftong, får aksentuert ultimo.

Sigmaen i parentes betyr at den siste vokalen ikke trenger å være syllabisk. I de tilfellene den ikke er det, blir resultatet oftest aksentuert ultimo. Eksempel: I ordet *фэши-шóу* kan *шóу* uttales som én eller to stavelser. Uttales *шóу* som én stavelse, må man si at trykket kommer på denne ene stavelsen, altså ultimo. Uttales *шóу* som to stavelser, derimot, må man si at trykket faller på penult. Trykket faller uansett på *ó* i dette ordet, så spørsmålet er om det kommer en stavelse *etter ó*. Ingen av mine informanter uttalte *шóу* som to stavelser, og det er derfor riktig å si at trykket faller på ultimo.

C5) $\text{ю\#} \rightarrow \text{'\sigma\#}$

Ord som ender på -ю, får aksentuert ultimo.

Eksempel: *милдью́ (mildew)*

5.3: Konklusjon

Jeg har latt det skinne igjennom at jeg tror det er vanskelig å formulere ett enkelt defaultmønster som passer for engelske lånord i russisk. Man må bruke *ulike regler i riktig rekkefølge*. Man vet at default for fransk er trykk på ultimo og at default for polsk er trykk på penult. For russiske ord har man ikke funnet et tilsvarende mønster. Det later til at trykkdistribusjonen for engelske substantiv i russisk er mer forutsigbar enn for ekte russiske ord, men jeg kvier meg for å sammenligne de interagerende reglene for disse ordene med et defaultmønster av den typen jeg har beskrevet for fransk og polsk.

Ogienko (1914:105) argumenterte for trykk på første stavelse i disse ordene, men dette var en konklusjon han gjorde på et meget tidlig tidspunkt, og vi har sett flere eksempler på at aksentueringen forlater denne stavelsen. Grabowska (1973:192-193) konkluderte med at den generelle tendensen var at ordene fikk aksentuert siste stavelse, men vi har sett like mange eksempler på at trykket faller på penult. Disse to forsøker å beskrive én hovedregel, mens Superanskaja gir oss en mengde regler, nærmest én regel for hver finale. (Vi skal imidlertid huske på at hennes observasjoner er gjort med utgangspunkt i *alle lånord i russisk*, og ikke bare de fra engelsk.) Hvor befinner jeg meg på denne skalaen? På den ene siden har vi Ogienko og Grabowska, som begge forsøker å gi *ett globalt defaultmønster* for engelske lånord i russisk. På den andre siden har vi Superanskaja, som ikke gir noe defaultmønster, men *detaljerte regler*. Jeg befinner meg midt mellom Ogienko og Grabowska på den ene siden, og Superanskaja på den andre. Jeg forsøker å postulere mer *generelle regler* enn Superanskaja, mens hun i stor grad beskjefter seg med statistikk for hver enkelt finale. Videre trekker jeg inn *elsewhere condition*, og bruker denne termen for å beskrive *lokale defaults* i de ulike ordgrupperingene.

Hvis jeg ikke kan si at jeg har funnet ett globalt defaultmønster for engelske lånord i russisk, har jeg noe nytt å bidra med? Ja, det jeg tror det:

1) Jeg lanserer hypotesen om at vokalen i siste stavelse i ord som ender på konsonant, er av essensiell betydning. Dette har jeg ikke lest noen andre steder.

2) Jeg utvider regelen om trykk på siste sammensetningsledd i sammensetninger, og understreker at ultimo blir aksentuert i sammensetninger der siste ledd har bare én stavelse.

3) Jeg forsøker å sette disse og andre, allerede kjente, regler inn i et *regelhierarki* for trykkdistribusjonen, slik at man kan se hvordan de ulike reglene interagerer.

4) Jeg påpeker at regelen om aksentuert penult i ord som ender på *-ep/-op* og *-иηг*, i første rekke gjelder *suffiksene -ep/-op* og *-иηг*.

5) Jeg lanserer også teorien om at diftonger i ulike stavelser kan tiltrekke seg trykket.

Jeg tror at regelhierarkiet mitt skal kunne gi en pekepinn om hovedtendensene for aksentueringen i engelske substantiv i russisk. Selv om man vil støte på unntak, viser min undersøkelse at tendensene i de fleste tilfeller er ganske klare. Alt i alt håper jeg å ha bidratt til å bringe forskningen på trykkdistribusjonen i disse ordene ett steg videre.

Appendiks: Feltarbeidsresultater

Jeg presenterer her mine samlede resultater fra feltarbeidet. Framgangsmåten er beskrevet i avsnitt 1.10.

Tegnforklaringer

1: Ultimo

2: Penult

3: Antepenult

4: Preantepenult

?: Informanten leste ordet feil, og resultatet ble derfor utelatt.

Informanter:

A: Katja, 20 år, bosatt i Novgorod, opptak gjort i Kirovsk

B: Oksana, 24 år, bosatt i Kirovsk, opptak gjort i Kirovsk

C: Marina, 23 år, bosatt i Kirovsk, opptak gjort i Kirovsk

D: Aleksej, 19 år, bosatt i Kirovsk, opptak gjort i Kirovsk

E: Dmitrij, 21 år, bosatt i Kirovsk, opptak gjort i Kirovsk

F: Roza, 24 år, bosatt i Tromsø, opptak gjort i Tromsø

G: Zoia, 26 år, bosatt i Tromsø, opptak gjort i Tromsø

H: Aleksandr, 19 år, bosatt i Tromsø, opptak gjort i Tromsø

I: Olga, 22 år, bosatt i Tromsø, opptak gjort i Tromsø

J: Sergej, 24 år, bosatt i Bergen, opptak gjort i Tromsø

Det engelske ordet er angitt i parentes. Ordlisten mine informanter fikk utdelt, inneholdt kun de russiske ordene. Listen er i alfabetisk rekkefølge, og tar ikke hensyn til hvilke finaler ordene har, eller om de er sammensetninger. I de engelske ordene har jeg gjengitt primærtrykket. Der jeg har kommet over alternative trykkplasseringer, har jeg oppgitt begge variantene.

A	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
абстракт (ábstract)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
аврал (óverall)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
автоматик (automátic)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
агенда (agéndá)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
агликон (áglycone)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

адвентидж (advántage)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
айлайнер (éyeliner)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
айсберг (íceberg)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
айс-ревю (íce revue)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
аллигатор (álligator)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
амбrella (umbrélla)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
антифриз (ántifreeze)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
апвеллинг (úpwelling)	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2
апгрейд (úprgrade)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
апдейт (úpdate)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
апойнтмент (appóintment)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
апперкот (úppercut)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
аперкат (úppercut)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
аррорут (árrowroot)	1	1	1	?	?	2	?	2	1	1
асемблер (assémbler)	2	1	2	2	2	2	1	2	1	2
ассистанс (assístance)	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1
атторней (attórney)	2	2	2	2	1	2	1	1	2	1
аутпут (óutput)	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1
аутрайт (óutright)	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1
аутригер (óuttrigger)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
аутсайд (óutside/outside)	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1
ауттрейд (óuttrade)	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1
афтер шейв (áftershave)	1	3	1	1	1	1	3	1	1	1
аффидевит (affidávit)	2	1	2	3	2	2	2	2	1	1

Б										
багги (búggy)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
базука (bazóoka)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
бай-бэк (búy-back)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
байпас (búypass)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
бакетинг (búcketing)	2	2	3	3	2	3	2	2	2	2
бандана (bandána)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
банджо (bánjo)	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2

бантам (bántam)	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
баратрия (bárratry)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
барбос (bár boss)	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
бармен (bárman)	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1
барракуда (barracúda)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
баррель (bárrel)	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1
барел (bárrel)	2	1	2	2	1	2	1	1	1	1
барристер (bárrister)	3	3	3	2	2	2	1	2	2	2
батик (bátik/batík)	2	2	2	2	2	1	1	2	2	1
батерфлай (bútterfly)	3	1	3	1	1	1	1	1	3	1
бейби (báby)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
бебидол (báby doll)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
бедлам (bédlam)	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
бедленд (bádland)	1	1	1	2	1	1	2	2	1	1
бейлиф (báiliff)	2	2	2	2	?	1	2	2	2	2
бейсик (básic)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
бекгенд (báckhand)	2	2	1	2	1	1	1	1	2	1
бэкхэнд (báckhand)	2	2	1	2	1	1	1	1	2	1
бекграунд (báckground)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
беккросс (báckcross)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
бельтинг (bélting)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
бенджо (bánjo)	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2
бенди (bándy)	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2
биг бос (bíg bóss)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
биг бизнес (big búsiness)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
биг-бэнд (bíg bánd)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
биг-мак (Bíg Mác)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
биддер (bídder)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
бикини (bikíni)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
билборд (bílboard)	1	2	1	2	1	1	2	2	1	1
бинго (bíngo)	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2
бисайд ('b-side)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
битник (béatnik)	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2
бифштекс (béefsteaks)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
бланкверс (blank véerse)	1	1	2	2	2	1	2	1	1	1

блистер (blíster)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
блок-шот (blóck-shot)	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1
блэкджек (bláckjack)	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1
блэк-метал (black métal)	2	2	1	2	1	1	1	2	1	1
блювал (blúe whále)	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1
блюминг (blóoming)	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
блюзмен (blúesman)	1	2	2	2	1	1	2	2	1	1
бобби (bóbbu)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
бобслей (bóbsleigh)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
богхэд (bóghead)	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1
боди (bódy)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
боди-арт (bódy art)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
бойкот (bóycot)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
бойскаут (bóy scout)	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
бойфренд (bóyfriend)	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1
Бостон (Bóston)	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2
ботдек (bóatdeck)	1	2	1	2	1	1	2	1	1	2
брейк-данс (bréakdance)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
брейк-пойнт (bréakpoint)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
брейн-ринг (bráin ring)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
бридждек (brídgeck)	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1
бритиш (Brítish)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
брифинг (bréefing)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
бродвей (Bróadway)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
бройлер (bróiler)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
брокеридж (brókerage)	3	3	3	3	2	3	3	1	3	2
брудергауз (bróoder-house)	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1
буклет (bóoklet)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
були (búilly)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
буллит (búllet)	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1
бульдог (búlldog)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
бульдозер (búlldozer)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
бультерьер (búll terrier)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
бумеранг (bóokmaker)	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
бунгало (búngalo)	2	2	2	2	3	2	3	2	2	2

бутлегер (bóotlegger)	2	2	3	2	2	2	2	2	1	2
бушель (búshel)	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1
бушмен (búshman)	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1
бэйби (báby)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
бэквардейшн (backwardátion)	1	1	1	?	1	1	1	1	1	1
бэкгеммон (backgámmon)	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1
бэксайд (báckside)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
бэтмен (Bátman)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Бургеркинг (Búrger King)	3	3	?	1	1	3	3	3	3	1

В										
вариконд (váricond)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
варистор (váristor)	3	1	2	1	1	1	1	2	1	1
варрант (wárrant)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ватервейс (wáterways)	3	1	3	1	1	1	3	1	1	1
ватерполо (wáter polo)	4	2	2	2	2	2	3	2	2	2
вебклиент (wéb client)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
вебмастер (wébmater)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
вебсайт (wébsite)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
вебсервер (wébserfer)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
вельбот (wháleboat)	2	2	2	1	1	1	2	1	1	1
вельвет (vélvét)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
веранда (veránda)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
вербена (verbéna)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
верджинел (vírginal)	2	1	2	3	1	2	1	1	1	1
вестерн (wéstern)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
вигвам (wígwam)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
видео-арт (vídeo-art)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
видеодиск (vídeodisc)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
видеоклип (vídeoclip)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
видеоплеер (vídeoplayer)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
виндзейль (wíndsail)	1	2	2	1	1	1	2	1	2	1
виндрouer (wíndrouer)	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2

виндсерфинг (wínd-surfing)	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2
виндоуз (Wíndows)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
виндоуз командер (Wíndows Commánder)	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2
винчестер (Wíncester)	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2
вокмен (Wálkman)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
волд вайд веб (wórlđ wíde wéb)	1	?	1	1	1	1	1	1	1	1
вольюм (vólume)	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2
вомбат (wómbat)	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1
вотергейт (Wátergate)	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1
вэльфер (wélfare)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Г										
Гайд-парк (Hýde párk)	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
гайдроп (gúide rope)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
галлон (gállon)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
гандикап (hándicap)	3	1	1	1	1	1	3	1	1	1
гей-клуб (gáy-club)	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
гербалайф (hérbal lífe)	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1
герлскаут (gírl scout)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
герлфренд (gírlfriend)	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1
гигабайт (gígabyte)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
гидрант (hýdrant)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
гикори (híckory)	2	2	3	3	2	2	1	2	1	2
гоблин (góblin)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
грейдер (gráder)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
грейпфрут (grápefruit)	1	1	2	1	1	1	2	1	2	1
гриль-бар (gríll bar)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
гриль-мастер (gríll master)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
гризли (grízzly)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
гросс-термс (gróss terms)	1	?	1	1	1	1	2	1	1	1
группи (gróupie)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
гульф-стрим (Gúlf Stream)	1	?	1	1	1	1	2	1	1	1
гуппи (gúppu)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Д										
даблклик (double click)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
дайджест (digest)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
дакрон (dakron)	1	2	2	2	1	1	2	1	1	1
даунтаун (downtown)	1	1	1	?	1	2	2	1	1	1
дедактебл (deductible)	3	2	1	1	1	2	1	1	2	1
дедвейт (deadweight)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
дейдвуд (deadwood)	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1
декхолдер (deckholder)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
демередж (demurrage)	1	3	3	3	1	1	1	1	1	2
демпинг (dumping)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
денди (dandy)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
дерби (derby)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
дериликт (derelict)	1	1	1	1	1	?	1	1	1	1
деррик (errick)	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2
дефолт (default)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
джамбо-джет (jumbo jet)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
джек-пот (jackpot)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
джемпер (jumper)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
джентри (gentry)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
джерси (jersey)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
джет-сет (jet set)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
джинго (jingo)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
джипси (gipsy)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
джойстик (joystick)	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2
джокер (joker)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
джонсон (johnson)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
джукбокс (jukebox)	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1
дивайн (divine)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ди-джей ('DJ)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
дизайн (design)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
дизайнер (designer)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
диксиленд (dixieland)	1	3	3	1	1	1	1	1	3	1

дилит (deléte)	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
динги (dínghy)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
динго (díngho)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
диптанк (déptank)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
диск-жокей (dísco jockey)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
диско (dísco)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
дисконт (díscount)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
диспач (dispáth)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
диспетчер (dispátcher)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
дисплей (displáy)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
дистрибутор (distributor)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
дистрикт (dístríct)	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
доги (dóghy)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
догнэппинг (dógnapping)	2	2	3	3	2	1	3	2	2	2
докер (dócker)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
докет (dócket)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
доллар (dóllar)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
драглайн (drághline)	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
драгстор (drúghstore)	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1
дроп-кик (drópkick)	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1
думпкар (dúmpcar)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
дьюти-фри (dúty-free)	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1

И										
ивнинг (évening)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
имидж (image)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
имиджмейкер (imagemaker)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
импеданс (impédans)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
импичмент (impéachment)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
импорт (import)	1	2	2	2	1	2	2	2	1	2
импринтинг (imprínting)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
имэйл (é-mail)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
инбридинг (ínbreeding)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

инвестор (invéstor)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
инглиш (Énglish)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
индид (indéed)	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2
инкроссбридинг (incróssbreeding)	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2
инкроссинг (incróssing)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
инсайд (inside/insíde)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
инсайт (ínsight)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
инсерт (ínsert)	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
интернет (ínternet)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
интернет-эксплорер (Internet Éxplorer)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
интерпол (Ínterpol)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
интерфейс (ínterface)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
инфайтинг (ínfighting)	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2
истеблишмент (estáblishment)	3	3	3	3	3	?	3	3	2	2

Й										
йоменри (yéomanry)	1	3	1	3	3	3	3	2	3	3

К										
каверинг (cóvering)	3	1	3	3	2	3	3	2	2	2
кампус (cámpus)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
кантри (cóuntry)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
канцеллинг (cáncelling)	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2
кардиган (cárdigan)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
картер (cárter)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
картинг (cárting)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
картридж (cátridge)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
кастинг (cásting)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
квартирдек (quárterdeck)	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1
квикстеп (quíckstep)	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1
кельвин (kélvin)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

кетгут (cátgut)	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1
киднап (kídnap)	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
кикбоксер (kíckboxer)	2	2	1	1	1	1	3	2	2	1
кикбоксинг (kíckboxing)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
килобайт (kílobyte)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
килобит (kílobit)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
кильблок (kéelblock)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
кинг-сайз (kíng size)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
китикэт (Kítekat)	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1
клипборд (clírbord)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
клиренс (cléarance)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
клиринг (cléaring)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
ковбой (cówboy)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ковенант (cóvenant)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
коверкот (cóvercoat)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
кока-кола (Coca Cólá)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
кокни (cócckney)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
коктейл (cóccktail)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
колледж (cóllege)	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2
колли (cóllie)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
комбайн (cómbine)	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
комингс (cómings)	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2
коммандос (commándos)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
коммендор (commánder)	2	1	2	2	1	2	1	1	1	1
коммодор (cómmodore)	2	1	2	1	1	2	1	1	1	1
комикс (cómics)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
комингс (cómings)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
коммонер (cómmoner)	2	2	1	2	2	1	1	1	2	2
компаунд (cómpround)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
комфорт (cómfort)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
конгрессмен (cóngressman)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
кондиционер (conditioner)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
конкурс (cóncourse)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
конмен (cónman)	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2
констебль (cónstable)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

копиголдъ (cópuyhold)	1	1	3	1	1	1	1	1	3	1
копирайт (cópuyright)	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1
коттедж (cóttage)	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1
краш–тест (crásh test)	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
крейзи–хауз (crázy house)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
крейзи (crázy)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
кренгельс (críngles)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
крешер (crúsher)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
криббидж (críbbage)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
криденс (Créedence (Clearwater Revival))	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
крикет (crícket)	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2
кроссбридинг (cróssbreeding)	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2
крек–файл (cráck-file)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ку–клукс–клан (Ku Klux Klán)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
курсор (cúrsor)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Л										
лабрадор (lábrador)	?	1	1	1	1	1	1	1	1	1
лав–стори (lóve story)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
лазердиск (láser disc)	1	1	1	1	1	3	1	1	1	2
лайнсман (línesman)	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2
лайнсмен (línesman)	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2
лаптоп (láptop)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ластбол (lást ball)	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
леверидж (leverage)	1	1	3	3	2	3	1	1	1	3
левис (Lévi's)	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
леди (lády)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
лейборист (láborist)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
лендинг–бизнес (lénding business)	2	2	4	2	2	4	2	2	2	2
ленд–лиз (lénd-léase)	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
лендлорд (lándlord)	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
лизголдъ (léasehold)	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
лимерик (límerick)	1	1	1	1	2	3	1	2	2	2

линго (língo)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
линкидж (línkage)	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
линукс (Línux)	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2
лобби (lóbby)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
логин (lógín)	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
логотип (lógotype)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
лойер (láuwyer)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
локаут (lóckout)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
локт-ин (locked-ín)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
лонг-дринк (lóngdrink)	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
лонг-плей (lóng-play)	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
лэнд-арт (lánd art)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

М										
мазер (móther)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
мазерборд (mótherboard)	1	1	3	1	1	1	1	1	3	1
майкрософт (Mícrosoft)	1	1	3	1	1	3	1	1	3	1
макинтош (máckintosh, Mácintosh)	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1
макрэкер (múck cracker)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
марихуана (marihuána)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
маркетинг (márketing)	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2
маркет-мейкер (márket maker)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
мартини (martíni)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
массмедиа (máss media)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
мастер-тэйп (mástertape)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
маунтинбайк (móuntainbike)	1	1	3	1	1	1	1	1	3	1
мегабайт (mégabyte)	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1
мейкап (máke-up)	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
мейнстрим (máinstream)	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
менеджмент (mánagement)	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1
мерчандайзер (mérchandiser)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
мерчандайзинг (mérchandising)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
мильдю (míldew)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1

мини́хост (míni-host)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ми́ссис (míssis, 'Mrs.)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
ми́стрис (místress)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
ми́тинг (méeting)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
могу́л (mógul)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
моде́м (módem)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
мо́лескин (móleskin)	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2
мо́никагейт (Mónicagate)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
мо́ниторинг (móonitoring)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
мо́рмон (Mórmón)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
моте́ль (motél)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
мо́хер (móhair)	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1
му́вимейкер (móvie maker)	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2
му́синг (móusing))	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
му́станг (mústang)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ма́тьюрити (matúurity)	2	2	3	3	2	3	3	3	3	2
му́зикл (músical)	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
му́зик-хо́лл (músic hall)	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1

Н										
найло́н (nylon)	1	1	1	3	2	1	1	1	2	1
нейло́н (nylon)	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1
на́мбэ ван (number óne)	1	3	3	1	1	3	1	1	1	1
на́палм (nápalm)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
не́тскейп ко́мьюникэ́йтор (Netscape Commúnicator)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
не́тэтикет (nét etiquette)	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1
ни́пель (nípple)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
но́каут (knóckout)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
но́к даун (knóckdown)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
но́нконфо́рмист (nonconfórmist)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
но́нсенс (nónsense)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
но́утбук (nótebook)	2	1	2	1	1	2	2	2	2	1

ноу-хау (knów-how)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
нью-вейв (new wáve)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ньюс-мейкер (néwsmaker)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
ньюс-релиз (néws release)	2	1	1	1	1	3	1	1	2	2

О										
оверкласс (óverclass)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
овертайм (óvertime)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ойстер (óyster)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
олдтаймер (old tímer)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
онлайн (onlíne)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
оптайп (óptype)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
офис (óffice)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
офис-менеджер (óffice manager)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
офсайд (óffside)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
офсет (óffset)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
офф-лайн (óffline)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
офф-шор (óffshore)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

П										
паблик-релейшнз (public relátions)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
паблिसити (publícity)	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
паддок (ráddock)	2	2	2	2	1	2	2	2	1	1
панк-рок (púnk-rock)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
пати (pártu)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
пауерлифтинг (pówerlifting)	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2
пейнтбол (páintball)	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1
пенальти (pénalty)	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2
пенни (pénny)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
пентхаус (pénthouse)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
пепси-кола (Pepsi Cóla)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

персептрон (percéptron)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
перформанс (perfbórnance)	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1
пианола (píanóla)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
пикап (píck-up)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
пиллерс (píllars)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
пинг-понг (píng-pong)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
пин-код (PÍN-code)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
пип-шоу (péershow)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
пирсинг (píercing)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
пит-лайн (pít line)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
пит-стоп (pít stop)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
плейбек (pláuyback)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
плейбой (pláuyboy)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
плеймейкер (pláuymaker)	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2
плей-офф (pláuy-off)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
покет (pócket)	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1
покетбук (pócketbook)	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1
полисмен (políceman)	1	1	1	2	1	2	3	1	3	1
поло (pólo)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
поп-арт (póp art)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
поп-корн (pópcorn)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
поридж (pórridge)	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
пост-панк (póst-punk)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
праймериз (prímaries)	3	1	1	1	2	2	3	3	3	3
прайм-тайм (príme time)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
прайс-лист (príce list)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
прайс-тейкер (príce taker)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
препринт (préprint)	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1
прессинг (préssing)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
пресс-конференция (préss conference)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
пресс-релиз (préss release)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
пресс-центр (préss centre)	1	1	1	?	1	1	1	1	1	1
принц-консорт (prince cónsort)	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
прожектор (projéctor)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
промоушн (promótion)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

просперити (prospérité)	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2
профит (prófit)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
пульсар (púlsar)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
пэрэнс (párents)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
пэрент (párent)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1

Р										
радар (rádar)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
рафтинг (ráfting)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
растаман (rástaman)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
растамюзик (rásta music)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
ребат (rébate)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
реверс (reverse)	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2
реверсор (reversor)	3	1	2	1	1	1	1	2	1	1
реггей (reggae)	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
регтайм (regtime)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
резистор (resistor)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
рейтинг-лист (rating-list)	1	1	1	1	1	3	3	1	3	1
рекордсмен (recordsman)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ремикс (remix)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
рентинг (rénting)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
репринт (rénting)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
респондент (respóndent)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
рефери (referée)	3	3	3	3	3	1	3	1	2	3
римейк (remake)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
рисет (reset)	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
ристарт (réstart)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
рокабилли (rockabilly)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
ромштек (rump steaks)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ростбиф (roast beef)	2	1	2	1	1	1	1	1	2	2
роялти (royalty)	2	3	3	3	2	2	3	2	2	2
рудерпис (rúdderpiece)	2	1	3	1	1	3	1	1	3	1
рудерпост (rúdderpost)	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1

рэггей (réggae)	2	2	2	1	1	1	2	1	1	1
рэйв-парти (ráve party)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
рэкет (rácket)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
рэкетир (rácketeer)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

С										
сабвей (súbway)	2	1	2	1	1	1	2	1	1	1
сайэнс (sciéncé)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
саммит (súmmit)	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
сандвич (sándwich)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
саундтрэк (sóundtrack)	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1
свопинг (swápping)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
сейлз-промоушн (sáles promotion)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
сейлсмен (sálesman)	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1
секондханд (sécond-hand/second-hánd)	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1
секьюрити (secúriety)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
сельсин (sélsyn)	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
сериал (sérial)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
серфер (súrfer)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
серфинг (súrfing)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
сетап (sétop)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
сибридж (Séabridge)	1	1	1	2	1	1	2	2	2	2
сидиром ('CD ROM)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
сильфон (sýlphon)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
симплекс (símplex)	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2
сити (cíty)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
скайтерьер (ský terrier)	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
скейтборд (skáteboard)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
скибоб (skíbob)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ски-лифт (skílift)	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
скинхэд (skínhead)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
скин-эффект (skín effect)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
слоган (slógan)	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1

слоумоушн (slow mótion)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
слоуфокс (slówfox)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
слябинг (slábing)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
смит-вессон (Smíth & Wésson)	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2
смокинг (smóking)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
солиситор (solícitor)	3	3	3	2	2	2	1	2	3	2
сонар (sónar)	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
софтбол (sóftball)	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1
софтвер (sóftwear)	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1
социолект (sóciolect)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
спардек (spárdeck)	2	2	2	1	2	2	1	1	2	1
спидвей (spéedway)	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1
спиноф (spín-off)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
спиричуал (spíritual)	4	4	4	4	4	3	3	1	1	1
стандарт (stándard)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
статор (státor)	2	1	1	2	2	2	1	2	2	2
стенд-бай (stándby)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
стенсиль (sténcil)	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1
стивидор (stévedor)	1	1	3	1	1	1	1	2	1	1
стипель-чейз (stéplechase)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
стоп-сигнал (stóp signal)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
стрессор (stréssor)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
стресс-фактор (stréss factor)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
стэйджинг (stáging)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
стюард (stéward)	1	2	1	2	2	1	2	1	1	1
супервайзор (súpervisor)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
супермен (súperman)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
сэйшен (séssion)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
сэконд-ханд (sécond-hand/second-hánd)	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1
сэтлмент (séttlement)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

T										
таблоид (tábloid)	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2

тайм-аут (time out)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
таймсквер (Time square)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
тайм-чартер (time charter)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
таймшер (timeshare)	1	2	2	1	1	2	1	2	1	2
таймшит (time sheet)	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1
тандем (tándem)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
татумэйкер (tattóomaker)	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2
тауер (tówer)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
таунхауз (tówn house)	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1
таф-гай (tóugh guy)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
тач-даун (tóuchdown)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
твиндек (twéendeck)	2	2	2	1	1	1	2	1	2	1
телетайп (téletype)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
тельфер (télpher)	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2
темплет (témpplate)	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2
тендер (ténder)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
термистор (thérmistor)	2	2	3	2	2	2	1	2	2	1
тефлон (téflon)	1	1	1	?	1	1	1	1	2	1
титаник (Titánic)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
тойтерьер (tóy terrier)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
томми (tómmy)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
тоник (tónic)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
тоннель (túnnel)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
топкросс (tópcross)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
топлес (tóples)	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1
топ-модель (tóp model)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
топ-тимберс (tóp timbers)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
тори (tóry)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
тотем (tótem)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
трансвестит (transvéstite)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
трансферкар (tránsfercar)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
трастор (trústor)	2	?	2	2	2	2	2	2	2	2
трафик (tráffic)	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
тред-юнион (tráde union)	3	1	1	3	2	1	1	1	1	1
трейдинг (tráding)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

трейд-марк (tráde-mark)	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1
триктрак (tríck-track)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
трип-хоп (tríp-hop)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
троллей (trólley)	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1
турнепс (túrnip)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
тустеп (twó-step)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
тьютор (tútor)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
тэкс-эксайл (táx-exile)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
тюбинг (túbing)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

У										
уайт-спирит (white spírit)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
уанстеп (óne-step)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
уик-энд (wéekend)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
уиндоу (wíndow)	2	2	1	2	2	1	2	1	1	1
уинд-серфинг (wínd-surfing)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
унион (úni-on)	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1
унисекс (únisex)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
уолл-стрит (Wáll Street)	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1
утилиты (utílity)	2	3	3	3	2	3	2	3	3	2
уфо ('U'F'O)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Ф										
фазер (fáther)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
факториал (factórial)	1	3	3	3	1	3	1	1	1	1
факторинг (fáctoring)	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2
фальстарт (false stárt)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
фарлонг (fúrlong)	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1
фаст-фуд (fást food)	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1
фаталист (fátalist)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
фатом (fáthom)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

фединг (fáding)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
фелло (féllow)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
финвал (fínwhale)	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
финиш (fínish)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
фитинг (fítting)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
фитнес (fítness)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
фликкер-эффект (flícker effect)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
фломастер (flów master)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
флоппи (flóppy)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
флоппи-диск (flóppy disc)	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1
флоргимберс (flóor timbers)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
фокстрот (fóxtrot)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
фолк-рок (fólk rock)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
фолькланд (fólkland)	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1
фольклор (fólklore)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
форвард (fórward)	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2
форфейтинг (fórfeiting)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
франклин (Fránklin)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
франчайзинг (fránchising)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
фривей (fréeway)	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1
фрилав (free lóve)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
фрестайл (fréestyle)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
фрихолд (fréehold)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
фронтир (fróntier)	1	-	1	1	1	1	1	1	1	1
фронт-офис (frónt office)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
фулпруф (fóolproof)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
фурлонг (fúrlong)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
фьючерс (fútures)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
фэнтези (fántasy)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
фэшн-шоу (fáshion show)	1	?	1	1	1	2	1	1	2	1

Х										
хавбек (hálfback)	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1

хавтайм (hálftime)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
хайвей (híghway)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хайлайт (híghlight)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хайпинг (hýping)	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2
хайринг (híring)	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2
хай роллер (híghroller)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
хайтек (hígh-tech)	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хай-фай (hí-fi/hi-fí)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
харассмент (hárássment/harássment)	2	3	2	2	2	3	2	2	1	1
хардвер (hárdware)	?	?	2	2	1	1	2	2	2	2
хард-диск (hárd disk)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хард-кор (hárd-core)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хардкор (hárd-core)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хард-рок (hárd rock)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хардтоп (hárdtop)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хардэдж (hárd edge)	1	2	2	1	1	1	2	1	1	1
хачбот (hách-boat)	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
хиппи (híppie)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
хип-хоп (híp hop)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хичхайкер (híchhiker)	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2
хобби (hóbby)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
хоббит (hóbbit)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
холдинг (hólding)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
хонки-тонк (hónky-tonk)	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1
хоспис (hóspice)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
хот-дог (hót dog)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хоумленд (hómeland)	1	2	2	2	2	1	2	2	2	1
хула-хуп (húla hoop)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хэви-метал (heavy métal)	2	2	2	?	2	2	2	2	1	1
хэдлайнер (héadliner)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
хэндбол (hándball)	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
хэндлер (háндler)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
хэппенинг (háppening)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
хэппи-энд (happy énd)	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
хэтчбэк (háчback)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1

Ч										
чайна-таун (chínatown)	1	1	1	1	1	3	3	1	1	1
чайн-ворд (cháin word)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
чарлстон (chárleston)	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
чек-поинт (chéckpoint)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
чизбургер (chéeseburger)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
чизель (chísel)	1	2	2	1	1	2	2	2	2	1
чилдрен (chíldren)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
чипсет (chípset)	1	2	2	1	2	2	2	1	2	2
чуинг-гам (chéwing gum)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Ш										
шельтердек (shéltér-deck)	2	1	3	1	3	1	1	1	3	1
шиллинг (shílling)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
шимми (shímmy)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
шимминг (shímming)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
ширстрек (shéer-strake)	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
шопстюард (shóp steward)	2	2	2	2	2	1	3	1	1	2
шоп-тур (shóp tour)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
шорт-трек (shórt-track)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
шоу-бизнес (shów business)	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2
шоуинг (shówing)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
шоумен (shówman)	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
шреддер (shrédder)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Э										
эвергрин (évergreen)	3	1	3	1	1	1	1	1	3	1
эквалайзер (equalizer)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
экскаватор (éxcavator)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
экспандер (expánder)	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2
экспорт (éxport)	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2
экспресс (exprés)	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1
экстези (écstasy)	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3
эксчейндж (exchánge)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
экшен (áction)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
эко (ÉCU/ECÚ)	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1
электрошокер (eléctroshocker)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
эрдокс (áirdox)	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1
эрлифт (áirlift)	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
эсквайр (ésquire/esquíre)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
эстоппель (estóppel)	2	2	2	2	2	2	1	2	1	1

Я										
янки (yánkee)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
яппи (yúppie)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

Bibliografi

- Andrews, David, R.** (1999) : *Sociocultural perspectives on language change in diaspora*, Washington.
- Aristova, V. M.** (1978) : *Anglo-russkie jazykovye kontakty*, Leningrad.
- Bauer, Laurie** (1988): *Introducing linguistic morphology*, Edinburgh.
- Berkov, Valerij** (1994): *Russisk-Norsk Ordbok*, Oslo.
- Booij, Geert** (2000): The role of morphology in grammar and lexicon, i Booij, G./Lehmann, C./Mugdan, J.: *Morphology – An International Handbook of Inflection and word-formation*, New York.
- Bulakhovskij, L. A.** (1956): Russkoe udarenie zaimstvovannykh slov, *Russkij Jazyk v skole* (sic.) 4, Moskva.
- Černykh, P, JA** (1993): *Istoriko-etymologičeskij slovar' sovremennogo russkogo jazyka*, Moskva.
- Chomsky, Noam/Halle, Morris** (1968): *The sound pattern of English*, London.
- Comrie, Bernard/Stone, Gerald/Polinsky, Maria** (1996): *The Russian Language in the Twentieth Century*, Oxford.
- Crowley, Terry** (1998): *An introduction to historical linguistics*, Oxford.
- Crystal, David** (1992): *A dictionary of Linguistics and Phonetics*, Oxford.
- Dal', V. I.** (2000): *Tolkovyj slovar' živogo russkogo jazyka (v četyrekh tomakh)*, Moskva.
- Endresen, R. T.** (2000): Språklydlære: fonetikk og fonologi, i Endresen, R. T./Simonsen, H. G./Sveen A. (redaktører): *Innføring i lingvistikk*, Oslo.
- Endresen, R. T./Simonsen, H. G.** (2000): Morfologi, i Endresen, R. T./Simonsen, H. G./Sveen A. (redaktører): *Innføring i lingvistikk*, Oslo.
- Grabowska, Yvonne**: On the influence of the English language on Russian and Polish, and English interference in the two languages as spoken on this continent, i Zbigniew Folejewski: *Canadian contributions to the seventh international congress of slavists*, Haag/Paris, 1973.
- Haugen, Einar** (1950): The analysis of linguistic borrowing, *Language* 26.
- Ishøy, P. H. Kaunitz** (1971): *Praktisk russisk fonetik*, Aarhus.
- Jones, Daniel/Ward, Dennis** (1969): *The phonetics of Russian*, Cambridge.
- Kempgen, Sebastian** (1995): *Russische Sprachstatistik (systematischer Überblick und Bibliographie)*, München.
- Kiparsky, Paul** (1982): *Explanation in Phonology*, Dordrecht.
- Koutsodas, Andreas/Sanders, Gerald/Noll, Craig** (1974): The application of phonological rules, *Language* 50.1: pp. 1-28.
- Krysin, L.P.** (1968): *Inojazyčnye slova v sovremennom russkom jazyke*, Moskva.
- Krysin, L.P** (1996): Inojazyčnoe slovo v kontekste sovremennoj občestvennoj žizni, I E. A. Zemskaja (redaktør): *Russkij jazyk konca XX stoletija*, Moskva.
- Longman = Summers, Della** (redaktør) (1995): *Longman dictionary of contemporary English*, Harlow.

- Lunde, Ingunn** (2002): *Transskripsjonsregler og siteringsteknikk i hovedfagsoppgaven*, Bergen.
- Matthews, P. H.** (1991): *Morphology*, Cambridge.
- NRL = Benjukh, O. P. /Benjukh, V. P./Verkina, N. K.** (redaktører) (1999): *Novyj russkij leksikon*, Moskva.
- NSISIV = Khackevič, Ju. G.** (redaktør) (2001): *Novejšij slovar inostrannykh slov i vyrazjenij*, Moskva.
- Odden, David** (1999): *Introduction to Phonological Analysis*, Universitetet i Tromsø/ Ohio State University.
- Ogienko, I. I.** (1914): *Russkoe literaturnoe udarenie*, Kiev
- Oxford = Simpson, J. A./Weiner, E. S. C.** (1989): *The Oxford English dictionary, second edition*, Oxford.
- Ožegov, S. I./Švedova, N. Ju.** (1999): *Tolkovyj slovar' russkogo jazyka*, Moskva.
- Quirk, R./Greenbaum, S./Leech, G./Svartvik, J.** (1985): *A comprehensive grammar of the English language*, London/New York.
- REDCS = Nikolski, Valery** (redaktør) (1997): *Russian-English Dictionary of Contemporary Slang*, Nottingham.
- Reinton, Jens E.** (1975): Nye engelske lånord i russisk (1945-74), *Skrifter nr 1*, Bergen.
- Scalise, Sergio** (1984): *Generative Morphology*, Dordrecht.
- Spencer, Andrew** (1991): *Morphological theory*, Oxford.
- SISIV = Zenovič, E. S.** (redaktør) (2000): *Slovar' inostrannykh slov i vyraženij*, Moskva.
- Superanskaja, A. V.** (1968): *Udarenie v zaimstvovannykh slovakh v sovremennom russkom jazyke*, Moskva.
- Švedova, N. Ju.** (1980): *Russkaja grammatika*, Moskva.
- TGM = Nikitina, T. G.** (redaktør) (1998): *Tak govorit molodež'*, St. Petersburg.
- Uppstad, H.** (1996): *Merkantil russisk – et nytt språk?*, Bergen.
- Vasmer, Maks** (1996): *Etimologičeskij slovar' v četyrekh tomakh*, St. Petersburg.
- Voroncova, V. L.** (1996): Aktivnye processy v oblasti udarenija, I E. A. Zemskaja (redaktør): *Russkij jazyk konca XX stoletija*, Moskva.
- Webster = Bernard, Cayne** (redaktør) (1987): *The new lexicon – Webster's dictionary of the English Language*, New York.
- Zaliznjak, A. A.** (1974): *Obratnyj slovar' russkogo jazyka*, Moskva.
- Zaliznjak, A. A.** (1977): *Grammatičeskij slovar' russkogo jazyka*, Moskva.
- Zaliznjak, A. A.** (1985): *Ot praslavjanskoj akcentuacii k russkoj*, Moskva.
- Zemskaja, E. A.** (1973): *Sovremennyj russkij jazyk – slovoobrazovanie*, Moskva.

Diskografi

Letov, Egor (1989): *Sistema* (fra albumet *Verški i koreški*), Omsk.

Letov, Egor (1990): *Noč'* (fra albumet *Pryg-skok (Detskie pesenki)*), Omsk.

